cijena 20 d

broj 51

SIRIUS

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

Arthur C. Clarke:

SUSRET S MEDUZOM

i druge najljepše sf pripovijetke
12 veličanstvenih: **RAY BRADBURY**

Sirius 051

SADRŽAJ

Arthur C. Clarke:
SUSRET S MEDUZOM

Darije Đokić:
SAFARI

Mack Reynolds:
PREŽIVJELI

Miroslav Bagarić:
SVIJET BEZ SINOVA

Cousin:
ODLAZAK BIJELIH 204

Robert F. Young:
GRANITNA BOŽICA

Vladimir Ivkov:
KLATERI

Fritz Leiber:
ISPOD MASKE

Požutjela SF: Charles Cros
MEĐUZVJEZDANA DRAMA

Duško Čavić:
IZLET

Ray Bradbury:
ICARUS, MONTGOLFIER, WRIGHT

Riječ urednika

Evo, u ovom broju, početka ostvarivanja još jednog Vašeg prijedloga, dragi čitatelju. Riječ je o rubričici koju sam nazvao POZUTJELA SF, koja će se pojavljivati u SIRIUSU povremeno i koja nema pretenzija da pruži nekakav cjelovit presjek početaka znanstvene fantastike nego samo da upozna čitatelja s pričama otprije sto i više godina i pruži mu štivo koje se i danas može ugodno čitati. Uostalom, takvih je priča već bilo u SIRIUSU (Verne, Wells te neki mađarski pisci). Prva priča u novoj rubrici je MEĐU ZVJEZDANA DRAMA, nastala 1872. godine. Autor joj je Charles Cros (1842—1888), Francuz iz Fabrezana, poznat prije svega kao jedan od pionira fonografa i fotografije u boji, te kao pjesnik i humorist. Ova njegova priča jedan je od prvih tekstova o međuplanetarnoj komunikaciji; Cros je predložio da se pošalju signali prema drugim svjetovima i vrlo je zaslužan što je ta zamisao uzela maha i u praktičnom ostvarivanju potkraj 19. i na početku 20. stoljeća. Moglo bi se reći: iz klice ove pričice nikla su mnoga velika djela glasovitih pisaca znanstvene fantastike...

Crosova je priča, dakle, stara 108 godina. To napominjem u vezi s drugim Vašim prijedlogom, dragi čitatelju: željeli biste da uz svaku priču u SIRIUSU spomenem i godinu kad je napisana. Na žalost, za dobar dio priča ne mogu doći do toga podatka. Naime, izdavači najčešće uz priče stavljaju samo godinu preuzimanja izdavačkih prava, a u bibliografijskim podacima o djelima pojedinih pisaca obično su navedeni nazivi zbirki a ne i svake priče napose. Međutim, to ne znači da neću upozoriti na godinu ako je znam i ako je ona značajna, bilo za autora bilo za povijest SF (kao što je to slučaj s Crosovom pričom). Nadalje, podataka o nastajanju pojedinih priča ima prilično mnogo u tekstovima Zorana Živkovića u seriji DVANAEST VELIČANSTVENIH.

Kad je riječ o toj seriji, moram Vam se, dragi čitatelju, zahvahti na zaista jednodušnim pohvalama, a naročito na iznenađujuće širokom odzivu s prijedlozima za imena autora kojima bismo je mogli dogodine nastaviti. Prijedloge možete slati sve do kraja ovoga mjeseca, a tada bismo mogli sve zbrojiti i prema Vašim glasovima načiniti popis novih dvanaest autora. Pišite, dakle!

Zahvaljujem i Vama, dragi čitatelju, koji ste (iz Ogulina) na neobičan način čestitali SIRIUSU pedeseti broj: iscrpnom bibliografijom svih dosadašnjih SIRIUSA — na 37 gusto tipkanih stranica, s preobiljem statistički sređenih podataka' Razumije se da će Vaš zaista golem trud više nego dobro doći u daljem uređivanju

SIRIUSA.

Opet o naslovnim stranicama SIRIUSA. Vjerojatno Vam je promaklo moje mišljenje koje sam na ovom mjestu već dva-tri puta iznio: bilo bi mi vrlo drago da mogu objavljivati naslovne stranice domaćih autora, no zasad je to (iz financijskih razloga) neizvedivo.

Pišete: »Što se tiče naše domaće SF. žene su. čini se. postale pravi bauk za muški rod. jer svojom sve boljom kvalitetom pisanja prijete da nas izbace sa stranica SIRIUSA, ne hajući za poštovanje ravnopravnosti spolova na koje ste se Vi pozivali u povodu objavljivanja PARTENOGENEZE...« Ostajem bez odgovora.

»Želio bih da moju adresu objavite u SIRIUSU jer bih želeo da se dopisujem s našim čitaocima«. — Rado objavljujem Vašu adresu (potajno se nadajući da bi to mogao biti zametak nekakvog DOPISNOG KLUBA SIRIUSOVACA, budu li i drugi čitatelji željeli da im se objavi adresa): SLAVOLJUB MIJAILOVIC, TATAR BOGDANA 22, 35250 PARAĆIN. Drug Mijailović usput napominje da je član zagrebačke SFere i ljubljanske Nove, da piše SF poeziju te surađuje u glasilima tih klubova.

Postere s temama iz SF na žalost SIRIUS ne može objavljivati, iz posve tehničkih razloga (format!).

«... a ukoliko moja priča ne odgovara za SIRIUS, molim Vas da mi je vratite i da napišete zbog čega ne vrijedi...« — Na žalost, ne ide ni jedno ni drugo. U svim listovima na svijetu, pa i u SIRIUSU, vrijedi pravilo: RUKOPISI SE NE VRAĆAJU. Nije tu riječ o »nepristojnosti* uredništava, nego o tehničkoj nemogućnosti, zbog velikog broja pisama. Nadalje, prvi put mi se, dragi čitatelju, javljate i ovako: »Rubrika NIJE ZA SIRIUS pada u oči, podsjećajući na ropsku koloniju negativaca za preodgoj; pred svim čitateljima raskrinkavate autore koji su se — a to je najvažnije — trudili. Time ne zaslužuju samo onih nekoliko žalosnih redaka, a i vaš ugled više zaslužuje. Bar što se mene tiče: imajte više razumijevanja i TOLERANCIJE prema tim ljudima i nemojte ništa objavljivati u vezi s neprimljenim pričama. A svakako autori i zaslužuju neku konstruktivnu kritiku, u oblika pisma, to je bar običaj kod takvih novina...« — Običaj ili ne običaj (a nije običaj.'), kad bih za svaku primljenu priču pisao pismo s kritikom, morao bih raditi 25 sati na dan. Nadalje, uvjeren sam da rubrika NIJE ZA SIRIUS koristi, ne samo autorima tih priča nego svima koji kane pisati. Nastojim, naime, da moje primjedbe budu što primjenjivije na svaku priču, a ne samo na onu koja mi je dala povod za njih. A što se tiče raskrinkavanja... tko je raskrinkan u toj rubrici? Uostalom, ako Vam se čini da ona nije u redu, dragi čitatelju, predložite drugi način komuniciranja između Vas i mene. Svi Vaši prijedlozi, ako su argumentirani i ostvarivi, ugledat će svjetlo dana na stranicama SIRIUSA. Takva je praksa bila dosad i bit će i nadalje. Dakle:

prijedlog, argument, ostvarivost. Ili, odgovor na tri pitanja: što, zašto i kako.

SRDAČAN POZDRAV
VAS
BORIVOJ JURKOVIĆ

Susret s meduzom

Arthur C. Clarke:

A Meeting with Medusa

Preveo *Zoran Živković*

Queen Elizabeth ležerno je plovila brzinom od sto osamdeset milja na visini višoj od pet kilometara iznad Velikog kanjona, kad je Howard Falcon opazio platformu s kamerom kako mu se primiče s desne strane. To je i očekivao —ništa drugo ne bi ni moglo dospjeti na ovu visinu — ali nije baš bio zadovoljan što dobiva društvo. Iako je bio dobrodošao svaki znak interesiranja javnosti, ipak je želio što je više moguće praznog neba. Na kraju krajeva, on je prvi čovjek u historiji koji upravlja brodom dugačkim pola kilometra.

Dosad je ovaj prvi pokusni let tekao savršeno. Bila je ironija što je jedini problem predstavljao sto godina star nosač aviona: Predsjednik Mao, pozajmljen iz Muzeja mornarice iz San Diega da bi pomogao u operacijama. Od četiri Maova nuklearna reaktora samo jedan je još radio, a najveća brzina starog ratnika bila je jedva trideset čvorova. Srećom, brzina vjetra na razini mora bila je upola manja, te nije bilo teško osigurati zavjetrinu na pisti. Iako je bilo nekoliko napetih trenutaka, jer se vjetar podigao baš kad su otkačena užad za vezivanje, velika zračna lađa meko je uzletjela, ravno u nebo, kao da je diže nevidljiva dizalica. Sve je prošlo dobro. Queen Elizabeth IV neće se ponovo sresti sa Predsjednikom Maom za slijedeća četiri tjedna.

Sve je bilo pod kontrolom. Instrumenti su davali normalne podatke. Komandant Falcon odluči da ode gore, kako bi promatrao susret. Komandu je predao drugom oficiru i zakoračio u prozirnu cijev što je vodila kroz srce broda. Kao i uvijek, tu ga preplavi prizor najvećeg zatvorenog prostora koji je ikada načinio čovjek.

Deset loptastih ćelija s gorivom, od kojih je svaka imala više od trideset metara u promjeru, bilo je postavljeno u niz sličan golemim mjehurima sapunice. Tvrda plastika bila je tako providna da je mogao sagledati svu dužinu niza i nazreti detalje mehanizma dizala udaljenog oko pola kilometra. Svuda oko njega kao trodimenzionalni labirint bio

je mrežast kostur broda — veličanstveni uzdužni lukovi od vrha repa, i petnaest prstenova, kružna rebra tog nebeskog kolosa kojem su različiti polumjeri određivali elegantnu aerodinamičnu liniju.

Pri ovako maloj brzini jedva da se što čulo, osim mekog hujanja duž omotača i povremenog krckanja metala kad bi se promijenio pravac vjetra. Postavljen visoko, niz svjetiljki zračio je svjetlo koje nije bacalo sjenke, što je cijelom prizoru davalo atmosferu podmornice. Falconu je pogled na svjetlucave rezervoare još i pojačavao taj dojam. Jedanput je vidio jato velikih no neopasnih meduza kako pulsiraju svojim besmislenim putem po plićacima uz tropsko grebenje. Ovi plastični mjehuri, koji su Queen Elizabeth, održavali na visini, često su ga podsjećali na te meduze, pogotovo što su se stalno nadimali i splašnjavali uslijed promjene pritiska, odbljeskujući pri tom novim šarama svjetlosti.

Koračao je osovinom broda dok nije stigao da prednjeg dizala, između prve i druge ćelije za gorivo. Penjući se prema palubi za promatranje, osjetio je kako je neugodno vruće i izgovorio kratku poruku u džepni magnetofon. Queen je gotovo četvrtinu energije dobivala od neograničenih količina toplote proizvedene u uređaju za fuziju. Doduše, na ovom letu bez tereta samo je šest od deset ćelija za gorivo bilo ispunjeno helijem. Ostale četiri bile su pune zraka. Osim toga, bilo je utovareno dvije stotine tona vode — kao opterećenje. Međutim, zagrijavanjem ćelija do visokih temperatura stvaralo je probleme oko hlađenja prilaznih hodnika. Očigledno ovdje je bilo potrebno da se još ponešto uradi.

Osvježavajući nalet hladnog zraka zapuhnu ga u lice kad je zakoračio na palubu za promatranje i na zaslijepljujuću svjetlost Sunca što je strujala kroz krov od pleksiglasa. Nekoliko montera i pomoćnika-superčimpanza užurbano su postavljali već djelomično završen podij za ples, dok su drugi instalirali električne uređaje i pričvršćivali namještaj. Sve se doimalo kao kaos u kome ipak ima reda, i Falcon je teško mogao vjerovati da će sve biti gotovo za prvo putovanje za samo četiri tjedna. Uostalom, to i nije bio njegov problem, hvala bogu. On je samo kapetan, a ne organizator krstarenja.

Ljudi su mu domahivali, a »čimpe« se zubato osmjehivali dok je prolazio kroz nered prema već uređenoj prostoriji za odmor i dokolicu. To mu je bilo najomiljenije mjesto na cijelom brodu i znao je da kada jednom brod zaista krene ovdje više neće moći da bude sasvim sam. Dopustit će sebi bar pet minuta uživanja.

Pozvao je most, provjerio da li je sve u redu i utonuo u udobnu stolicu, jednu od onih što se obrću oko svoje osi. Gledajući naniže, vidio je veličanstveni luk ravnomjerne površine broda. S najviše točke lagano je prelazio pokretom duž najvećeg prijevoznog sredstva koje je ikada sazdano. Kada ga je to zamorilo, počeo je promatrati gotovo

nestvarnu divljinu koju je u toku pola milijarde godina klesala rijeka Colorado.

Izuzev platforme s kamerom (sada je bila iza njega i snimala sredinu broda) cijelo je nebo pripadalo njemu. Bilo je plavo, prazno i prozirno sve do ruba obzorja. U doba njegova djeda, Falcon je to znao, ovaj je predio bio išaran krpama pare umrljanih dimom. Sada je to nestalo: zagađenost zraka iščezla je zajedno s primitivnom tehnologijom, a promet u ovom stoljeću bio je toliko visoko iznad stratosfere da se sa Zemlje nije čuo ni vidio. Ponovo su niži slojevi atmosfere pripadali pticama i oblacima —a sada i Kraljici Elizabeti IV.

Zaista, kao što su početkom dvadesetog vijeka govorili pioniri: ovo je bio jedini način da se putuje u tišini i izobilju, dišući zrak, a ne gušeći se bez njega, i dovoljno blizu površine kako bi se mogla razgledati nepresušna raznolikost kopna i mora. Spori avioni iz 1980. godine nisu se mogli usporediti s ovom udobnošću i prostrašnoću.

Naravno, Queen nije bila napravljena za masovnu upotrebu. Čak i kada bi se sagradili brodovi slični njoj, vrlo bi malo ljudi moglo uživati u tihom lebdjenju: Zemlju je naseljavalo četvrt milijarde stanovnika. Ali napredno i sigurno svjetsko društvo moglo je sebi priuštiti ovakve ludorije, pa ih je čak i tražilo kao novost i zabavu. Bilo je najmanje milijun ljudi na Zemlji čiji je godišnji prihod dostizao tisuću novih dolara, tako da Queen neće uzmanjkati putnici.

Falconov džepni komunikator zazuja. Kopilot je zvao s mosta.

— Odobravate li susret, kapetane? S ovog leta već imamo sve potrebne podatke, a ljudi s televizije postaju nestrpljivi.

Falcon baci pogled na platformu s kamerom, koja je na udaljenosti od dvije stotine metara podešavala brzinu.

— U redu — odgovorio je. — Nastavite kako je dogovoreno. Ja ću odavde promatrati.

Da bi imao bolji pogled prema sredini broda, vratio se kroz užurbanost i nered palube za promatranje. Dok je koračao, osjećao je pod stopalima promjenu vibracija. Brod se umirio kad je stigao na zadnji kraj palube. Koristeći se posebnim ključem koji je samo on imao, izašao je na malu vanjsku platformu. Na nju je moglo stati samo nekoliko ljudi, a od omotača broda i od tla udaljenog tisuće metara odvajala ih je samo niska ograda. Bilo je to uzbudljivo mjesto, no savršeno sigurno čak i kada se brod kretao brzo, jer je bilo u zavjetrini golemog mjehura palube za promatranje. Pa ipak, putnicima neće biti dopušten pristup. Pogled odatle mogao bi biti suviše vrtoglav.

Poklopci spremišta za teret već su se otvorili kao vrata goleme klopke i platforma s kamerom lebdjela je iznad njih spremajući se da sleti. Sljedećih godina ovom linijom putovat će na tisuće putnika i tona robe. Samo u rijetkim prilikama Queen će se spuštati na more i pristajati u svoju ploveću luku.

Iznenadni nalet bočnog vjetra udari Falcona u obraz i on se čvršće uhvati za ogradu. Veliki kanjon bio bi zaista nepogodan za prevrtanje; uostalom, pri padu s ove visine ne bi imao što ni očekivati. Bez trunke nervoze počeo je promatrali sletanje platforme koja se sad nalazila oko pedeset metara iznad broda. Znao je: vješti pilot koji iz daljine upravlja automatskom letjelicom izvrsno je uvježbao ovaj jednostavni manevar. Bilo bi neshvatljivo da iskrsne neka teškoća.

Ipak, činilo se kao da dosta sporo reagira. Posljednji nalet vjetra zanio je platformu gotovo do ruba otvora za teret.

Sigurno bi pilot ispravio prije no... Da nema možda nezgoda s kontrolom? To bi bilo vrlo čudno. Ovakva letjelica ima izvrsne instrumente, osigurače protiv propadanja i neograničen broj sistema za manevriranje. Gotovo da se nije čulo za nesretne slučajeve...

Ali platforma je opet skliznula ulijevo. Zar je moguće da je pilot pijan? Mada je izgledalo nemoguće, Falcon za trenutak uze i to u obzir. A onda okrenu prekidač na mikrofonu.

Još jednom, bez upozorenja, bio je snažno ošinut po licu. Ali, gotovo da to nije osjetio: s užasom je promatrao platformu s kamerom. Daleki pilot uporno je nastojao da uspostavi kontrolu, pokušavajući da ispravi letjelicu pomoću mlaznih motora, ali samo je pogoršavao situaciju. Osciliranje se pojačavalo — dvadeset stupnjeva, četrdeset, šezdeset, devedeset...

— Uključi automatskog pilota, budalo! — urlao je Falcon beskorisno u mikrofon. — Ručne kontrole ti ne rade!

Platforma se sasvim izvrnula, mlazni je motori nisu više podupirali, već su je naglo vukli naniže. Iznenada su postali saveznici Zemljine teže, protiv koje su se borili još prije nekoliko minuta.

Falcon nije čuo tresak, mada je. osjetio potres. Već je bio unutar palube za promatranje, trčeći prema dizalu koje će ga spustiti na most. Radnici su ozbiljno vikali, pitajući ga što se dogodilo. Proći će mnogo mjeseci prije no što i on sazna odgovor na to pitanje.

Ali, tek što je ušao u kabinu dizala, promijenio je namjeru. Što ako je ponestalo energije? Bolje je biti siguran, čak ako je potrebno i više vremena, vremena koje je sada bilo dragocjeno. Potrčao je niz spiralne stepenice koje su obavijale otvor za dizalo.

Na pola puta zastao je za časak da pogleda štetu. Ta prokleta platforma letjela je ravno u brod i pri tom slomila dvije ćelije za gorivo. One su još lagano splašnjavale, uvijene u goleme velove plastike. Nije ga brinuo gubitak visine, to se lako može nadoknaditi ispuštanjem opterećenja; glavno da je ostalih osam ćelija neoštećeno. Mnogo ozbiljnija je bila mogućnost da je oštećen kostur broda. Već je čuo kako golemi skelet stenje, rogoboreći zbog nenormalnog opterećenja. Ako ono nije svuda podjednako, brodu će se slomiti kičma.

Bio je gotovo pri kraju stepenica, kada je jedan »čimp«, skičeći od straha, nevjerojatnom brzinom sišao niz otvor za dizalo, hvatajući se šakama za mrežasti kostur broda. Ispunjena užasom, životinja je razderala uniformu, možda u nesvjesnom pokušaju da vrati davno izgubljenu slobodu svojih predaka.

Silazeći što je brže mogao, Falcon je uznemireno gledao kako mu se »čimp« približava. Sada kad je strah nadvladao njegovo znanje, izbezumjena čimpanza predstavljala je snažnu i vjerojatno opasnu životinju. U pometnji, počela je uzvikivati neke glasove, no oni su bili potpuno zbrkani, i Falcon je mogao jedino prepoznati osnovnu, često upotrebljavana riječ: — Šefe! — Bilo mu je žao tog stvorenja, upetljanog u nesreću nastalu greškom čovjeka, koja je bila izvan njegove moći poimanja i za koju ono ni najmanje nije bilo odgovorno.

Majmun se zaustavio nasuprot Falconu, s druge strane mreže. Ništa ga ne bi spriječilo da prođe kroz nju, ako mu se prohtije. Falconovo lice bilo je nekoliko centimetara od majmuna. Gledao ga je ravno u zgranute oči. Nikada prije nije bio toliko blizu nekog »čimpa«, nikada nije imao priliku da vidi svaku crticu na njegovu licu. Osjećao je onu čudnu mješavinu srodnosti i nelagodnosti koju svaki čovjek iskusi kad se na taj način zagleda u ogledalo vremena.

Čini se da je njegova prisutnost na neki način umirila stvorenje. Fanlcon uperi prst naviše, u pravcu otvora na palubi za promatranje, i vrlo čisto i precizno izgovori:

— Šef, šef, idi! — Laknulo mu je, »čimp« je razumio. Iskesio mu se kao da hoće da se osmjehne i istog trena počeo brzo pentrati natrag, odakle je i došao. Falcon mu je dao najbolji mogući savjet. Ako je išta na Queen bilo sigurno, nalazilo se u tom pravcu. Ali Falconovo mjesto sada je bilo na sasvim drugoj strani.

Falcon je gotovo već sasvim bio sišao, kada je, uz zvuk cijepanja metala, brod nosem krenuo nadolje. Svjetla su se pogasila. Pa ipak, još je prilično dobro vidio, jer su sunčane zrake ulazile kroz otvore za teret i kroz široku pukotinu na omotaču. Prije mnogo godina stajao je u katedrali i gledao svjetlost kako kroz vitraje stvara jezera raznobojnih preljeva na starinskom kamenju. Zasljepljujuće sunčeve zrake kroz pocijepani metal neodoljivo su ga podsjetile na prizor u katedrali, i jedina je razlika bila u tome što se ova metalna katedrala strmoglavljivala s neba.

Tek kad je stigao na most, mogao je prvi put pogledati van. Sledio se kad je vidio koliko su blizu tla. Samo devet stotina metara ispod njih nalazili su se prelijepi stjenoviti vrhovi i crveni potoci blata koji su i dalje usijecali svoje putove kroz prošlost. Nigdje u blizini nije bilo nikakve zaravni na kojoj bi se tako veliki brod kao što je Queen mogao smitiri bar na kobilici.

Pogled na ploču s intrumentima uvjerio ga je da je cjelokupno

rezervno opterećenje već izbačeno. Srećom, i brzina propadanja smanjila se na nekoliko metara u sekundi. Još su se mogli boriti.

Falcon se bez riječi spustio na pilotsko sjedalo i preuzeo ono malo kontrole što je ostalo. Ploča s instrumentima pokazivala mu je sve što je želio znati. Svaki razgovor bio je suvišan. Čuo je negdje iza sebe kako radist šalje tekući izvještaj. Do sada su sve zemaljske radio-veze već morale biti oslobođene za primanje hitnih vijesti, i mogao je zamisliti koliko su zgranuti svi kontrolori programa. Upravo se odvijao jedan od najspektakularnijih brodoloma u historiji, a nije bilo nijedne kamere da ga zabilježi. Posljednji trenuci Queen neće ispuniti milijune ljudi stravom i užasom, kao što je to bio slučaj s Hinderburgom prije sto pedeset godina.

Zemlja je sada bila udaljena samo oko pet stotina metara i još se približavala. Iako je mogao dati pun pogon nije se usuđivao, jer je postojala mogućnost da tako potpuno uništi oslabljen skelet broda. Ali tada je shvatio da više nema izbora. Vjetar ih je nosio prema mjestu gdje se kanjon račva, gdje rijeku zasijeca kameni klin, kao pramac nekakvog divovskog fosilnog broda. Ako nastavi ovim putem, Queen će se raskrečiti na toj trokutastoj zaravni, dok će joj najmanje trećina stršiti u prazno, i vjerojatno se prelomiti popola kao trula grana.

Kada je Falcon otvorio bočne otvore, začuo se u daljini poznati zvižduk mlažnjaka. Ovaj zvuk nadjačavao je škripu metala što se raspinjuće i šištanje goriva koje istječe. Brod se zaklatio i počeo propadati u ponor. Krckanje se sad čulo gotovo neprekidno, a brzina propadanja sve se više povećavala. Kratak pogled na kontrolnu ploču pokazao mu je da je upravo otpala ćelija broj pet.

Tlo je bilo daleko samo nekoliko metara. Još nije bilo sigurno hoće li uspjeti njegov manevar. Uključio je sigurnosne motore i okrenuo ih naniže, kako bi što je moguće više podizali letjelicu i tako ublažili pad.

Činilo mu se kao da slamanje traje beskrajno dugo. Nije bilo silovito, samo dugo, dugo i neumitno. Činilo mu kao da se cio svemir ruši oko njih.

Krckanje metala postajalo je sve bliže, kao da neka velika zvijer na svom putu jede umirući brod.

A onda su se strop i pod zaklopili i on je imao osjećaj da pada u ponor...

»ZATO ŠTO POSTOJI«

— Zašto hoćeš da ideš na Jupiter?

— Kao što je Springer rekao kada je polijetao na Pluton: »Zato što postoji.«

— Hvala lijepo. A sad kada smo to raščistili, reci mi pravi razlog.

Howard Falcon se osmjehnuo. Samo oni koji su ga dobro poznavali mogli bi tako protumačiti tu neznatnu grimasu. Webster je spadao u te osobe. Već više od dvadeset godina njih dvojica surađivali su na zajedničkim projektima. Dijelili su i pobjede i poraze, uključujući tu i najveću od svih nesreća koja se ikada dogodila.

— Pa, Springerova krilatica još vrijedi. Spustili smo se na sve čvrste planete, a ni na jedan od plinovitih divova. Oni su jedini izazov koji je još preostao u Sunčevu sistemu.

— Vrlo skup izazov. Jesi li izračunao troškove?

— Što sam bolje mogao. Evo proračuna. Ali, sjeti se, molim te, ovo nije samo jedna misija, veš cio sistem transporta. Kada se put jednom utre, moći ćemo ga upotrebljavati bezbroj puta. Osim toga, time se neće otvoriti jedino put za Jupiter, već i za sve divovske planete.

Webster pogleda u brojke i zviznu.

— Zašto ne početi s lakšim planetom? Uranom, na primjer. Ima upola manju gravitaciju i potrebna je dvostruko manja sigurnosna brzina. Osim toga, na njemu vladaju mirnije vremenske prilike... ako se može upotrijebiti ta riječ.

Webster je očigledno načinio svoju domaću zadaću. Naravno, zato je i bio glavni za dugoročne projekte.

— Ušteda je sasvim mala, ako se uračunaju dodatna udaljenost i nepredviđeni problemi. Za Jupiter se možemo koristiti Ganimedom, a dalje od Saturna morali bismo uspostavljati novu bazu za opskrbu.

To je logično, pomisli Webster, međutim, bio je siguran da to nisu i najvažniji razlozi. Jupiter je bio gospodar Sunčeva sistema, a Falcon jednostavno nije znao biti skroman.

— Osim toga — nastavio je Falcon — Jupiter je najveća nepoznanica, u nauci. Ima više od sto godina kako su otkrivene njegove radio-oluje, a mi još ne znamo što ih izaziva. Velika crvena pjega također je zagonetka. Eto, zato bih i mogao dobiti potreban novac od Biroa za astronautiku. Znaš li koliko su izbacili u tu atmosferu?

— Nekoliko stotina, vjerujem.

—Tri stotine dvadeset šest za posljednjih pedeset godina, a jedna četvrtina je bila potpun promašaj. Naravno, naučili su vraški mnogo, ali jedva da su zagrebali planet. Shvaćaš li ti koliko je Jupiter golem?

— Više od deset puta veći je od Zemlje.

— Da, da, ali imaš li predodžbu što to zaista znači? Falcon pokaza velik globus u uglu Websterove kancelarije.

— Pogledaj Indiju kako izgleda mala. E pa, kad bi ogulio Zemljinu koru i prostro je po površini Jupitera, izgledala bi otprilike toliko velika kao što je Indija ovdje.

Dugo je vladala tišina dok je Webster razmišljao o jednadžbi:

Jupiter je prema Zemlji kao što je Zemlja prema Indiji. Falcon je, naravno, namjerno uzeo najčistiji primjer...

Da li se to dogodilo prije deset godina? Da, mora da je tada bilo. Brodolom se odigrao prije sedam godina (taj datum bio mu je urezan u srcu), a pokusi su počeli tri godine prije tog prvog i posljednjeg leta Queen Elizabeth.

Znači, prije deset godina ga je komandant (ne, poručnik), Falcon pozvao na pokusno trodnevno jedrenje iznad sjevernih ravnica Indije u blizini Himalaje.

— Sasvim je neopasno — obećao je. — To će te malo izvući iz kancelarije, a moći ćeš i shvatiti u čemu je stvar.

Webster se nije razočarao. Bio je to doživljaj koga se, osim prvog leta na Mjesec, najradije sjećao. A bilo je, kao što ga je Falcon uvjeravao, potpuno neopasno, bez ikakvih peripetija.

Iz Sprinagara uzletjeli su u sam cik zore. Golemi srebrnasti mjehur balona odbijao je zrake jutarnjeg sunca. Uzletjeli su u potpunoj tišini. Nije bilo rike propanskih motora koji su se nekad koristili za podizanje balona sa zagrijanim zrakom. Sva potrebna toplota dolazila je iz malog fuzijskog reaktora teškog samo stotinjak kilograma koji je visio u otvorenim čeljustima omotača balona. Pri usponu njihova mala naprava škljocala je deset puta u sekundi ispuštajući plinove deuterijskog goriva. Kada budu dospjeli na određenu visinu, palit će se samo nekoliko puta u minuti nadoknađujući gubitak topline u velikoj vreći plina iznad njihovih glava.

Čak i na visini od gotovo kilometar i pol od tla mogli su čuti lavež pasa i žamor ljudi. Nepregledni pejzaž, obasjan suncem, lagano se širio oko njih. Dva sata kasnije bili su na visini od oko pet kilometara, i morali su često udisati kisik. Sada su se mogli opustiti i uživati u prirodi. Sav posao obavljali su instrumenti skupljajući podatke koji bi mogli koristiti onima što će se uputiti još neimenovanim putovima neba.

Dan je bio savršen. Jugozapadni monsun trajat će još mjesec dana, a nebo je bilo bez oblačka. Kao da se vrijeme zaustavilo. Jedino su radio-izvještaji prekidali svakoga sata njihovo sanjarenje. Svuda naokolo, do ruba obzorja i dalje, pružao se beskonačan predio natopljen historijom... krpice polja, sela, jezera, kanala za natapanje...

Webster s naporom odagna čaroliju uspomena starih deset godina. One su ga pridobile za »letove lakše od zraka«, i pomogle mu da sagleda nevjerojatnu veličinu vizije, bez obzira što je cio svijet mogao obletjeti za devedeset minuta. Ipak, ponavljao je u sebi. Jupiter je prema Zemlji kao što je Zemlja prema Indiji...

— Ako se i prihvate tvoji razlozi — rekao je — i ako pretpostavimo da će biti novaca, moraš mi odgovoriti na još jedno pitanje: zašto bi ti bio bolji od . . koliko?... tri stotine dvadeset šest sondi koje su već

izbačene?

— Ja sam mnogo sposobniji od njih, i kao promatrač i kao pilot. Naročito kao pilot. Ne zaboravi da sam iskusniji od bilo kog drugog kad su u pitanju letovi lakši od zraka.

Ipak, mogao bi biti i kontrolor i sjediti na Ganimedu u sigurnosti.

— Ali, u tome i jest stvar! To se već jednom dogodilo. Zar se ne sjećaš što je uništilo Queen?

Webster je to znao savršeno dobro, ali je jednostavno rekao.

— Nastavi.

— Vremenski raskorak, vremenski raskorak! Onaj idiot od kontrolora platforme mislio je da čuje lokalnu radio-vezu, slučajno su bile isključene satelitske linije. Možda i nije bila njegova greška, ali je to morao uočiti! U pitanju je pola sekunde zakašnjenja, zbog zaobilaznosti puta. Čak i tada to ne bi smetalo da je Queen letjela po mirnom vremenu. Krivi su vrtlozi nad Velikim kanjonom. Kad se platforma nakrivila poslao je ispravak, ali ova se već bila nakrivila na suprotnu stranu. Jesi li ikad pokušao voziti kola putem punim rupa, a da ti volan radi s pola sekunde zakašnjenja?

— Nisam i ne namjeravam. Mogu zamisliti.

— Eto, Ganimed je milijun kilometara daleko od Jupitera. To znači zakašnjenje od šest sekundi! Ne, protreban je pilot na mjestu događaja, da rukuje komandama na vrijeme. Da ti pokažem nešto. Mogu li upotrijebiti ovo?

— Samo izvoli.

Falcon uze razglednicu s Websterova stola. Razglednice su na Zemlji već bile zastarjele, no ova je prikazivala pejzaž 3-D s Marsa i bila je ukrašena neobičnim i skupim markama.

— Ovo je stari trik, ali dobro će doći da ti razjasnim stvar. Stavi palac i kažiprst kao da ćeš je uhvatiti, ali je nemoj dodirivati. Tako.

Webster je namjestio šaku kao da drži razglednicu, iako je nije dodirivao.

— Sad uhvati.

Falcon pričeka nekoliko trenutak, a onda, bez upozorenja, ispusti kartu. Websterovi prsti sklopiše se u prazno.

— Ponovit ću da vidiš da nema nikakve varke. Vidiš? Ponovo je razglednica umakla Websterovim prstima.

— A da vidiš mene.

Ovaj put Webster je držao razglednicu i ispustio je bez upozorenja. Jedva da se i pomaknuo, a Falcon je već uhvatio. Websteru se učinilo da bi gotovo mogao da čuje »klik« — tako je naglo reagirao Falcon.

— Kirurzi su me malo usavršili kad su me sastavljali — primijeti Falcon bezličnim glasom. — Ovo je samo jedna stvar, ima i drugih. Želim ih sve iskoristiti u potpunosti. A na Jupiteru ću imati prilike za to.

Nekoliko dugih sekunda Webster je promatrao palu razglednicu zureći u boje Trivium Chyrontisa. Onda mirno reče:

— Razumijem, što misliš koliko će vremena biti potrebno?

— Uz tvoju pomoć, uz Biro i fondove za nauku, moglo bi da se odulji, pa, na tri godine. Uz to godinu dana za pokuse, jer ćemo morati poslati najmanje dva pokusna modela. Jednom riječi, ako budemo imali sreće, pet godina.

— Tako sam otprilike i mislio. Nadam se da ćeš imati sreće. Zaslužio si je. Ipak, postoji nešto što ti neću učiniti.

— Što?

— Slijedeći put kad budeš letio balonom, nemoj očekivati da ti ja budem putnik.

SVIJET BOGOVA

Potrebno je svega tri i po sata da se sa Jupitera V sleti na sam Jupiter. Vrlo bi malo ljudi moglo spavati na tako stravičnom putovanju. Spavanje je bila slabost koju je Howard Falcon oduvijek mrzio, a ono malo, još uvijek neophodna sna, donosilo je moru koju vrijeme nije uspjelo izbrisati. Nije očekivao da će se u slijedeća tri dana moći makar malo odmoriti, te je sad morao ugrabiti što više sna, dok lagano bude uranjao u ocean oblaka, oko sto kilometara ispod Kon-Tikija.

Čim je Kon-Tiki ušao u putanju, pošto su kompjutorske provjere dale pozitivne rezultate, pripremio se za spavanje, možda posljednje u životu. Bilo je vrlo zgodno što je Jupiter baš u tom trenutku zaklonio sjajno, majušno Sunce. Falcon je ušao u čudovišnu sjenku planeta. Nekoliko trenutaka brod je bio obasjan neobičnim, zlatastim sjajem, a onda se četvrtina neba pretvorila u duboku tamnu prazninu u prostoru, dok su na preostalom dijelu neba sjale zvijezde. One se nikada nisu mijenjale, bez obzira kobko daleko čovjek putovao Sunčevim sistemom. U istom ovakvom rasporedu sjale su sada i na Zemlji, dalekoj milijunima kilometara. Na ovom mjestu jedinu novost predstavljale su male bijele baklje Kalista i Ganimeda. Gore na nebu bilo je još desetine takvih mjeseca, no oni su bili tako maleni i toliko udaljeni da ih se nije moglo vidjeti golim okom.

— Stići ću za dva sata — izvijestio je matični brod koji je lebdio na udaljenosti od gotovo tisuću i pol kilometara, nad turobnim stjenjem Jupitera V. Od radijacije ga je štitila sjenka majušnog satelita. Čak i da ni za što drugo ne koristi, Jupiter V, kozmički buldožer, neprestano je raščišćavao gromade koje su činile opasnim prilaz Jupiteru. Na njegovu tragu gotovo da i nije bilo radijacije, te se brod tu mogao,

potpuno sigurno zaustaviti. Svuda okolo kosila je nevidljiva smrt.

Falcon uključi elektronski uspavljivač i svijest brzo iščeze, dok su mu električni impulsi nježno prolazili mozgom. Kon-Tiki je sve brže padao prema Jupiteru, tom snažnom polju gravitacije, a on je spavao bez snova. Uvijek su nadolazili prilikom buđenja. Svoje košmare ponio je sa Zemlje.

Nikad nije sanjao sam brodolom, ali se često opet nalazio licem u lice s prestravljenim superčimpanzom, dok je silazio spiralnim stepenicama mimo splašnjavajućih mjehura plina. Nijedan »čimp« nije preživio. Oni koji nisu odmah poginuli, bili su tako teško ozlijeđeni da su ih bezbolno »eutanizirali«. Ponekada se pitao, zašto sanja jedino to prokleto stvorenje koje je upoznao tek u posljednjim trenucima njegova života, a nikada prijatelje i suradnike koji su umrli zajedno s Queen.

Snovi, od kojih je najviše strepio, počinjali su uvijek onim trenutkom u kojem mu se ponovo vraćala svijest. Jedva da je bio svjestan fizičke boli. Zapravo, nije osjećao ništa. Bio je u tami i tišini, nije osjećao ni da diše. Što je bilo najčudnije, nije mogao utvrditi ni gdje su mu udovi. Nije mogao pomicati ruke i noge jer nije znao gdje se one nalaze.

Tišina je prestala prva. Prošli su sati ili dani dok nije postao svjestan maglovitih otkucaja; u stvari, poslije dosta dugog razmišljanja zaključio je da to pulsira njegovo vlastito srce. Bila je to prva od mnogobrojnih grešaka.

Tada su se pojavili neosjetni žmarci, iskre svjetlosti, nejasni pritisci u udovima koje još nije mogao pomicati. Jedno po jedno, vraćala su mu se osjetila, a s njima je došla i bol. Morao je da nauči sve iz početka, ponovo da prođe kroz djetinjstvo i djećaštvo. Iako mu sjećanje nije bilo oštećeno, tako da je razumio riječi kojima su mu se obraćali, prošli su mjeseci prije no što je uspio odgovarati — osim treptanjem vjeđa. Sjećao se kako je likovao kada je izgovorio prvu riječ, okrenuo stranicu u knjizi i, konačno, naučio da se kreće sasvim sam. To je zaista bila pobjeda, a za nju su bile potrebne dvije godine učenja. Na stotine puta pozavidio je onom mrtvom superčimpanzi, ali nije imao izbora. Liječnici su donijeli odluku, i sada, poslije dvanaest godina, nalazio se ovdje gdje još nikada nije kročilo ljudsko biće, i kretao se brže no i jedan čovjek u historiji.

Kon-Tiki je upravo izlazio iz sjenke, a široki luk svjetla jupiterske zore opkoračio je nebo pred njim, kad ga je uporno zujanje trglo iz sna. Neizbježni košmari (pokušavao je pozvati bolničarku, ali nije imao snage čak ni dugme da pritisne) brzo su iščezli iz svijesti. Pred njim je bila najveća, možda posljednja pustolovina njegova života.

Pozvao je kontrolu misije koja je, udaljena gotovo sto tisuća kilometara, brzo zalazila za Jupiterovu krivinu, i izvijestio je da je sve

u redu. Njegova brzina upravo je porasla na dvadeset jedan kilometar u sekundi (to je bilo kao iz knjige). Nakon pola sata Kon-Tiki će udariti u vanjski sloj atmosfere. Počeo je jedan od najtežih ulazaka u atmosferu u cijelom Sunčevom sistemu. Premda je dobar broj sondi preživio ovo plameno iskušenje, ipak, to su bili čvrsti, dobro zaštićeni instrumenti koji su mogli podnijeti nekoliko stotina gravitacija. Kon-Tiki će dospijevati i na mjesta od po trideset G. Obraćajući pažnju na svaki detalj, Falcon poče prikopčavati razrađeni sistem veza koje će ga pričvrstiti za stijenke kabine. Kada ih je namjestio, i sam je postao dio broda.

Sat je odbrojavao unatrag: još sto sekunda do ulaska u atmosferu. Bio je prepušten slučaju: možda dobrom, a možda i lošem. Za minutu i pol dodirnut će Jupiterovu atmosferu. Div će ga čvrsto i neopozivo ščepati u svoj zagrljaj.

Odbrojavanje je kasnilo tri sekunde, što uopće nije bilo loše uzimajući u obzir sve nepoznanice. Iz okoline kapsule čulo se avetinjsko uzdisanje koje je postepeno preraslo u vriskavu riku. Buka se sasvim razlikovala od one pri ulasku u atmosferu Zemlje i Marsa. U ovoj smjesi vodika i helija svi su zvuči bili povišeni za nekoliko oktava. Na Jupiteru bi i grom imao piskav zvuk.

S jačanjem te vriskave rike, povećala se i težina. Za trenutak je bio potpuno paraliziran. Vidno polje mu se sužavalo sve dok nisu ostali samo sat i mjerač ubrzanja. Petnaest G-a i četiri stotine osamdeset sekundi do...

Nije izgubio svijest, zapravo, nije ni očekivao da se onesvijesti. Kon-Tikijev proboj Jupiterove atmosfere mora da je zaista spektakularan, sad traje već tisućama kilometara. Pet stotina sekundi nakon ulaska u atmosferu pritisak je počeo slabiti: deset G, pet G, dva G... Onda je težina gotovo sasvim iščezla. Padao je slobodno. Cjelokupna njegova orbitna brzina bila je poništena.

Osjetio je iznenadan trzaj kada su odbačeni usijani ostaci protutoplotnog štita. Štit je obavio svoj posao i neće više biti potreban, može ga pokloniti Jupiteru. Otpustio je sve remene osim dva i čekao da automatski upravljač počne slijedeći, najkritičniji niz operacija

Nije vidio kad se prvi padobran rastvorio, ali je osjetio lak drhtaj, a istog trena smanjila se i brzina padanja. Kon-Tiki se prestao kretati horizontalno i počeo se spuštati ravno naniže brzinom od gotovo tisuću šest kilometara na sat. Sve je zavisilo od toga što će se dogoditi u slijedećih nekoliko sekundi.

Otvorio je i drugi padobran. Pogledao je kroz okno iznad glave, i na svoje veliko zadovoljstvo, vidio da se iza broda vije blistav trag. Kao da se rascvjetava golem cvijet, tisuće prostornih metara balona širilo se nebom, crpeći plin sve dok se nije potpuno napunio. Kon-Tikijeva brzina padanja pala je na nekoliko kilometara na sat i ustalila

se. Sada je imao dosta vremena; bili bi potrebni dani i dani da padne na površinu Jupitera.

Svakako, do površine neće stići živ, čak i da hoće. Balon je za sada djelovao samo kao dobar padobran, i nije ga ni malo podizao. Ne bi ni mogao, jer je plin u balonu bio ista sastava kao i onaj vanjski.

Uz prasak proradio je reaktor za fuziju šaljući mlazove vreline u balon. Za pet minuta brzina padanja smanjila se na nulu. U šestoj minuti brod se počeo penjati. Prema radarskom mjeraču dubine, brod se našao na visini od oko pet stotina kilometara iznad površine, ili već na visini onog što se smatralo površinom Jupitera.

Samo jedna vrst balona mogla se održati u ovoj atmosferi vodika, najlakšeg od svih plinova. To je bio balon vrelog vodika. Sve dok reaktor radi, Falcon može lebdjeti visoko nad svijetom u koji bi moglo stati stotinu Pacifika. Pošto je putovao milijardu i osam stotina milijuna kilometara, Kon-Tiki je najzad zaslužio svoje ime. Postao je zračna barka koja lebdi nošena strujama Jupiterove atmosfere.

Iako se potpuno nov svijet prostirao oko njega, prošlo je više od sata prije no što je Falcon mogao da pogleda van. Morao je najprije provjeriti da li svi uređaji kapsule reagiraju na komande. Morao je ispitati koliku količinu toplote treba dodati da bi se proizvela željena brzina uspinjanja, a koliko plina valja ispustiti ako se želi spuštati. Iznad svega, bio je tu i problem uspostavljanja ravnoteže. Morao je podešavati dužine kablova koji su spajali kapsulu s kruškolikim balonom, da bi smanjio vibracije i omogućio što je moguće ravnomjerniji let. Dosad je imao sreće. Na ovoj visini vjetar je bio stalan, a podaci instrumenata Dopler pokazivali su da se, u odnosu na nevidljivu površinu, kreće brzinom od četiri stotine osam kilometara na sat. Za Jupiter bilo je to prilično skromno. Ovdje su zapaženi vjetrovi čije su brzine dostizale i do tisuću šest stotina kilometara na sat. Naravno, sama brzina vjetra nije bila tako važna, opasni su bili vrtlozi. Ako bi uletio u njih, mogli bi ga spasiti jedino vještina, iskustvo i hitrina, a kompjuteri se za takve pojave još nisu mogli isprogramirati.

Sve dok nije ustanovio da osjeća rad letjelice, Falcon nije obraćao pažnju na pozive kontrole misije. Onda je raširio hvataljke na kojima su bili instrumenti i skupljači atmosferskih uzoraka. Kapsula je izgledala kao prilično neuredan novogodišnji bor, ali se meko kretala emitirajući pregršt informacija kilometrima dalekom brodu. Konačno je mogao pogledati okolicu...

Prvi dojam bio je neočekivan, malo se čak i razočarao. Mogao je isto tako letjeti nad običnim oblacima na Zemlji. Obzorje je izgledalo normalno udaljeno. Uopće nije imao osjećaj da je na svijetu čiji je promjer jedanaest puta veći od Zemljina. Onda pogleda na ekran radara koji je sondirao niže slojeve i uvidje koliko su ga oči prevarile.

Sloj oblaka, udaljen na izgled pet kilometara, ležao je zapravo šezdeset kilometara dalje. Što se tiče obzorja, nagađao je da udaljenost do njega iznosi oko dvije stotine kilometara, dok je ona, zapravo, bila dvije tisuće osam stotina kilometara. Kristalno prozirna helijska atmosfera i blaga zakrivljenost planeta potpuno su ga prevarili. Ovdje je bilo mnogo teže procjeniti rastojanje nego na Mjesecu. Sve se mora množiti najmanje sa deset.

Bilo je to jednostavno, samo je trebalo da bude pripremljen. Ipak, na neki način to ga je potpuno zbunilo. Nije imao osjećaj da je Jupiter golem, već mu se činilo da se on smanjio, na desetinu svoje uobičajene veličine. S vremenom će se možda navići na te neljudske proporcije. Ipak, gledajući u nevjerojatno daleko obzorje, osjetio je da mu vjetar, mnogo hladniji od vanjske atmosfere, ledi dušu. Bez obzira na sve njegove razloge, ovo možda nikada neće postati mjesto za čovjeka. Lako bi se moglo dogoditi da on bude i prvi i posljednji koji se ikada spustio kroz Jupiterove oblake.

Nebo je bilo gotovo sasvim crno, izuzev nekoliko pramenova amonijačnih cirusa, oko trideset kilometara iznad njega.

Gore na rubu svemira je hladno, ali se sa dubinom povećavaju i pritisak i temperatura. Na visini gdje je plovio Kon-Tiki bilo je pedeset stupnjeva ispod nule, a pritisak je iznosio pet atmosfera. Stotinu kilometara niže, temperatura je bila kao na Zemljinu ekvatoru, a pritisak kao na dnu nekog plićeg mora. Idealni uvjeti za život...

Prošla je već četvrtina kratka Jupiterova dana. Sunce je prešlo polovinu svoga puta po nebu. Ali boja oblaka bila je nekako meka. Na toj daljini, od milijardu i osam stotina kilometara, Sunce je gubilo svu svoju snagu. Iako je nebo bilo vedro, Falcon je hvatao sebe kako stalno misli da je dan oblačan. Kad se spusti noć, sve će obaviti tama. Iako je još bilo jutro, u zraku je zujala jesenja svjetlost. Naravno, jesen je bila nešto što na Jupiteru nije postojalo. Ovdje nema godišnjih doba.

Kon-Tiki se spustio točno do središta ekvatorijalne zone, najbezbojnijeg područja planeta. More oblaka koje se protezalo sve do obzorja bilo je prošarano blijedom lososovom bojom. Nije bilo ni žute, ni rumene, ni crvene boje koje su obavijale Jupiter na većim visinama. Velika crvena pjega, najljepša od svih pojava ovog planeta, ležala je tisućama kilometara južnije. Kao da je mamila da se sleti u njenu blizinu, ali potresi u južnim tropima bili su neobično česti, atmosferske struje su dostizale brzine i od preko tisuću pet stotina kilometara na sat. Zaletjeti se u taj vrtlog nepoznatih sila značilo bi izazivati sudbinu. Velika crvena pjega i njene tajne morat će pričekati buduće ekspedicije.

Sunce se kretalo dvaput brže nego na Zemlji. Već je ulazilo u zenit i skrivalo se za veliki, srebrni zastor balona. Kon-Tiki je mirno letio

prema zapadu brzinom od četiri stotine kilometara na sat, ali to se moglo uočiti samo uz pomoć radara. Da li je ovdje uvijek tako mirno? — pitao se Falcon. Čini se da su učenjaci ipak imali pravo kad su govorili da na Jupiteru vlada mrtva tišina, i kad su predvidjeli da će najmirnije biti u okolini ekvatora. On je duboko sumnjao u ta predviđanja i složio se jedino s nekim skromnim istraživačem koji mu je osorno rekao: »Ne postoje stručnjaci za Jupiter«. — »E, pa«, pomislio je, »na kraju ovog dana postojat će najmanje jedan«.

Ako do tada ostane živ...

GLASOVI IZ DUBINE

Prvog dana sve mu je bilo naklonjeno. Ovdje na Jupiteru moglo je biti isto onako mirno i tiho kao ono nekada kad je s Websterom lebdio nad poljima sjeverne Indije. Falcon je imao dovoljno vremena da u potpunosti zagospodari brodom, tako da je Kon-Tiki gotovo postao produžetak njegova vlastita tijela. Nije smio ni pomisliti na to koliku sreću ima, i već se počeo pitati čime će to, možda; morati da plati.

Proteklo je gotovo pet sati dnevne svjetlosti. Oblaci su postajali sjenoviti, djelujući gušće nego kad je sunce bilo u zenitu. Boje su lagano nestajale, samo je na zapadu ostajala tamnoljubičasta traka svjetlosti. Često, iznad nje, u potpunoj tami, nazirala se majušna, bijela i sjajna iskra najbližeg mjeseca.

Sunce je zalazilo za Jupiter uočljivom brzinom. Iz svojih skrovišta izišle su zvijezde. Vidjela se još jedna prekrasna večernjača — Zemlja. To ga je podsjetilo koliko je daleko od kuće. Zemlja je slijedila Sunce spuštajući se prema zapadu. Počinjala je, prva u historiji, čovjekova noć na Jupiteru.

Kada se smrklo, Kon-Tiki je počeo propadati. Slaba Sunčeva svjetlost nije više zagrijavala balon, koji je zato počeo gubiti visinu. Falcon je to i očekivao, te nije poduzeo ništa, jer se htio malo spustiti.

Više od pedeset kilometara ispod njega ležala je nevidljiva površina oblaka. Spustit će se do nje oko pola noći. Obično se vidjela na ekranu radara koji je otkrio da u oblacima, osim uobičajenog vodika, helija i amonijaka, postoji i podeblji sloj gromada ugljika. Kemičari su žudjeli za uzorcima te pjenaste ružičaste materije, i mada su sonde već sakupile nekoliko grama, to im je samo otvorilo apetit. Gotovo polovina osnovnih organskih molekula plovila je visoko iznad površine Jupitera. Kad postoji hrana, može li život biti daleko? Bilo je to pitanje na koje, više od stotinu godina, nitko nije uspio odgovoriti.

Radarsku zraku prekidali su oblaci, no njih su presijecali mikrovalovi, otkrivajući sloj za slojem, sve do skrivenih površina

Jupitera, udaljenih gotovo dvije stotine pedeset kilometara. Nevjerojatna temperatura i pritisak odsijecali su Falcona od nje. Čak ni robotske sonde nisu mogle stići do nje neoštećene. Ležala je na dnu radarskog ekrana, stravično nepristupačna, pomalo rastresita, čudne zrnaste strukture koju nije mogao objasniti uz pomoć svojih instrumenata.

Jedan sat nakon zalaska Sunca ispustio je prvu sondu. Padala je brzinom od oko sto kilometara na sat, a tada se zaustavila u gušćoj atmosferi. Počela je emitirati pregršt radio-signala, a Falcon ih je uputio kontrolnom punktu misije. Do izlaska Sunca nije imao što više raditi, osim da motri instrumente, da pazi na brzinu spuštanja i da odgovara na pitanja koja su mu postavljali. Nošen ravnomjernim strujama, Kon-Tiki se brinuo sam o sebi.

Nešto prije ponoći, u kontroli misije, na položaj za vezu došla je neka žena i predstavila se uz uobičajene ljubaznosti. Deset minuta kasnije ponovo ga je pozvala, ovoga puta ozbiljnim i uzbuđenim glasom.

— Howarde! Okrenite kanal četrdeset šest, dugi valovi!

Kanal četrdeset šest? Dugi valovi imali su mnogo kanala, a on je znao napamet brojeve samo nekoliko najglavnijih. Ali čim je okrenuo prekidač, prepoznao je ovaj kanal. Vodio je, od sonde koja je lebdjela na više od stotinu trideset kilometara ispod njega, u atmosferu, gustu kao voda.

U početku je čuo samo meko šuštanje nekih vjetrova koji su se miješali u tami nezamisliva svijeta. Tada se iz zbrke šumova izdvojila mukla tutnjava, postajući sve glasnija i glasnija, kao da je zvuk divovskog bubnja. Tutanj je bio toliko niskog registra da se mogao ne samo čuti, već i osjetiti cijelim tijelom. Udari su postajali sve češći, ali im se visina nije mijenjala. To je preraslo u neobično brzo i već sasvim nečujno podrhtavanje. Tada, iznenada, usred vibracije — zaustavilo se. Tako naglo da je sada grobnu tišinu sjećanja ispunjavalo avetinjskom jekom najdubljih šupljina mozga.

Bio je to najneobičniji zvuk, kakav Falcon nije nikada ranije čuo, drukčiji od svih mnogobrojnih zvukova na Zemlji. Nije mogao ni zamisliti kakva bi prirodna pojava mogla uzrokovati takav zvuk, koji nije nalikovao ni na jedan glas životinje, čak ni na glas nekog golemog kita...

Brujanje ponovo poče na potpuno isti način. Sada je, kada se pripremio, izmjerio koliko sve to traje. Od prvog jedva čujnog drhtaja pa sve do strahovito glasne posljednje vibracije, proteklo je više od deset sekunda.

Ovaj put se stvarno čula jeka ali vrlo slabo i daleko. Možda je dolazila s nekog sloja dubljeg od mnogobrojnih slojeva te atmosfere. Falćon je očekivao i drugu jeku, no nje nije bilo.

Odmah se oglasila kontrola misije i zatražila da brzo spusti još jednu sondu. Sa dva mikrofona moći će se približno odrediti mjesto tutnjave. Čudio se što nijedan od Kon-Tikijevih mikrofona ne hvata ništa drugo do šum vjetra. Mora da je bubnjanje, ili što je već, uhvaćeno ispod slojeva koji odbijaju zvukove.

Brzo je ustanovljeno da bubnjanje dolazi iz grozdastog izvora udaljenog oko dvije tisuće kilometara. Na temelju same udaljenosti izvora nije se mogla procijeniti njegova snaga. U oceanima na Zemlji čak i slabi zvuči mogu dospjeti do velike udaljenosti. Što se tiče najočiglednije pretpostavke — da bi zvuk moglo proizvesti kakvo živo biće — glavni egzobiolog odmah je isključio tu mogućnost.

— Bit ću veoma razoračan — rekao je jednom prilikom doktor Brenner — ako ne nađemo mikroorganizme ili čak biljke. Ali ovdje ne bi moglo opstati ništa slično životinjama, jer nema slobodnog kisika. Sve biokemijske reakcije na Jupiteru mora da su vrlo slabe. Jednostavno, nema načina da bilo kakvo aktivno stvorenje proizvede dovoljno energije za život.

Falcon se pitao da li je to istina. Ovo objašnjenje i prije je čuo, ali je svoje mišljenje zadržavao za sebe.

— U svakom slučaju — nastavio je dr Brenner — neki od tih zvučnih valova dugi su i do sto metara! Čak ni životinja veličine kita ne bi mogla proizvesti takvo nešto. Mora da zvuk potječe od neke prirodne pojave.

Da, to izgleda vjerojatno. Zacijelo će fizičari dati nekakvo objašnjenje. Falcon se pitao kako bi se nekom slijepom stranom biću učinili zvuči koje bi čuo stojeći na obali olujnog mora, gejzira, vulkana ili slapa. I ono bi možda pomislilo da se radi o nekakvoj golemoj zvijeri.

Oko jedan sat prije izlaska Sunca, glasovi iz dubine su iščezli i Falcon se počeo pripremati za zoru svoga drugog dana. Kon-Tiki se sada nalazio samo pet kilometara iznad najbližeg sloja oblaka. Vanjski pritisak popeo se na deset atmosfera, a temperatura je bila tropska, trideset stupanja. Ovdje bi čovjeku bila potrebna jedino maska za disanje.

— Imamo dobre vijesti za vas — izvijestili su ga iz kontrole misije odmah čim je svanulo. — Oblaci se razilaze. Za jedan sat djelomično ćete moći vidjeti kroz njih. Samo se čuvajte vrtloga.

— Već sam opazio neke — odgovori Falcon. — Koliko ću daleko moći vidjeti?

— Najmanje dvadeset kilometara. Taj sloj oblaka je čvrst, oni se nikada ne razilaze.

»Nalazi se izvan moga domašaja«, pomisli Falcon. »Tamo dolje temperatura mora da je najmanje sto stupnjeva«. — To je bilo prvi put da se netko tko leti balonom mora brinuti ne za stanje iznad, već ispod

sebe!

Deset minuta kasnije ugledao je ono što je kontrola misije već uočila, jer je bila tako visoko da je imala mnogo bolju preglednost od Falcona. Blizu obzorja mijenjala se boja oblaka i njihov sloj postao je iskrzan i grbav, kao da ga je nešto rascijepilo. Falcon malo podloži svoju nuklearnu pećnicu i Kon-Tiki se pope uvis još pet kilometara, tako da je sad imao bolji vidik.

Nebo ispod njega naglo se razvedravalo, kao da nešto rastače oblake. Pred njegovim očima širila se praznina. U slijedećem trenutku prolazio je iznad ruba kanjona od oblaka, dubokog oko dvadeset, a širokog više od devet stotina kilometara.

Pred njim se prostirao nov svijet. Jupiter je zbacio jedan od mnogobrojnih velova. Nedostižno dalek, naredni sloj oblaka bio je mnogo tamnije boje: tamnorumen i na čudan način prošaran otočićima crvenim kao opeka. Svi su bili ovalni i okrenuti u pravcu istok—zapad, kao i najjači vjetar. Bilo ih je na stotine, gotovo iste veličine, i Falcona su podsjetili na rastresite oblačiće zemaljskog neba.

Smanjio je dovod toplote u balon i Kon-Tiki poče propadati kroz oblake. Tada je Falcon ugledao snijeg.

Bijele pahuljice stvarale su se u zraku i lagano plovile naniže. Ipak, bilo je pretopio za snijeg, na toj visini jedva da je bilo vode. Štoviše, pahuljice nisu blistale, niti su svjetlucale lelujavo tonući u dubinu. Kada je nekoliko njih palo na hvataljku s instrumentima ispred glavnog promatračkog okna, vidio je da su neprozirne, mutnobijele, a ne prozirne, i bile su prilično velike, nekoliko centimetara u promjeru. Doimale su se kao da su od voska i Falcon je pretpostavio da su zaista takva sastava.

U atmosferi se odigravala neka kemijska reakcija koja je u Jupiterovu omotaču zgrušavala ugljikovodike.

Na oko stotinu kilometara ispred sebe Falcon je ugledao kovitlanje oblaka. Crveni otočići zarotirali su se u obliku ciklonske spirale, toliko poznate u zemaljskoj meteorologiji. Vrtlog se podizao zapanjujućom brzinom. Ako je to oluja, pomisli Falcon, naći ću se u gadnoj nevolji.

Tada je Falconova briga prerasla u čuđenje i strah. Ono što se događalo na liniji njegova leta, uopće nije bila oluja. Nešto golemo, kilometrima i kilometrima široko, izranjalo je iz oblaka.

Umirujuća pomisao, da je i to možda, oblak koji ključa iz nižih slojeva atmosfere, pojavila se samo za trenutak. Ne, bilo je to nešto čvršće od oblaka. Probijalo ih je kao neki ledeni brijeg koji se diže iz dubina.

Zar je moguće da nešto plovi po vodiku? Naravno da nije, ali usporedba vjerojatno nije sasvim besmislena. Čim je uperio teleskop prema nepoznatoj pojavi. Falcon vidje da je to bjeličasta, kristalna masa prošarana crveno-mrkim trakama. Zaključio je da to mora biti

iste prirode kao i »snježne« pahuljice, planina od voska. Ubrzo uvidje da to nije tako čvrsta tvar kao što mu se to bilo činilo. Po rubovima se mrvila i stalno mijenjala oblik.

— Znam što je to — poručio je preko radija kontroli misije koja je posljednjih nekoliko minuta neprestano i uzbuđeno zapitkivala. — To je gomila mjehura, neka vrst pjene od ugljikovodika. Neka kemičari analiziraju... Čekaj malo!

— Što je? Što je? — upitali su iz kontrole misije.

Nije se obazirao na uzbuđena pitanja iz svemira, usredotočio je svu svoju pažnju na sliku u teleskopu. Morao je biti siguran. Ako pogriješi, ispast će najveća budala u cijelom Sunčevom sistemu.

Tada se opustio, pogledao na sat i isključio prijem dosadnog glasa s Jupitera V.

— Halo! — izgovorio je veoma službeno. — Ovdje Howard Falcon s letjelice Kon-Tiki. Zvjezdano vrijeme: devetnaest sati, dvadeset jedna minuta, petnaest sekunda. Sjeverna Jupiterova širina: nula stupnjeva, pet minuta. Jupiterova dužina: stotinu pet stupnjeva, četrdeset dvije minute. Sistem jedan. Kažite doktoru Brenneru da na Jupiteru ima životinja. I to krupnih...

POSEJDONOVI KOTAČI

— Veoma sam sretan što se pokazalo da nisam imao pravo — javljao je veselo dr Brunner preko radija. — Priroda uvijek u rukavu krije poneki adut. Neka teleobjektiv bude uperen u metu, a vi nam pošaljite što je moguće jasniju sliku.

Ono što se micalo gore-dolje po naborima voska još je bilo odveć daleko da bi Falcon mogao vidjeti pojedinosti, no moralo je biti vrlo veliko čim se moglo uočiti s te daljine. Gotovo sasvim crna, u obliku vrhova strijela, ta stvorenja kretala su se laganim izvijanjem cijelog tijela, tako da su se doimala kao kraci goleme sipe koja pliva nad tropskim grebenjem.

Možda je to nekakva nebeska stoka koja pase na Jupiterovim oblacima, jer činilo se kao da se ta stvorenja hrane duž crveno-mrkih traka što su se, kao isušena korita rijeka, protezala sve do samih pjenušavih grebena oblaka. Povremeno bi neko od tih stvorenja zaronilo u brdo pjene i sasvim iščezlo iz vidika.

Kon-Tiki se kretao vrlo sporo zbog sloja oblaka koji su ležali ispod njega. Proći će najmanje tri sata dok ne stigne do ovih nestalnih planina. Bio je u trci sa Suncem. Falcon se nadao da neće pasti mrak prije no što bolje pogleda sipe, kako ih je nazvao, i prozračni predio kojim su se kretale.

Bila su to tri duga sata. Cijelo je vrijeme vanjske mikrofone držao na najjačem, pitajući se nije li možda ovdje izvor one noćašnje tutnjave. Sipe su dovoljno velike da mogu proizvesti onakav zvuk. Kada ih je precizno izmjerio, otkrio je da su dugačke gotovo sto metara, što je bilo triput duže od najvećeg kita. No sumnjao je da su teške više od nekoliko tona.

Pola sata prije zalaska Sunca, Kon-Tiki je dospio gotovo nad samu »planinu«.

— Ne— odgovorio je Falcon na uzastopna pitanja kontrole misije. — One još ne obraćaju pažnju na mene. Mislim da nisu razumna bića, izgledaju kao neopasni biljožderi. Čak i kada bi me pokušale napasti, siguran sam da me ne bi mogle dohvatiti.

Ipak, bio je malo razočaran što »sipe« nisu obratile ni najmanju pažnju na njega, dok je plovio iznad mjesta gdje su se hranile. Možda nisu mogle otkriti njegovu prisutnost. Kad ih je kroz teleskop ispitao i fotografirao nije zapazio da imaju makar jedan osjetilni organ. Ova stvorenja jednostavno su predstavljala goleme crne deltoide koji se mreškaju po brdašcima i dolinama, u stvarnosti nimalo čvršće od zemaljskih oblaka. Iako su izgledom čvrsti, Falcon je zaključio da bi svatko tko zakorači na te bijele »planine« propao kroz njih kao kroz tanak papir.

Iz veće blizine mogao je vidjeti milijarde stanica ili mjehura od kojih su sipe bile sazdane. Neki mjehuri bili su prilično veliki, gotovo metar u promjeru, i Falcon se pitao kakav li je to đavolji lonac u kome su spravljeni. Mora da duboko dolje, u atmosferi Jupitera, ima toliko mnogo petrokemijskih tvari da bi se sve zemaljske potrebe mogle zadovoljiti za milijun godina.

Kad je Falcon preletio preko vrhova ovih planina od voska, kratki dan se već bližio kraju i svjetlost se brzo povlačila iz »dolina«. Sa zapadne strane, tko zna zbog čega, nije bilo sipa, a reljef je izgledao sasvim drugačije. Pjena je bila oblikovana u dugačke, stepenaste terase, kao unutrašnjost Mjesečevih kratera. Mogao je zamisliti da su to divovske stepenice što vode do skrivene površine planeta.

Na najnižoj stepenici koja se još mogla vidjeti, u sjeni oblaka koji bi se uskovitlali kada je »planina« izronjavala, nalazila se nekakva ovalna masa, široka dva do tri kilometra. Teško se mogla uočiti jer je bila samo malo tamnija od sivo—bijele pjene na kojoj se nalazila. Falcon je prvo pomislio da je to neka šuma uvela drveća, ili neke, nikad Suncem ogrijane, divovske pečurke.

Da, to mora da je nekakva šuma. Lijepo je vidio na stotine tankih stabala kako niču iz bijele voštane podloge. Međutim, stabla su bila nevjerojatno blizu jedno drugome, tako da između njih nije bilo gotovo nikakva prostora. Možda to uopće i nije šuma, već jedno jedino drvo, slično onim divovskim istočnjačkim vrbama s mnogo stabala.

Jednom je vidio takvu vrbu na Javi, u promjeru je imala više od šest stotina pedeset metara. Ovo čudovište bilo je bar deset puta veće.

Gotovo je nestalo svjetlosti, oblaci su postali ljubičasti i za nekoliko minuta i oni će potamnjeti. U posljednjim zrakama svjetlosti, drugog dana iznad Jupitera, Howard Falcon je vidio, ili mu se učinilo da je vidio, nešto zbog čega je duboko posumnjao u svoje objašnjenje tog bijelog ovala.

Ako ga pri ovoj slaboj svjetlosti oči nisu varale, stotine tih tankih stabala njihalo se naprijed—natrag savršeno ujednačeno, poput golemih vlati morske trave. Osim toga, »drvo« više nije bilo na mjestu gdje ga je ugledao prvi put.

— Žalimo — obavijestila ga je kontrola misije ubrzo poslije zalaska Sunca — čini se da će izvor Beta eksplodirati kroz jedan sat. Vjerojatnoća iznosi..sedamdeset posto.

Falcon pogleda na. mapu: Beta, Jupiterova širina: stotinu četrdeset stupnjeva. To je trideset tisuća kilometara udaljeno i nalazi se daleko ispod njegova obzorja. Mada su najveće erupcije iznosile i po deset megatona, on je bio daleko izvan domašaja udarnog vala, te se nije nalazio u ozbiljnijoj opasnosti. Međutim, nešto posve drugo predstavljala je radio-oluja koju će izazvati erupcija.

Erupcija dugih valova, koje su povremeno Jupiter činile najjačim izvorom radio-valova na cijelom nebu, bile su otkrivene još pedesetih godina dvadesetog stoljeća, kada su potpuno zapanjile astronome. Sada, gotovo cijelo stoljeće kasnije, njihov uzrok još nije bio otkriven. Znalo se samo kako erupcija izgleda izvana, ali je nisu znali objasniti.

Teorija »vulkana« najbolje je podnijela ispit vremena, mada nitko nije ni pomislio da ta riječ na Jupiteru ima isto značenje kao i na Zemlji. Veoma često, ponekad i nekoliko puta na dan, u nižim slojevima atmosfere, a možda i na samoj skrivenoj površini planeta, odigravale su se divovske erupcije. Golem stup plina, tisućama kilometara visok, počeo bi kuljati naviše, kao da se hoće otrgnuti u svemir.

Ali ništa se nije moglo suprotstaviti planetu s najjačim poljem gravitacije. Ipak, poneki pramenovi plina, teški kojih stotinjak tona, uspijevali su stići u Jupiterovu jonosferu, a tada bi nastao pakao.

Prstenovi radijacije koji opasuju Jupiter znatno nadmašuju — u usporedbi s njima — slabe Van Allenove prstenove oko Zemlje. Kada im se, uslijed uspinjanja plina, skrati valna dužina, dolazi do električnog pražnjenja, milijunima puta snažnijeg od bilo kakva električnog spoja na Zemlji. Nevjerojatna radio-oluja plavi čitav Sunčev sistem strujeći ka zvijezdama.

Utvrđeno je da ove radio-erupcije potječu sa četiri glavna područja na planetu. Možda je na tim mjestima Jupiterova kora bila slabija, pa su se, s vremena na vrijeme, mogle probiti unutrašnje vatre planeta.

Sada su učenjaci s Ganimeda, najvećeg od mnogobrojnih Jupiterovih satelita, držali da mogu predvidjeti kad će izbiti oluja radio-valova. Točnost ovih predviđanja bila je otprilike ista kao i točnost vremenskih prognoza početka dvadesetog stoljeća.

Falcon nije znao da li da se raduje, ili da se plaši zbog te radio-oluje. Svakako, ona će pridonijeti vrijednosti misije — ako je preživi: Kon-Tikijeva putanja bila je isplanirana tako da se što više kloni glavnih izvora radio-poremećaja, a naročito da izbjegne najjači izvor, Alfa. Bio je takve sreće da se sada našao vrlo blizu prijetećeg Beta-izvora. Nadao se da je na udaljenosti od gotovo tri četvrtine Zemljina opsega dovoljno siguran.

— Vjerojatnoća je devedeset posto — javljala je kontrola misije prilično uznemireno. — S Ganimeda kažu da oluja može početi svakog trenutka, a ne tek kroz jedan sat.

Jedva da je radio utihnuo, a već je kazaljka na mjeraču jačine magnetnog polja poskočila. Prije no što je uspjela stići na gornji kraj skale, okrenula se i pojurila nadolje. Nešto, tisućama kilometara daleko, snažno je uzdrmalo planet.

— Evo, počinje! — javljala je kontrola misije.

— Hvala, već znam. Kada će oluja stići do mene?

— Možete očekivati početne potrese za pet, a vrhunac za deset minuta.

Daleko ispod krivine Jupitera, lijevak plina širok kao Tihi ocean, munjevito je sukljao uvis. U nižim slojevima atmosfere već je počelo grmjeti, no to nije bilo ništa u usporedbi s erupcijom koja će nastati, kad šikljajući plin dotakne prstenove radijacije i ovi počnu zračiti suvišne elektrone ka planetu. Falcon poče uvlačiti hvataljke s instrumentima. Nije mogao ništa više poduzeti. Proći će sati prije no što potresi u atmosferi dopru do njega, ali radio-valovi koji se kreću brzinom svjetlosti stići će za desetinu sekunde, od trenutka kada napokon počne pražnjenje.

Radio-monitor, koji je pretraživao spektar valova još nije pokazivao ništa osim uobičajenih šumova. Tada Falcon začuje kako se huka lagano pojačava, kao da se prikupljaju snage za eksploziju.

Na ovakvoj udaljenosti nije mogao očekivati da će nešto vidjeti. Ali, iznenada, udaljena iskra preletje preko istočnog obzorja. Istovremeno, polovina prekidača iskoči iz glave kontrolne ploče, svjetla se pogasiše i prekinuše se sve komunikacijske veze.

Pokušao se pokrenuti, ali je bio sasvim onesposobljen. Sčepala ga je paraliza koja nije bila samo psihičke prirode. On kao da je izgubio svaku kontrolu nad svojim udovima. Sve ga je boljelo, a koža mu se naježila. Nemoguće je da je elektricitet prodro u ovu obloženu kabinu. Ipak, duž cijele ploče s instrumentima titrao je blijedi sjaj i jasno se čulo pucketanje električnog pražnjenja..

Uz nekoliko oštrih udaraca, proradio je pomoćni sistem i električno opterećenje se preraspodijelilo. Svjetla su se upalila. Falconove paraliziranosti nestade isto tako brzo kao što ga je i obuzela.

Nije bilo potrebno paliti farove, izgleda da su kablovi koji su nosili kapsulu bili u plamenu. Jezici svjetlucavo plave električne svjetlosti protezali su se od glavnog nosećeg prstena do sredine divovskog balona. Na nekim mjestima stvarale su se plamene lopte uslijed vrtloženja elektriciteta.

Gledao je nešto tako čudnovato i lijepo da mu je bilo teško shvatiti što to, zapravo, znači. Falcon pomisli kako je malo ljudi vidjelo upaljen balon iz tako velike blizine, a sigurno da nitko nije preživio jer upaljen vodik u Zemljinoj atmosferi znači sigurnu smrt. Sjetio se Hindenburgove smrti u plamenu. Hindenburga je uništila zalutala iskra u trenutku kad se spuštao u Lakehurst 1937. godine. Kao što mu se to i prije često dešavalo, Falconu kroz sjećanje ponovo proletješe jedne stare jezive filmske novosti. Ovdje se to bar nije moglo dogoditi, mada se nad njegovom glavom nalazilo toliko mnogo vodika da bi se mogli puniti baloni i baloni sve do posljednjeg cepelina, pa i više. Ovdje se vatra nije mogla upaliti.

Cvrčeći kao kad se prži slanina, oživjela je linija za vezu s kontrolom misije.

— Halo, Kon-Tiki! Čujete li? Čujete li?

Riječi su bile isprekidane i dosta iskrivljene, ali razumljive. Falconu se vrati raspoloženje. Nanovo je uspostavio vezu s ljudima.

— Čujem vas — rekao je. — Ovdje je elektricitet malo pokazivao šta sve umije, ali ništa nije oštećeno, dosad.

— Hvala. Mislili smo da smo vas izgubili. Molimo provjerite kanale dugih valova: tri, sedam i dvadeset šest. Također uključite kameru dva. Čini se da podaci koje dobivamo sa sondi nisu baš najsigurniji. Sonde su jonizirane.

Falcon nerado odvoji pogled od zadivljujuće pirotehničke igre oko Kon-Tikija, no idalje je s vremena na vrijeme gledao kroz okna. Prvo je nestalo svjetlećih lopti. Kugle plamena bi se lagano širile dok ne dostignu određenu veličinu, a onda bi uz laku eksploziju iščezavale. Ipak, slabo svjetlucanje oko svih vanjskih metalnih dijelova zadržalo se još cijeli sat, a radio-veze krčale su sve do poslije ponoći.

Sve do pred zoru ništa se nije događalo. Budući da je svjetlo dolazilo s istoka, Falcon pomisli da vidi prve, slabe nagovještaje Sunca. Onda uvidje da je suviše rano, Sunce je trebalo da iziđe tek za dvadeset minuta. Svjetlost duž obzorja kretala se uočljivom brzinom. Hitro se udaljavala od luka zvijezda koji je obilježavao nevidljiv rub planeta. Falcon vidje da je to relativno uska, jasno omeđena svjetlosna traka. Nalikovala je na snop svjetlosti iz golemog reflektora koji kao da se kreće ispod oblaka.

Otprilike na šezdeset kilometara iza ove pruge svjetlosti pojavila se još jedna, paralelna prvoj, i kretala se istom brzinom. A nakon ove još jedna, pa još jedna, sve dok cio vidik nije bio išaran prugama svjetlosti i tame.

Dosad sam već oguglao na čuda, mislio je Falcon, a osim toga čini se da ova tiha igra čiste svjetlosti ne predstavlja ni najmanju opasnost. To je bilo toliko zapanjujuće i neobjašnjivo da je osjetio kako ga hladan strah ujeda za srce. Nijedan čovjek ne bi mogao gledati ovakav prizor, a da se ne osjeti kao kakav nemoćni patuljak okružen silama koje ne može shvatiti. Da li je moguće da na Jupiteru, ipak, ne samo da ima živih bića, već da su to razumna stvorenja? Je li moguće da su ta razumna bića sada počela obraćati pažnju na njegovu prisutnost?

— Da, i mi vidimo! — javila je kontrola misije glasom prepunim strave. — Nemamo pojma što bi to moglo biti. Ostanite na liniji, zovem Ganimed.

Igra svjetlosti polagano je prestajala. Pruge svjetlosti koje su stizale s obzorja postajale su sve bljeđe i bljeđe, kao da im ponestaje snage. Za pet minuta sve se završilo. Posljednja slaba iskra preletjela je nebom na zapadu i nestala. Falcon je odahnuo. Ovakav prizor je toliko čaroban i toliko uznemiravajući da se lako može izgubiti duševni mir.

Uznemirio se više nego što je htio priznati. Električna oluja je nešto što se može razumjeti, ali ovo je bilo zaista nešto neshvatljivo.

Kontrola misije još je šutjela. Znao je da sada na Ganimedu pretražuju sva skladišta podataka, dok ljudi i kompjuteri razbijaju glave rješavajući problem. Ako ne uspiju pronaći rješenje, morat će pozvati Zemlju, a to znači da se sve odlaže za jedan sat. O mogućnosti da ni na Zemlji ne budu pronašli rješenje, Falcon nije htio ni razmišljati.

Nikada prije nije mu bilo tako drago što čuje glas kontrole misije, kao sada kad je dr Brenner konačno progovorio.

— Halo, Kon-Tiki! Riješili smo vaš problem, iako ni mi još ne možemo vjerovati svojim očima. To što ste vidjeli je bioluminiscencija, nešto slično onome što proizvode mikroorganizmi u tropskim morima na Zemlji. Na Jupiteru se to javlja u atmosferi, ne u oceanu, ali je u načelu isto.

— Ali šara? — usprotivio se Falcon — tako je pravilna, tako neprirodna!!! I protezala se stotinama kilometara!

— Bila je još i veća. Vi ste vidjeli samo njen mali dio. Cjelokupna šara bila je široka tisućama kilometara i nalikovala je na kotač koji se vrti. Vidjeli ste samo djelić koji je pored vas proletio brzinom od oko sto kilometara u sekundi.

— U sekundi? — nije mogao a da ne uzvikne Falcon. — Ni jedna životinja se ne može kretati tom brzinom;

— Naravno. Dopustite da objasnim. Ono što ste vidjeli izazvao je

električni val iz Beta-izvora koji se kretao brzinom svjetlosti.

— Ali kako je nastala šara? — bio je Falcon uporan.

— To je ono što će vas iznenaditi. Ovo je vrlo rijetka pojava, ali potpuno isti svjetleći kotači, samo što su bili tisuću puta manji, opaženi su u Perzijskom zaljevu i Indinskom oceanu. Slušajte ovo: »Perzijski zaljev, svibanj 1880. 23.30. Golemi svjetleći kotač, kotrljajući se, mogao je slistiti cio brod...« A evo jednog izvještaja iz Otmarskog zaljeva, od 23. svibnja 1906: »Blieštеća svjetlost nam se približavala. Ispaljivala je oštre zrake prema zapadu, kao da je snop svjetlosti iz fara kakvog ratnog broda... S naše lijeve strane se stvorio golem plameni kotač, čiji paoci su se pružali dokle god je sezao pogled. Cio kotač bi se okrenuo oko sebe za dvije-tri minute...« Arhivski kompjuter na Ganimedu pronašao je oko pet stotina sličnih slučajeva. Našao bi ih i više da ga nismo zaustavili na vrijeme.

— Uvjerili ste me, ali još sam zbunjen.

— I ne krivim vas. Potpuno objašnjenje nije bilo poznato sve do pred kraj dvadesetog stoljeća. Čini se da su ti svjetleći kotači posljedica podmorskih potresa. Uvijek su se pojavljivali u plićim vodama, do kojih mogu doprijeti valovi izazvani potresom. Otud im i oblik kružnih valova. Ponekad su kao kotrljajući kotači, ponekad samo kao njihovi paoci. Zvali su ih Posejdonovi kotači. Teorija je napokon dokazana izazivanjem podvodnih eksplozija i fotografiranjem posljedica iz satelita. Nije čudo što su mornari bili praznovjerni. Tko bi povjerovao u ovakvo čudo?

Znači u tome je stvar, pomisli Falcon. Kada je Beta-izvor eksplodirao, mora da su se u svim pravcima počeli širiti električni valovi kroz stlačene plinove niže atmosfere, kroz sam Jupiter. Kako su se susretali i ukrštali, valovi su se ponegdje poništavali, a ponegdje pojačavali. Mora da je cio planet zvečao.

Objašnjenje ipak nije moglo uništiti osjećaj čuđenja i strave. Nikada neće moći zaboraviti treperave trake kako jure neosvojivim dubinama Jupiterove atmosfere. Osjećao se kao da nije, jednostavno, na nekom planetu, već u nekakvom čarobnom carstvu, na granici između mita i zbilje.

U ovom svijetu moglo se sve dogoditi, nijedan čovjek ne može proreci što nosi budućnost.

A još cio jedan dan bio je pred njim.

MEDUZA

Kada je, konačno, zaista svanulo, vrijeme se počelo mijenjati. Kon-Tiki se našao u mećavi. Voštane pahuljice padale su tako gusto da je

vidljivost bila smanjena na nulu. Falcon se počeo zabrinjavati zbog težine koja se sakupljala na omotaču. Onda je opazio da pahuljice nestaju čim dodirnu okno. Kon-Tiki je neprestano zračio toplotu koja ih je topila čim bi ga dotakle.

Da je bio na Zemlji, morao bi strahovati i od mogućnosti da se sudari s nekom planinom. Ovdje bar to nije predstavljalo opasnost. Jupiterove planine nalazile su se nekoliko stotina kilometara ispod njega. Što se tiče otočića pjene, udariti u neki od njih vjerojatno bi bilo isto što i proći kroz nešto jedva čvršće od mjehura sapunice.

Bez obzira na to, on uključi horizontalni radar koji je sve dosad bio potpuno nekoristan. Jedino je vertikalni snop koji je davao podatke o udaljenosti nevidljive površine dosad nešto vrijedio. Čekalo ga je još jedno iznenađenje.

Deseci velikih sjajnih oblaka bili su raštrkani preko cijelog neba ispred njega. Bili su sasvim izdvojeni jedan od drugog i činilo se kao da vise u zraku bez ikakva oslonca. Falconu pade na pamet jedan izraz koji su upotrebljavali prvi avijatičari da opišu jednu od opasnosti svoga zanimanja: »Oblaci punjeni kamenjem!« — Ovo bi predstavljalo odličan opis pojave koja se našla na Kon-Tikijevu putu.

Radarski odjeci tih oblaka ometali su vidljivost. Ali tada se Falcon sjetio da u ovoj atmosferi ne može biti nikakve zaista čvrste materije. Možda je to samo kakva neobična meteorološka pojava. Izvor najbliže jeke bio je udaljen dvije tisuće kilometara.

Izvijestio je kontrolu misije, ali mu ona nije mogla ništa objasniti. Umjesto toga, saopćila mu je dobru vijest, da će se mećava stišati za pola sata.

Međutim, nije ga upozorila na siloviti bočni vjetar koji naglo zahvati Kon-Tiki i zanese ga tako da je skrenuo s putanje gotovo pod pravim kutom. Falconu je sad bila potrebna sva vještina i mogućnost da do kraja upotrijebi ono malo preostalih komandi da bi spriječio prevrtanje. Nekoliko minuta jurio je prema sjeveru brzinom od skoro pet kilometara u minuti. U tom trenutku vrtlog je prestao, iznenada, kao što je i naišao. I dalje je jurio velikom brzinom, ali kroz mirnu atmosferu. Falcon se pitao da nije možda uletio u nešto što na Jupiteru odgovara zemaljskom tornadu.

»Snijeg« je prestao padati i on ugleda što mu je pripremio Jupiter.

Kon-Tiki je ulazio u divovski vrtlog, širok nekih tisuću kilometara. Balon je bio nošen duž zakrivljenog zida od oblaka. Gore, na vedrom nebu sjalo je Sunce, a daleko dolje ova golema šupljina u atmosferi protezala se do nepoznatih dubina, sve do maglovitog dna gdje je svjetlost treperila gotovo neprekidno.

Iako je letjelica klizila nadolje vrlo sporo, tako da nije bila u neposrednoj opasnosti, Falcon ipak doda onoliko toplote koliko je bilo potrebno da Kon-Tiki ostane lebdjeti na stalnoj visini. Sve do tada nije

odvajao pogled od veličanstvenog prizora. A morao se pozabaviti i radarom.

Najbliži odjek nalazio se sada na četiri stotine kilometara. Brzo je shvatio da su svi odjeci raspoređeni duž zida vrtloga i da se kreću uzduž njega, očigledno zahvaćeni kao i Kon-Tiki. Uperio je teleskop u pravcu onoga što je pokazivao radar i ugledao čudno išaran oblak koji je ispunjavao cijelo vidno polje.

Malo tamniji od uskovitlana zida magle bio je jedva vidljiv. Gledao ga je nekoliko minuta sve dok nije shvatio da ga je već jednom susreo.

Prvi put to je plivalo na »planini« pjene, i on je mislio da to predstavlja gorostasno drvo s mnogo stabala. Sad mu je, konačno, mogao vidjeti pravu veličinu i dati mu bolje ime, kako bi njegovu sliku urezao u pamćenje. To uopće nije nalikovalo na drvo, već na meduzu, jednu od onih koje vuku svoje pipke kroz tople vrtloge Golfske struje.

Ova meduza bila je široka više od dva kilometra, a pipci koji su se ujednačeno njihali bili su dugi po nekoliko stotina metara. Njihali su se lagano, u savršenom skladu, toliko sporo da je bilo potrebno više od jedne minute za svaki val. Činilo se kao da stvorenje nespretno vesla nebom.

Ostali odjeci bili su od drugih meduza. Falcon uperi teleskop na još nekoliko i vidje da nema razlike u obliku i veličini. Sve su one pripadale istoj životinjskoj vrsti, i Falcon se pitao što traže na visini od tisuću kilometara. Možda se hrane atmosferskim planktonom koji se sakupio u vrtlogu.

— Da li shvaćate, Falcone? — rekao je dr Brenner čim je došao k sebi od iznenađenja — da su te »meduze« stotinu puta veće od najvećeg kita? Čak i da su samo vreće ispunjene plinom morale bi težiti oko milijun tona! Ne mogu ni pretpostaviti kakav im je metabolizam. Mora da proizvode megavate toplote, kad se mogu održati na tolikoj visini.

— Ali ako su samo ispunjene plinom, zašto onda tako vraški dobro odbijaju radarske zrake?

— Nemam pojma. Možete li joj se još malo primaći?

Brennerovo pitanje nije bilo sasvim bezazleno. Ako promijeni visinu, kako bi iskoristio razlike u brzinama vjetrova, Falcon bi mogao prići meduzi koliko god hoće. Međutim, više je volio ostati na sadašnjoj visini i biti stabilan.

— Shvaćam vas — odgovorio je Brenner pomalo razočarano. — Ostanimo zasad gdje smo.

Ova »mi« je na neki izopačen način zabavilo Falcona. Nekih milijun i pol kilometara razdaljine ipak mora da čini velike razlike između dva stajališta.

Slijedeća dva sata Kon-Tiki je lebdio u veličanstvenom vrtlogu i

ništa se nije dešavalo. Za to vrijeme Falcon je iskušavao filtre i objektive na teleskopu, ne bi li dobio jasniju sliku meduze. Počeo je pitati nije li njena blijeda boja neka vrst kamuflaže. Možda se, kao i mnoge životinje na Zemlji, pokušavala stopiti s podlogom. Ovo je bio trik kojim su se koristile i žrtve i grabljivice.

U koju se od ovih kategorija ubraja meduza? Teško da je mogao očekivati da će za ovo malo preostala vremena dobiti odgovor na to pitanje. Ipak, neposredno prije podneva, bez ikakva upozorenja, odgovor je sam stigao...

Kao eskadrila prastarih borbenih aviona, pet »sipa« probilo je magleni zid vrtloga. Letjele su u »V« formaciji ravno na sivkasti oblak meduze. Falcon nije sumnjao da napadaju.

Potpuno je pogriješio kada je mislio da su one samo neopasni biljožderi.

Sve se odigravalo lagano, kao usporeni film. Sipe su se kretale brzinom od oko deset kilometara na sat. Činilo mu se da im je potrebno sto godina da stignu do meduze koja je i dalje neuznemireno plovila, čak možda još sporije. Iako su bile goleme, sipe su izgledale vrlo male u usporedbi s ovim čudovištem. Kada su sletjele meduzi na leđa, nalikovale su na ptice na leđima kita.

Falcon se pitao može li se meduza obraniti. Nije vidio da napadačima prijeti ikakva opasnost sve dok su izvan domašaja golemih, nespretnih pipaka. Možda njihov domaćin uopće nije bio svjestan da su tu, kao da su beznačajni paraziti na koje se ne obraća pažnja, na primjer kao buhe na psu.

Ali, sada je postalo očito da se meduza nalazi u nevolji. Sporo i s mukom počela se izvrtati kao probušen brod. Za deset minuta iskrenula se četrdeset stupnjeva. Osim toga, dosta je gubila visinu. Bilo je nemoguće ne osjetiti sažaljenje prema opkoljenom čudovištu. Falconu su navirale gorke uspomene. Bilo je smiješno, ali pad meduze predstavljao je gotovo parodiju posljednjih trenutaka Queena.

Znao je da su njegove simpatije na pogrešnoj strani. Visoka inteligencija mogla je postojati jedino kod razbojnika, a ne među plivajućim vegetarijancima, bilo kopna bilo zraka. Sipe su zacijelo mnogo bliže čovjeku nego ova čudovišna vreća plina. Tko zaista može da suosjeća sa stvorenjem sto tisuća puta većim od kita?

Tada opazi da meduzina taktika ipak ima efekta. Sipe su bile poremećene njenim laganim obrtanjem. Padale su s njenih leđa svom svojom težinom, kao halapljivi lešinari prekinuti usred obroka. Nisu padale duboko, već su nastavljale da lete oko opkoljena čudovišta.

Iznenada je nešto zasljepljujući sinulo, a istovremeno je zapucketalo na radio-vezama. Jedna sipa, izvijajući se cijelim tijelom, poletje ravno naniže. Za njom je ostajao trag crnog dima. Zastrašujuća je bila sličnost s upaljenim avionom koji se ruši.

Ostale sipe pobjegoše povećavajući brzinu tako što su gubile na visini. Za nekoliko minuta izgubile su se u zidu magle odakle su i došle. A meduza, više ne napadajući, poče se obrtati natrag, dok se nije ispravila u horizontalan položaj. Uskoro je ponovo plovila kao da se ništa nije dogodilo.

— Prekrasno! — reče dr Brenner poslije nekoliko trenutaka zaglušne tišine. — Razvile su električne sisteme obrane kao i neke od naših jegulja i raža. Ali, to mora da je bilo oko milijun volti! Možete li da vidite organe koji proizvode pražnjenje? Bilo što nalik na elektrode?

— Ne mogu — odgovori Falcon. — Ali postoji nešto čudno. Vidite li ovaj oblik? Provjerite na prethodnim snimkama. Siguran sam da ranije nije bio tu.

Uzduž bokova meduze pojavila se široka išarana traka. Na njoj su se nalazila savršeno pravilna šahovska polja, a svaki je kvadrat imao na sebi složenu šaru od kratkih horizontalnih linija. Bile su podjednako udaljene i oblikovale geometrijski pravilne stupove i redove.

— Imate pravo — reče dr Brenner, a u glasu mu se čulo nešto što je sličilo užasu. — Ovo se tek sad pojavilo. Bojim se i da kažem šta mislim da je to.

— Neću valjda izgubiti dobar glas, naročito ne kao biolog. Da pogađam?

— Recite.

— To je velika radio-antena. Nešto nalik na ono što se upotrebljavalo početkom dvadesetog stoljeća.

— Bojao sam se da ćete to reći. Sada znamo zašto je proizvodilo onako jaku jeku.

— Ali, zašto se tek sada pojavila?

— Vjerojatno je to posljedica pražnjenja.

— Palo mi je na pamet nešto drugo — reče Falcon prilično sporo. — Što mislite da li nas ona sluša?

— Na ovoj frekvenciji? Sumnjam. To je antena za srednje, ne za duge valove, sudeći po njenoj veličini. Hmm... to je dobra ideja! — Dr Brenner se utišao, vjerojatno slijedeći neki novi pravac u mislima. Onda je nastavio: — Kladio bih se da one mogu osjetiti radio-oluje! To je nešto čime se priroda nikada nije pozabavila na Zemlji... Mi imamo životinje koje imaju osjetila za ultrazvuk, pa čak i za elektricitet, ali nikada se nije javilo radio-osjetilo. Zašto komplicirati stvari kada ima dovoljno svjetlosti. Ali ovdje je drugačije. Jupiter je natopljen radio-energijom. Nju vrijedi opaziti, možda se čak koristiti njome. Ta stvar bi mogla biti leteća biljka prepuna energije.

Novi glas prekinuo je razgovor.

— Ovdje komandant misije. Ovo je sve vrlo zanimljivo, ali najprije

se mora utvrditi nešto mnogo važnije. Da li je to biće inteligentno? Tada moramo uzeti u obzir naređenja o Prvom kontaktu.

— Da nisam došao ovamo — reče dr Brenner pomalo tužno — mogao bih se zakleti da bilo što, ako umije načiniti sistem antene za duge valove, mora biti inteligentno. Sada nisam više tako siguran.

— Ipak moramo ići nasigurno i pretpostaviti da postoji inteligencija. Prema tome, za sada, ova misija podliježe svim odredbama Vrhovnog kodeksa.

Dugo je vladalo zatišje na radio-vezama jer su svi razmišljali o tome šta to u biti znači. Prvi put u povijesti svemirskih letova bit će možda potrebno primijeniti pravila koja su nastala u toku stogodišnjih rasprava.

Čovjek je, nadali su se, ipak nešto naučio na svojim greškama na Zemlji. Ne samo u ime morala, već i zbog vlastitih interesa, čovjek više nije smio ponoviti te greške u svemiru. Bilo bi užasno postupati prema visoko razumnim bićima kao što su američki doseljenici postupali prema Indijancima, ili kao što su gotovo svi postupali prema Afrikancima...

Prva naredba je glasila: Drži odstojanje, ne čini ništa da se približiš, čak ni da uspostaviš kontakt, dok ONI ne budu imali dovoljno vremena da te prouče. Šta se razumijevalo pod izrazom »dovoljno vremena«, nitko nije točno znao. O tome je trebalo odlučiti na mjestu događaja.

Odgovornost, o kakvoj nije ni sanjao, sručila se na Howarda Falcona. U ovih nekoliko preostalih sati na Jupiteru možda će postati prvi ambasador ljudske vrste.

To je bila tako prefinjena ironija, da je gotovo poželio da su mu kirurzi vratili i moć da se smije.

VRHOVNI KODEKS

Smrkavalo se, ali Falcon jedva da je to i opazio jer je bio zauzet promatranjem živog oblaka kroz teleskop. Vjetar koji je neprestano nosio Kon-Tiki duž zida vrtloga približio ga je na dvije stotine kilometara stvorenju. Ako se primakne na manje od sto kilometara, morat će nešto poduzeti kako bi se udaljio. Iako je pretpostavljao da je meduzino oružje gotovo sigurno kratka dometa, nije ga želio provjeravati. Bila je to stvar budućih istraživača i on im je u sebi poželio sreću.

U kapsuli je bilo potpuno mračno. Čudio se jer je do zalaska Sunca ostalo još nekoliko sati. On automatski pogleda horizontalni radar, kao što je to činio svakih nekoliko minuta, Osim meduze, koju je

proučavao, nije bilo nijednog drugog predmeta u krugu od tisuću kilometara.

Iznenada začu zastrašujući, snažan zvuk, tutnjavu od pretprošle Jupiterove noći. Udaranje je postajalo sve brže i brže, a onda, na samom vrhuncu, prestade. Cijela kapsula vibrirala je kao napeta struna.

U iznenadnoj, pretpotopskoj tišini, Falcon gotovo istovremeno shvati dvije stvari. Ovaj put zvuk nije dolazio iz velike daljine, posredstvom radio-veze. Nalazio se u samoj atmosferi oko njega.

Druga stvar još ga više uznemiri. Potpuno je zaboravio — što se nije moglo oprostiti, iako su mu druge važnije stvari bile na umu — da je cijelo nebo nad njim bilo potpuno zaklonjeno Kon-Tikijevim balonom. Malo posrebren, da bi što bolje zadržavao toplotu, veliki balon bio je odlična prepreka i radaru i pogledu.

Falcon je to, naravno, znao. To je bio jedan od manjih nedostataka konstrukcije, dopušten, jer je izgledalo da nije važan. Sada se Howardu Falconu činio veoma značajnim. Ugledao je zavjesu gorostasnih pipaka, debljih od stabla bilo kakva drveta, kako se spušta svuda oko kapsule.

Čuo je Brennera kako urla:

— Zapamtite Vrhovni kodeks! Nikako ne izazivajte stvorenje!!!

Prije no što je mogao odgovoriti, ponovo je počela zaglušna tutnjava brišući sve druge zvuke.

Odlika zaista vještog pilota nije u tome kako reagira u predvidljivim situacijama, već kako se snalazi u situaciji koju nitko nije mogao predvidjeti. Falconu nije bilo potrebno više od pola sekunde da prouči situaciju. Munjevitim pokretom povuče uzicu za otvaranje balona.

Izraz »uzica za otvaranje balona« ostao je iz starih vremena, kad su se tek počeli upotrebljavati baloni punjeni vodikom. Na Kon-Tikiju »uzica« nije otvarala balon s plinom, već nekoliko ventila na njegovoj gornjoj strani. Kada je vreli plin pokuljao, Kon-Tiki je brzo počeo propadati u ovom gravitacijskom polju dva i po puta jačem od Zemljina.

Istog trena Falcon se oslobodio velikih pipaka. Oni ostadoše daleko iza njega. Imao je dovoljno vremena da zapazi kako su posuti velikim mjehurima, koji su najvjerojatnije meduzu održavali na visini. Pipci su se završavali mnogobrojnim tankim resama, koje su nalikovale na korijenje. Pomalo je strahovao od svjetlosnog udara, ali ništa se nije dogodilo.

Brzina padanja postepeno se smanjivala kako je nailazio na gušće slojeve, a i balon je djelovao kao golemi padobran. Kada je Kon-Tiki propao oko četiri kilometra, Falcon se osjetio sigurnim, te zatvori ventile na balonu. Izgubio je još oko dva kilometra u visini dok nije

uspio uspostaviti ravnotežu, tako da se našao opasno blizu granice sigurnosti.

Nervozno je zvirkao kroz gornja okna, iako se nije nadao da će od kruške balona vidjeti bilo što... No kako je padao u stranu, mogao je još vidjeti djelić meduze nekoliko kilometara iznad sebe. Bila je mnogo bliže nego što je očekivao i neprestano mu se približavala, brže no što je vjerovao da je moguće.

Kontrola misije uznemireno je zvala. On povika:

— Ja sam u redu, ali ona još ide prema meni. Ne mogu se dulje spustiti!

To nije bilo sasvim točno. Mogao se on spustiti još mnogo ali, jurio je uvis, vukući radoznali pipak sa sobom. Falcon nije pravcu, i ne baš suviše zanimljiv.

Tada je, na svoje veliko zadovoljstvo, vidio da se meduza zaustavlja na oko dva kilometra od njega. Možda je odlučila da se strancu približava oprezno. Ili je, možda, ovaj dublji sloj i za nju bio suviše topao. Temperatura je iznosila pedeset stupnjeva, i Falcon se pitao koliko će još dugo moći izdržati njegova letjelica.

Dr Brenner je bio na liniji. Još se brinuo za Vrhovni kodeks.

— Zapamtite, ona je možda samo radoznala! — vikao je ne vjerujući ni sam svojim riječima. — Pokušajte da je ne zaplašite.

Falcona su ovi savjeti već prilično zamarali i on se sjeti jednog razgovora na televiziji između nekog svemirskog pravnika i jednog astronauta. Kada su pažljivo pročitane sve naredbe Vrhovnog kodeksa, astronaut je s nevjericom uzviknuo:

— To znači, ako nemam drugog izbora, moram mirno čekati da me nešto pojede?

Pravnik se nije čak ni osmjehnuo, kad je odgovorio:

— Odlično ste zaključili.

To je tada bilo smiješno, ali sada nije bilo nimalo zabavno.

Falcon ugleda nešto još strašnije. Meduza je i dalje lebdjela na oko kilometar iznad njega, ali jedan od pipaka se nevjerojatno izdužavao i rastezao nadolje prema Kon-Tikiju, istovremeno se istanjujući. Jednom, kao dječak, Falcon je vidio lijevak tornada kako se spušta iz jednog oblaka nad poljima Kansasa. Ovo što se sada spuštalo prema njemu oživjelo je sjećanje na crnu vijugavu zmiju na nebu.

— Nemam više izbora — izvijestio je kontrolu misije. — Mogao bih birati jedino između mogućnosti da je uplašim ili da joj zadam grozan udarac u želudac. Mislim da neće baš lako svariti Kon-Tiki, ako me pojede.

Čekao je da biolog nešto kaže, ali Brenner je šutio.

— U redu. Sada je dvadeset i sedam minuta prije vremena, ali ja palim motore. Nadam se da imam dovoljno rezervnog goriva da kasnije popravim putanju.

Više nije mogao vidjeti meduzu jer se nalazila točno iznad njega. Ali, znao je, onaj pipak mora da je već vrlo blizu balona. Bit će potrebno čak pet minuta da reaktor proradi punom parom.

Reaktori za fuziju bili su pripremljeni. Orbitalni kompjutor nije odbacio ovaj položaj kao potpuno nemoguć. Otvori za uvlačenje bili su spremni da na komandu progutaju tone okolnog hidrohelija. Čak i pod najpovoljnijim uvjetima, uzlijetanje bi predstavljalo opasan trenutak, jer nije bilo načina da se ranije ispita kako će nuklearni mlažnjak zaista funkcionirati u ovoj stranoj, Jupiterovoj atmosferi.

Nešto zaljulja Kon-Tiki vrlo nježno. Falcon se trudio da ne obraća pažnju.

Bilo je predviđeno da se paljenje motora izvede na visini desetak kilometara većoj, u atmosferi četiri puta rjeđoj i trideset stupnjeva hladnijoj. Utoliko gore po njega.

Koliko najmanje da zaroni da bi proradile crpke za zrak? Kad uključi reaktore, glavačke će jumuti prema Jupiteru i to uz pomoć dva i pol G. Ima li uopće mogućnosti da se izvuče?

Široka, teška ruka potapša balon. Letjelica se zaklati gore-dolje kao da je jo-jo, koji je sada ponovo bio masovna zabava na Zemlji.

Naravno, Brenner bi mogao biti savršeno u pravu. Možda je meduza pokušavala da pokaže znake prijateljstva. Možda će pokušati da mu se obrati preko radija. Što li će reći: »Slatka mala maco« ili »Šeni, Džeki« ili »Vodite me svome komandantu«?

Odnos tricija i deuterija bio je u redu. Spremao se da upali motore iskrom vrelom sto milijuna stupnjeva.

Na nekih šezdesetak metara od njega puzao je tanak vrh pipka rubovima balona. Pipak je bio velik otprilike poput slonove surle, a prema načinu na koji se kretao, moglo se zaključiti da je vrlo osjetljiv. Na samom kraju nalazile su se male kvržice, kao ustašca koja istražuju. Znao je da bi ovo sigurno očaralo dra Brennera.

Trenutak je bio pogodan koliko i svaki drugi. Pogledao je hitro kontrolnu ploču, počeo posljednje odbrojavanje do paljenja, slomio sigurnosni pečat i pritisnuo JETTISON prekidač.

Uz jaku eksploziju trenutno je izgubio težinu. Kon-Tiki poče slobodno padati, vrhom nadolje. Iznad njega, otpušni balon jurio je uvis, vukući radoznali pipak sa sobom. Falcon nije imao vremena da pogleda je li vreća plina zaista udarila meduzu, jer se u tom trenu upališe mlazni motori, te je morao o mnogo čemu razmišljati.

Mlaz vrelog hidrohelija pojuri kroz nozdrve reaktora, stvarajući pogon, ali prema Jupiteru, a ne dalje od njega. Još se nije mogao izvući jer je vektorska kontrola radila presporo. Ako za pet sekundi ne bude zadobio potpunu kontrolu i ne bude postigao horizontalan let, letjelica će preduboko zaroniti u atmosferu i bit će uništena.

Strašno sporo, činilo mu se kao da je tih pet sekundi pedeset, uspio

se ispraviti, a onda i upraviti kljun naviše. Samo jednom pogledao je unatrag i uhvatio posljednji odbljesak meduze, kilometrima daleko. Kon-Tiki nije prošao pored otpuštenog balona.

Opet je bio svoj gospodar, nije više bespomoćno lebdio nošen vjetrovima Jupitera, već je ispuštao vlastiti mlaz atomske vatre jureći prema zvijezdama. Vjerovao je da će postizati sve veće ubrzanje i visinu, sve dok na rubu atmosfere ne postigne gotovo orbitalnu brzinu. Tada će uz laku eksploziju čiste raketne energije opet zadobiti slobodu svemira.

Na pola puta do orbite pogledao je prema jugu i ugledao veličanstvenu zagonetku. Veliku crvenu pjegu, taj ploveći otok dvaput veći od Zemlje, kako se pojavljuje na obzorju. Gledao je u tu zagonetnu ljepotu sve dok ga kompjuter nije upozorio da je do prelaska na raketni pogon ostalo samo šezdeset sekundi. Nerado je odvratio pogled s tog prizora.

— Drugi put — promrmljao je.

— Molim? — upitala je kontrola misije. — Što ste rekli?

— Nije važno — odgovorio je.

IZMEĐU DVA SVIJETA

— Sada si heroj, Howarde — reče Webster — a ne slavljenik. Imat će o čemu da razmišljaju, ubrizgao si malo uzbuđenja u njihove živote. Ni svaki milijunti čovjek neće, zapravo, putovati na vanjske divovske planete, ali u mašti će cio ljudski rod odlaziti tamo.

— Drago mi je što sam ti olakšao posao.

Webster ga je suviše dobro poznavao da bi se mogao uvrijediti zbog prizvuka ironije. Ipak, iznenadila ga je. A to nije bila jedina promjena koju je zapazio kod Howarda od kada se vratio s Jupitera.

Upravitelj je pokazao natpis na svome stolu, davno pozajmljen od nekog impresarija: »Zapanji me!«

— Ne stidim se svoga posla. Nova znanja, novi izvori, sve je to u redu. Ali ljudi traže novosti i uzbuđenja. Putovanja svemirom postala su svakodnevna. Ti si od tih putovanja još jednom napravio veliku pustolovinu. Proći će mnogo, mnogo vremena prije no što Jupiter pretvorimo u »golubinjak«, a možda i više prije no što shvatimo te meduze. Mislim da se moglo znati što je bio tvoj nepojmljivi cilj. Kad smo kod toga, jesi li se odlučio za slijedeći potez? Saturn, Uran, Neptun? Samo izaberi!

— Ne znam. Mislio sam na Saturn, ali tamo zaista nisam potreban. Tamo gravitacija iznosi samo jedan, a ne dva i pol, kao na Jupiteru. Prema tome, ljudi će se već moći i sami snaći.

»Ljudi«, mislio je Webster. »Rekao je ljudi. Nikada ranije nije tako govorio. A kada sam ga posljednji put čuo da upotrebljava riječ mi? On se mijenja, udaljava se od nas...«

— Pa — reče glasno, dižući se sa stolice, ne bi li prikrio blagu nelagodnost — hajde da počnemo konferenciju. Kamere su već postavljene i svi nas čekaju. Srest ćeš mnogo starih drugova.

Istakao je tu posljednju riječ, ali Howard nije pokazao da to opaža. Bilo je sve teže odgonetnuti značenje maske njegova lica. Howard se odmaknuo od upraviteljeva stola, otpustivši podupirače, tako da više nisu imali oblik stolice. Podiže se hidrauličnim nogama na svoju visinu od cijela dva metra. Kirurzi su dobro postupili što su mu dodali tih trideset centimetara, kako bi se naknadilo ponešto od svega onog što je izgubio kad se srušila Queen.

Falcon pričeka da Webster otvori vrata, onda se spretno obrne na svojim kotačima i uputi prema njima glatko i tiho, brzinom od trideset kilometara na sat. Ovo paradiranje brzinom i preciznošću nije bilo nabusito, prije bi se reklo da je postalo sasvim nesvjesno.

Howard Falcon, koji je nekada bio čovjek, i koji je još mogao da prođe kao čovjek preko radija, osjećao je blagu ćud uspjeha, i prvi put poslije mnogo godina, nešto kao mir u duši. Otkako se vratio s Jupitera more su iščezle, napokon je pronašao svoje mjesto.

Znao je sada zašto je sanjao onog superčimpanzu na ukletoj Queen Elizabeth. Ni čovjek ni zvijer, nalazio se između dva svijeta, kao i on.

On sam mogao je putovati na Mjesec bez oklopa. Sistem za održavanje života u unutrašnjosti metalnih valjaka, kojima je bilo zamijenjeno njegovo krhko tijelo, radio je podjednako dobro i u svemiru i u vodi. Gravitacijska polja i deset puta jača od Zemljina predstavljala su samo malu nezgodu i ništa više. Najbolje od svega je beztežinsko stanje...

Ljudski rod postajao mu je sve dalji, a krvna veza s ljudima sve slabija. Možda ovi dišući svježnjevi nestalnih molekula ugljika, osjetljivi na radijacije, i nemaju pravo na život izvan atmosfere. Neka se oni samo drže svojih praroditeljskih i prirodnih sredina — Zemlje, Mjeseca, Marsa.

Jednog dana pravi gospodari svemira bit će strojevi, ne ljudi, a on nije bio ni jedno ni drugo. Iako svjestan svoje sudbine, ponosio se jedinstvenom usamljenošću u kojoj je bio. Predstavljao je prvi besmrtni prijelaz između dva načina stvaranja.

Na kraju krajeva, bit će ambasador između starog i novog, između bića od ugljika i bića od metala, koja će ga jednog dana nadmašiti.

Bit će potreban i jednima i drugima "u teškim vremenima koja su počinjala.

Safari

Darije Đokić

Bilo je upravo 18 sati kada je pozornik Jim Pellegrino, na dužnosti u jednoj periferijskoj četvrti New Yorka, čuo dahtanje i stenjanje iz jednog pokrajnjeg prolaza. Osvrnu se ali ne vidje nikoga. Stegnu čvršće svoj električni pendrek i otpusti kočnicu sa obarača za rakete i suzavac a zatim uđe u mračnu ulicu. Neodlučno zastane i osluhnu. Začu korake iza hrpe kartonskih kutija i kanti za smeće istetura čovjek koji je dahtao. Prije nego što mu je Pellegrino, mogao pomoći muškarac se svali na tlo. Policajac se sagnu nad njim i othuknu. U deset godina službe svašta je vidio ali ovo... Svjetlo sumraka otkrivalo je duboke rane. Čovjek je bio sav u krvi. Lijeva ruka je očito bila slomljena, na grudnom košu imao je nekoliko paralelnih razderotina koje su krvarile natapajući ostatke odijela. Povrh svega, desna strana lica, vrata i razmena bila je razrovana po površini s koje se cijedila crna sluz.

— Prokletstvo, čovječe! Tko vas je tako udesio?

— Pazite... Dinoter je pobjegao! — izmuca nepoznati staklena pogleda, a zatim se onesvijesti. Pellegrino se osvrnu. I dalje su bili sami. Brzo izvuče antenu iz mini radio-stanice koju je svaki pozornik nosio na zglobu lijeve ruke.

— Ovdje P. A. 3820. Hitno! Pozicija KB + 5. Pozovite ambulantu, imam 3-15. — Sve policijske obavjesti koje su išle preko radija bile su šifrirane kako bi perverzni radio-amateri, koji su uvijek prisluškivali, što manje uživali.

Osvrnu se po prolazu. Pogleda ranjenika kojem nije mogao pomoći. Njegovo znanje je ovdje bilo nedovoljno. Nakon pola minute začu sirenu patrole koja je dolazila. Iziđe na ulicu da dočeka kolege. Rijetki prolaznici osvrtali su se gledajući njegove krvave ruke. Kola stadoše i dva policajca izađoše.

— Tamo je u prolazu. Uzmite svu vatu i gazu koju imate u kolima i začepite mu rane na prsima a zatim malo pronjuškajte okolo. Ja ću nazvati stanicu — objasni im Pellegrino i krenu prema policijskom telefonu koji se nalazio pedesetak metara dalje. Otključa ormarić i dohvati slušalicu. Dok ju je prinosio uhu, ugleda ambulantna kola koja su pristizala.

*

Telefon zazuji i detektiv prve klase Albert Palance dignu slušalicu.

— Ovdje 105. policijiska stanica. Detektiv Palance. Saslušavši izvještaj Jima Pellegrina uzme šešir i pođe prema garaži. Kada je stigao na mjesto događaja ambulantna kola su odvozila nesretnika a masa građana je komentirala.

— Jesi li ga vidio? Gadno izgleda!

— Kao da ga je pila izrezbarila!

Palance se probi kroz svjetinu i pokaza značku.

— Jeste li pronašli neki trag?

— Da! Krvavi trag vodi odavde pa iza kuća i gubi se na poljani 200 metara odostrag. Ako upotrijebimo pse možda ćemo naći mjesto zločina — odgovori prvi iz patrole.

— Dobro. Pozovite psetovođe i par tragača. Građani nisu ništa vidjeli?

— Ništa, naravno — prezrivo se osmjehnu policajac.

— Sada će stići nekoliko stručnjaka iz stanice. Vi nastavite posao a ja idem u bolnicu.

Albert Palance čekao je čitav sat dok kirurzi nisu završili posao. U međuvremenu je pretragom odijela unesrećenog saznao ime, adresu i zanimanje. Bio je to Herbert Reding, samac, zaposlen u Institutu za primijenjenu biologiju kao tehničar. Ništa naročito. Napokon se kirurzi pojaviše.

— Stanje je vrlo teško. Ne znam da li će preživjeti. Slomljena ruka, pet paralelnih rana na grudnom košu dužine dvadeset, širine dva i pol centimetara, slomljena tri rebra. Dio lica, vrata i ramena poliven kiselinom.

— Kiselinom? Ohoho! A ostale rane?

— Da nisu tako velike, rekao bih da su od kandži, ali...— Palance kimnu glavom.

— Razumijem. Hvala, doktore.

Vrativši se u stanicu, sazna da su tragovi vodili do parka »Oakley« i da ih dalje nisu mogli naći. Tada telefon opet zazuji.

*

Jedna od patrola javljala je da su našli čovjeka čudna ponašanja. Tresao se, osvrtao i neprekidno ponavljao riječ »monstrum« cvokoćući zubima. Ništa drugo nisu mogli izvući iz njega pa su ga odveli u najbližu psihijatrijsku bolnicu. Bilo je to u 20 sati.

*

U 21 sat slijed događaja se nastavio. Policajci koji su stigli na poziv građana u jedan od parkova predgrađa naišli su na neugodan prizor. Na kraju jedne aleje ležala je djevojka u dubokoj nesvjestici. Na nozi je imala posjekotinu dugu dva i pol centimetra. Trideset koraka dalje ležao je policajac na dužnosti u tom kraju. Bio je mrtav, slomljene kičme. Nedaleko od njega nalazio se njegov raketno-električni

pendrek. Tri rakete bile su ispaljene. Tlo je bilo spaljeno kiselinom. Bila je to prva smrtna žrtva opasnosti što se nadvila nad New Yorkom. Malo kasnije Herbert Reding je umro od trovanja krvi nepoznatim otrovom usprkos svim naporima da ga se spasi. U bunilu je izgovarao samo jednu riječ — »Dinoter«.

Svojom policijskom intuicijom Palance je shvatio da su svi ti događaji povezani. Isto je tako shvatio da njegova stanica neće moći sama riješiti taj problem. Savjetovavši se sa svojim zapovjednikom kapetanom Patrickom O'Malleyem, pozvao je Istražni centar. Sa Manhattana su odmah poslali poručnika Davida McAdama. Tek što je McAdam brundajući stigao u 105. policijsku stanicu došao je još jedan poziv. Panika u kineskom restoranu.

*

Stigavši na mjesto događaja primili su izvještaj od narednika. Nešto je u kuhinji uz strašnu galamu i vezanje izazvalo paniku. Jedini koji je nešto vidio, Jedan mali Kinez, kuhar, prošaputao je bez daha »zmaj« i nestao glavom bez obzira. Jedan drugi kuhar bio je ozlijeđen. Na leđima je imao pet dugih paralelnih rana i u nesvjesnom stanju je prevezen u bolnicu. Ostali gosti su se razbježali, a policajci su opkolili zgradu. .

S raketnim pištoljima u rukama McAdam i Palance uđoše u restoran u pratnji narednika koji je imao raketni automat. Stolovi i stolice bili su prevrnuti, tanjuri porazbijani. Iz kuhinje se nije ništa čulo. Na vratima zastadoše. Kuhinja je bila prazna i potpuno demolirana. Ni jedna stvar nije ostala cijela a sva je hrana bila pojedena!

Razmotrivši situaciju, u stanici zaključiše da se vjerojatno radi o nekoj odbjegloj životinji koja luta gradom. Ta im se pretpostavka učinila najosnovanijom jer su se svi psi u okolici vladali neobično. Ili su lajali, ili su se sakrivali. Ipak, kontrola svih cirkusa, ZOO-parkova i menažerija nije dala nikakvih rezultata. Sve su životinje bile na svojim mjestima. Za svaku sigurnost na televiziji je dana obavijest da se vrata i prozori pozatvaraju i da se kuće ne napuštaju. Noćne patrole su pojačane. Čekalo se.

*

Obavijesti na RTV su se nastavile i ujutro, a sve su novine donijele na posljednjim stranama članke o događajima koji su se zbili prošle večeri. Počela je padati kiša i izmaglica se navukla na velegrad. Pronađen je stari raznosač mlijeka. Rano ustajanje stajalo ga je glave. Nije stigao niti čuti obavijest, niti kupiti novine.

— Već imamo trećeg mrtvaca a još nismo uspjeli ni vidjetitu životinju, a kamoli saznati odakle dolazi — zareži poručnik McAdam na izvještaj o najnovijoj žrtvi.

— Kako stvari stoje, morat ćeš još pričekati. Ova kiša onemogućuje

upotrebu pasa a bez njih teško da ćemo joj ući u trag. Nadajmo se da će je netko ugledati — odgovori Palance točeći kavu iz automata.

— Nadajmo se, dragi moj, da je nitko neće ugledati prije nas jer je očigledno svaki susret sa njom ubitačan.

Uđe jedan od mlađih detektiva i baci hrpu novina na stol.

— Jeste li vidjeli naslove?

— Na žalost! — uzdahnu McAdam. — Jedan gori od drugoga.

Palance otvori novine.

— »Koja to životinja harači predgrađem? Neobični detalji!« Kakav naslov! Mora se priznati da ova piskarala imaju mašte. Ako slučaj ne riješimo do navečer, sve će novine pisati o nesposobnosti policije.

— To je sigurno. Ali što se tiče neobičnih detalja, ima pravo. Sve nalikuje na djelo kakve zvijeri, ali rane od cola ne pravi ni lav ni tigar.

Palance zamišljeno kimnu glavom.

— Točno. Isto tako ne postoji životinja koja upotrebljava kiselinu. To bi mogla biti osveta.

— Ili djelo kakva manijaka. Tako bismo objasnili zašto ga nitko nije vidio niti mu ušao u trag. Moramo utvrditi postoji li veza između žrtava. Za danas imamo posla više nego nam treba. Moramo ispitati i ranjene... ako dođu k svijesti.

Cijeli dan je padala kiša i ništa se nije desilo. Ipak, nemir se uvukao među stanovnike inače mirnog predgrađa. Mnogi toga dana nisu otišli na posao niti poslali djecu u škole. Jedini koji su profitirali bili su oružari. Prodaja vatrenog oružja naglo je porasla.

McAdamovi detektivi su radili čitav dan ali rezultata i dalje nije bilo. Poslije podne sastali su se ponovo i analizirali dobivene podatke.

— Prokletstvo! Nikada s ovako mnogo posla nisam postigao ovako malo! — Poručnik se razdraženo šetao među detektivima koji su šutke sjedili. Kiša je prestala i sumrak se spuštao na grad.

— Nalazimo se na početku! A novine se raspisale. Telefon zazuji i narednik Andropulos podignu slušalicu.

McAdam je i dalje sipao jad.

— Piskarala će nas razapeti na križ! Ništa novo nismo uspjeli izvući na svjetlo dana!

Narednik spusti slušalicu.

— Evo vam nove točke. Ubojstvo u blizini obale Hudsona.

Krupni se policajac okrenu i pogleda ga. Napravi grimasu i dohvati šešir. Jedan od detektiva primijeti:

— Ako se linija događaja nastavi kretati ovim smjerom, završit ćemo u centru. Već smo se približili Manhattanu.

Kad su stigli, ugledali su pozornike kako rastjeruju znatiželjne. Neki su i sami bježali, zeleni u licu. Pokazaše značke. Reflektori su obasjavali uski prostor između dvije zgrade, sasvim blizu dokovskih skladišta. Na prostoru od nekoliko četvornih metara bile su razbacane

ljudske kosti, komadići mesa a sve je bilo poprskano krvlju.

— Što je ovo!? — promuca jedan policajac a drugi mu hladno odgovori:

— Ako mene pitaš, ovdje je nešto pojelo čovjeka! McAdam uzdahnu progutavši knedlu.

— Otpada teza o manijaku. Ljudsko biće nije moglo ovo učiniti.

— Još ne znamo koja je to životinja. Očito da je bila gladna. Isto kao jučer u kineskom restoranu. Mičimo se odavde.

Tek što su se makli iz gomile, priđe im šofer.

— Traže vas preko radiofona. Čini se da su pronašli trag.

— Ovo je vijest! — S uključenom sirenom krenuše prema označenom mjestu. Bio je to park u kojemu je policijskim stručnjacima nešto objašnjavao jedan stari profesor zoologije.

— Vidite kako je životinja hodala mašući repom. Tako je brisala tragove. Ali ovdje je zaokrenula i zamah repa nije izbrisao trag koji je ostao otisnut u blatu.

Otisak je bio 60 cm dug, 40 cm širok a pri vrhu ostale su rupe od pet strašnih kandži, širokih 2,5 cm, dugih 20 cm.

— I koja je to zvijer, napokon? — upita razdražljivo jedan od stručnjaka.

Stari zoolog ga zamišljeno pogleda.

— Pojma nemam. Ovako nešto u životu nisam vidio. Ipak vam moram reći da samo gušteri hodaju tako da repom brišu tragove iza sebe.

— Gušteri!?

— Hm, da. Već se desilo da aligator-mezimče od petnaestak centimetara pobjegne kojem ljubitelju životinja i naraste do velikih dimenzija živeći u kanalizaciji i hraneći se otpadom i štakorima. Ali ni najveći živeći gušter, oceanski krokodil, dugačak deset metara, ne ostavlja ovakve tragove šapa.

*

Šuteći vratili su se su stanicu. Tamo ih visoki policijski oficir izvijesti da je stvorena posebna grupa za lov s kapetanom Patrickom O'Malleyem na čelu i da su i oni njen dio. Pošto je oficir izrecitirao svoje i otišao, O'Malley ih upita:

— No, momci, što je? — Dobivši izvještaj, počeše se iza uha gledajući u pod. — Čini mi se da ćemo se dobro oznojiti. Bit će muke ako zavlada panika Nećemo moći spriječiti da se detalji objave na TV. Sada idite kućama i naspavajte se. Sutra nas čeka naporan dan.

Izlazeći, poručnik reče Palanceu:

— Zanima me na koju je životinju mislio onaj Kinez jučer kada je rekao »zmaj«. Šteta što ga više nismo uspjeli pronaći.

— Mene muči šta je mislio Reding kada je rekao »dino-ter«. To zvuči kao neko grčko ime.

— Da pitamo narednika Andropulosa?

— »Dinoter«? — Andropulos slegnu ramenima. — Nikad čuo. Ali prevedeno sa starogrčkog značilo bi »strašni monstrum«, kao dinosaur, »strašni gušter«.

Neko vrijeme stajali su bez riječi, ne znajući šta da misle, a zatim izađoše.

— »Strašni monstrum«. »Dinoter«. Ime koje ništa ne znači.

— Kaži, nije li trag tog Redinga vodio do parka »Oaklev«?

— Da, zašto?

— Taj park se nalazi u blizini Instituta za primijenjenu biologiju u kojem je radio Reding. Sutra ćemo ih posjetiti. Nadam se da ću moći zaspati.

Dvojica policajaca se pozdraviše i posjedaše, zamišljeni, u svoje automobile.

*

Slijedećeg jutra su O'Malley i Mc Adam krenuli elektromobilom do IPB-a. Vozeći se, primili su obavijest da je životinja lokalizirana u blizini obale rijeke Hudson. Odmah su okrenuli kola. Kada su stigli, građani su se već razilazili, a nekoliko je patrola održavalo red. O'Malley se predstavi i zatraži raport.

— Pa, čini se da ju je jedan uspio snimiti polaroidom prije nego što je pobjegla. Evo fotografije. Imali smo muke dok smo je oduzeli. Ne znam šta da mislim.

Fotografija je bila nejasna ali su se ipak razabirali neki detalji. Prikazivala je gušteroliko stvorenje s dugim repom i kandžama na nogama. Na glavi, pomalo sličnoj krokodilsko], velike su ralje bile opskrbljene opasnim zubima, duž leđa i repa imalo je krestu a na polovini trupa nalazilo se nešto poput preklopljenih krila.

— Svi vrazi! Pa ovo je zmaj iz dječjih bajki!

— To bi, naravno, mogla biti i fotomontaža.

— Ili je ovo zavjera ili...

— Možda će nam u Institutu razjasniti neke stvari — sumorno reče McAdam.

*

Čim su ušli u IPB poslali su ih Williamu Anderssonu, šefu odjela za genetiku. To je bio jedan stari, malo pogrbljeni, sjedokosi čovjek s kravatom koja je odavno izašla iz mode. Iz prsluka mu je visio staromodan lančić za sat. Pored njega je stajao debeli liječnik, genetski kirurg dr Charles Bender.

— Vidim da ste već došli. Baš smo vas htjeli zvati. Pobjegla je jedna od naših velikih eksperimentalnih životinja.

Kapetan i poručnik se pogledaše. O'Malley upita:

— Da nije možda dinoter?

— Baš on. Ako ga se izazove, može postati opasan... ali kako znate

za njegovo ime?

Kapetan uzdahnu, a McAdam se uhvati za glavu.

— Zar vi ne čitate novine, ne gledate televiziju, ne znate što se događa?

— Ne. Ova tri dana bili smo na kongresu u Madridu. Danas smo se vratili. Zašto?

— Taj vaš dinoter je pobio i izranjavao tucet ljudi u protekle dvije noći. Prvi je bio Reding. Kako je sve to uopće moguće?

— Tko bi to rekao! On je bio čuvar i hranitelj svih eksperimentalnih životinja. Aparati su podešeni tako da u kavezima ima hrane za dva dana pa se nitko nije zabrinuo kada Herb jučer nije došao na posao. Tek sam danas primijetio da je dinoterov kavez prazan. To i nije kavez u pravom smislu riječi već hangar uređen kao prostor za lavove u zoo-parku. Nitko osim Redinga, Bendera i mene nije znao da on uopće postoji. To je bila stroga tajna. Vjerojatno je prekjučer, poslije završetka radnog vremena, jadni Herb neoprezno ušao u dinoterov kavez a ovaj ga je napao i ranio.

— A zatim pobjegao koristeći mrak i šumarke dok je Reding odteturao iz Instituta i došao do policajca.

— Kakva je to životinja?

— To je unikat. Jedina takva životinja na Zemlji. Napravljena je u laboratoriju, umjetno.

— Hej! Vi se šalite, zar ne?

— Naravno da ne! — uvrijeđeno će Andersson. — To je rezultat više od četrdeset godina mog naučnog rada, od 1945. kada sam počeo proučavati biologiju i genetiku. Mnogobrojni geni raznih životinja, a neki sastavljeni kemijskim putem, stavljeni su u jezgru jedne jajne stanice. Nakon mnogo pokušaja i kombinacija dr Bender i ja uspjeli smo stvoriti životinju koja ne postoji u prirodi. Želio sam nešto spektakularno i baš sam se spremao da ga prikazem naučnoj javnosti prvi put na idućem kongresu. To je gušter dug osamnaest metara, težak tisuću dvjesta kilograma, pokriven krljuštima, ima dva reda zubi i jake kandže. Opskrbljen je kožnim krilima pa može praviti kratke letove. Pliva, penje se, dobro vidi u mraku, mijenja boju prema okolini, slina mu je otrovna. U ustima ima žlijezdu koja luči kiselinu koju može ispljunuti nevjerojatnom preciznošću na 35 metara udaljenosti. Kada sam projektirao tu životinju želio sam nešto izuzetno pa sam uzeo ideju zmaja iz bajki.

— Sasvim ste uspjeli, profesore! — cinično se nasmije kapetan. — Moramo obavijestiti centralu. To se čudovište ima zaustaviti!

— Čekajte! Nemojte ga uznemiravati jer tek onda postaje opasan. Izolirajte ga i sam će...

— To vi kažete jer niste vidjeli šta je već učinio! Profesor Andersson pogleda za dvojicom policajaca i reče doktoru Benderu:

— Treba objasniti tim tvrdoglavcima sve do kraja.

— Slažem se — procijedi dr Bender.

*

Alarmirana je državna policija a zatim i FBI. Odmah su svi raspoloživi helikopteri uletjeli, obaviještene su sve patrole i stanice. Nije se dugo trebalo čekati. Dinoter je primijećen na Manhattanu, u samom centru New Yorka. Njegov izgled je utjerivao strah u kosti. Bio je to monstrum zloćudna, hipnotička pogleda, stvorenje iz strašnih snova. Policajci su odmah otvorili vatru iz raketnih palica, pištolja i pušaka. Međutim, zrna su se odbijala od koštanog oklopa. Zdrobivši nekolicinu a ostale polivši kiselinom, dinoter pobježe na jedan neboder uzveravši se po fasadi usprkos velikoj težini. Stizala su pojačanja koja su odmah morala stvarati kordon da se znatiželjnici suviše ne približe.

— Obična zrna mu ništa ne mogu. Morat ćemo upotrijebiti topove od 20 mm. Pozovite helikoptere. Ta nakaza se igra King-Konga pa ćemo ga tako i skinuti s nebodera — komandirao je policijski majstor s kacigom na glavi. Masa ljudi se sve više i više gurala. — Hej, naredniče! Odbij te budale odavde!

Uskoro se pojavio helikopter i počeo kružiti oko nebodera. Dinoter ga je gledao žmirkajući. U jednom trenutku letjelica se suviše približila i on je raširivši krila, naglo skočio na nju i odmah se odbio. Udarac u aparat poremetio je ravnotežu, pilot je trgnuo palicom, krak rotora zaderao po fasadi, helikopter se survao prema tlu, udario u pločnik i odmah eksplodirao. Dinoter krene od nebodera do nebodera i skokom preleti dokove te nestane u moru. Usprkos Riječnoj patroli prešao je na kopno i probio sve blokove. Bilo je jasno da bježi iz grada. U noći mu se brzo izgubio trag. Tada je mobilizirana Nacionalna garda.

*

Velika se životinja vrlo brzo i vješto kretala ostavljajući tragove koji su se teško pratili. U predgrađu Planefielda naletio je na grupu vojnika koja je odmah otvorila vatru na njega, pogodivši ga više puta granatama od 24 mm. Ranjena zvijer je opet pobjegla u prirodu uništavajući pred sobom sve što se nije uspjelo skloniti na vrijeme. Helikopter koji je doletio na radio-poziv također je otvorio vatru natjeravši ga u neku šumicu. Ipak, opkoljavanje nije uspjelo. Niska naoblaka onemogućila je efikasnu upotrebu helikoptera, a i toplinski detektori su se pokazali neupotrebljivi protiv životinje hladne krvi. Oklopna kola su zakasnila i tako je dinoter još jednom umakao kontroli. Vojnici, njih oko 10.000, postavili su kontrolne punktove na cijelom teritoriju države New Jersey. Oklopna kola patrolirala su po svim cestama, glavnim i sporednim, borbeni helikopteri su nadzirali ostalo.

U međuvremenu vijesti su se munjevito širile. Gotovo polovina stanovništva istočne obale nije otišla na posao. Naglo su se ispraznile oružarnice i prodavaonice živežnih namirnica.

*

Iako raširenih krila, polako je gubio na visini da bi na kraju nevoljko zaronio u neugodnu, hladnu, prljavu vodu mutne rijeke. Kako je bila topla i bistra ona lokva u kamenu njegova teritorija u kojoj se kupao s užitkom prije nego što je onako nesretno izašao. Zašto li je samo onaj neugodni dvonožni hranitelj ušao zračeći mržnjom, a zatim, kada mu je rezanjem htio dati do znanja da mu njegova prisutnost nije ugodna, strahom i bijesom? Strahom koji je izazivao mučninu, grozu koja je u njemu opet izazivala strah što je mutio razum, navlačio koprenu preko normalnog, tihog i mirnog razmišljanja. Što mu je drugo preostalo nego da ga pokuša odbiti kiselinom? Na žalost, provala hraniteljeva bola i bijesa izazvala je u njemu još veću grozu, a zatim razdraženost koja ga je natjerala da udari dvonošca i pobjegne od njegovih neugodnih osjećaja kroz otvor na teritoriju što je ostao za hraniteljem.

Dalje je upadao iz jedne neugodnosti u drugu. Osjećaji onih dvonožaca koje je sretao, zatim nekakvi primitivni strah ili bijes onih ružnih, malih, dlakavih četveronožaca, pa zatim kapi hladne vode što je padala odozgor, sve jedna nelagodnost veća od druge. Jedini svijetli momenti bili su kada je u jednoj spilji pronašao mirisnu, toplu, dobru hranu koju je pojeo s apetitom, naravno pošto su se razbježali svi dvonošci. Nije mu bilo jasno zašto, ali je tako bar mogao večerati u miru, bez njihova ružnog zračenja. Naravno, bilo je ugodno savladati i onog letećeg galamdžiju koji se onako smiješno raspao. Ho-ho, to je bila zabavna igra! Samo da nije bilo one gomile, tamo, 80 metara niže koja je sve kvarila.

Otkrio je još jednu važnu stvar. Kada je onako jako udario onog usamljenog dvonošca, u onom dubokom i uskom kanjonu ovaj se začudo pretvorio u hranu koja nije bila niti tako loša. To je bilo interesantno otkriće. Da se stvorovi mogu pretvarati u hranu kad ih se obradi kandžama i zubima, to zaista nije znao. Trebalo je to zapamtiti.

Ah! Konačno obala. Dosta je bilo ove gnusne vode. Sada samo da opet ne naiđe na neugodnosti.

*

Ujutro petoga dana bilo je jasno da je u toku noći dinoter umakao potjeri i u osam država je uvedeno opsadno stanje.

Nakon pogibije šest članova jedne dobrovoljačke građanske patrole komanda je uvela policijski sat i zabranila svako nepotrebno kretanje. Dio stanovništva se zabarikadirao po kućama gledajući TV na kojoj je jedan kanal bio rezerviran za direktne prijenose događaja.

Posjije podne je posada jednog helikoptera izručila lavinu

topovskih i raketnih zrna na sumnjivi objekt otkriven toplinskim detektorom u jednom šumarku. Oklopna kola koja su stigla poslije pronašla su ostatke jedne odbjegle krave raznesene po čitavom kraju. Navečer su otkriveni i ostaci jednog profesionalnog lovca koji je poginuo u želji da sebi osigura unikatni trofej. Ispravno je zaključio, za razliku od ostalih, pravac kretanja životinje i postavio joj zasjedu. Ipak, njegova teška puška za slonove s eksplozivnim zrnima nije bila dovoljna da zaustavi njegovu lovinu.

U noći je traganje nastavljeno. Izvjesno je bilo da se dinoter, vođen instinktom, uputio prema gorju Appalachian;

*

Bilo je ugodno pobjeći od četvrtastih planina i ružnih spilja u kojima su živjeli dvonošci. Nije više bilo zračenja, čudno je to. Kada su bili u gomili, dvonošci nisu, usprkos jačini sabranih emocija, bilil tako neugodni. Ali kad su bili sami svi su bili isti, samo strah, neugodni i izbuđujući strah. Samo jedan dvonozač nije nikada bio takav. Bijaše to naravno Bjeloglavi koji ga je dolazio povremeno gledati u njegovoj teritoriji. On bi zračio dobrotu i ugodan osjećaj koji bi bio pravo uživanje. Dolazio je još jedan, Široki. Ni on nije pokazivao strah, ali ni ugodu, samo neko zadovoljstvo i ponos. Ah, kako je bilo lijepo na teritoriju, a ne ovdje, u ovom zbunjujućem prostoru gdje svakojaka stvorenja trčkaraju i odašilju primitivne osjećaje. Evo jedne nakupine četvrtastih brda, možda će tu naći nešto za jelo. Kako je bilo dobro kada je redovno dobivao hranu.

Provukao se kroz šumarke i naglo zastao među prvim kućama, a zatim nastavio hod. Izbi na jednu čistinu i opazi s druge strane nekoliko zelenih dvonožaca. Ovi odmah počeše bivati neugodni. Znao je da oni mogu na neki način nanijeti i fizičku bol, osim psihičke, pa se nije približavao. Ipak, ono što se zatim desilo sasvim ga je iznenadilo. Na njegovo nervozno trzanje krilima zeleni zaurlaše izbacivši bljeskove i dim i on osjeti bol, bol, BOL, strahovitu bol kada je mala granata eksplodirala pogodivši ga u prsa. Trnci mu projuriše sve do repa a nevidljiva kandža ga zgrabi za srce, izbivši mu dah. On se okrenu i pobježe.

*

Šestoga dana vojska je postavila trostruki kordon u krugu od 200 kilometara. Vjerojatno da će se životinja naći i dalje je bila mala, zbog kiše koja je padala na mahove.

Te je noći u štab što je rukovodio operacijom, koja je dobila naziv »Safari«, stigao u terenskom vozilu IPB-a William Andersson. Pratio ga je Charles Bender. Uputili su ih pukovniku, glavnom komandantu operacije. Taj je upravo završavao razgovor s Washingtonom.

— Da, razumijem. Učinit ću sve što mogu. Do viđenja. — Bijesno spusti slušalicu. — Prokletstvo! Što oni misle? Već dva dana ne

spavam loveći tu nemoguću zvijer o kojoj nitko ništa ne zna!

— Evo nekoga tko zna — umorno reče Andersson.

— Vi mora da ste profesor Andersson! Lijepu ste kašu zamijesili! Zašto niste napravili troglavog štakora? Bilo bi bolje. Što sada da radim?

Nakon kratke, mučne šutnje profesor odgovori:

— Ništa. Treba ga ostaviti na miru. Tragači ga čine nervoznim. Dovoljno je bacati meso na njegov put i lako ćete ga se riješiti.

— Ni jedna životinja koja je osjetila slobodu neće se dati lako vratiti u kavez.

— Varate se! Dinoter je prvi put u životu izvan kaveza. Zbunjen je kao kada bi nekog čovjeka iznenada bacili na neki drugi planet. Osim toga, sve će se riješiti samo po sebi. Dovoljno je da ga izolirate.

— Kako to mislite?

U taj tren u šator upadne radiotelegrafist.

— Našli su ga! Našli!

Svi potrčaše prema oklopnim transporterima. Svjetla su se upalila, motori zagrmjeli i vozila su krenula.

*

Sve se teže i teže kretao. Pusta brda i šume u koje je zašao nisu mu pružila očekivano olakšanje. Istina, više nije nailazio na grupe dvonožaca koji su ga napadali ili koje je morao napadati. Posljednji put je osjetio snagu kada je večerao ono rogato stvorenje što ga je dočekalo blesavom začuđenošću. Ali obrok je bio dobar. Jedino što je morao, začuvši osjetljivim ušima nekakvo kretanje, otpuhnuti miris krvi iz nosnica i razračunati se s tim usamljenim dvonošcem. Taj mu je zadao i bol. Od onda više nije imao niti apetita. Jedva se vukao, sam, tužan i odbačen. Kada bi barem mogao pronaći svoj teritorij, još jednom osjetili Bjeloglavog. Od slabosti i mučnine više nije mogao ni letjeti. A bilo je tako divno ploviti zrakom, kroz plave prostore, slobodan i lak.

Bio je umoran, toliko umoran; tu će se malo odmoriti, možda odspavati, samo malo...

*

Zora sedmoga dana donijela je razrješenje. Sunce se probijajući se kroz oblake tek diglo iznad horizonta kada su gonioci stigli do male čistine zaklonjene grmijem. Polako su se približavali, s oružjem na gotovs, korak po korak. Zastaše.

Na čistini je ležao dinoter. Nemoćno je grebao šapama i udarao repom pokušavajući da se digne. Dahtao je dok mu je na ralje izlazila krvava slina; iz rana od granata cijedio se crni gnoj. Bilo je jasno da je na umoru. Pukovnik, iznenađeno, uzviknu:

— Što se to događa?

Profesor mu priđe i, na izgled, mirno reče:

— To sam sve vrijeme želio objasniti. Vidite, lako je proračunati otpornost kostiju prema snazi mišića ili slično, ali je gotovo nemoguće izračunati hormonske potrebe ovakve umjetne životinje. I tako je dinoter stvoren s deficitarnim hormonskim sistemom. Bez hormona, koje smo mu mi u Institutu dodavali u hranu, nije sposoban živjeti više od nekoliko dana. Trebalo je samo čekati, bez nepotrebnih žrtava. Ali me nitko, zaslijepljen lovačkom groznicom nije htio slušati.

U tišini što je uslijedila čulo se samo dinoterovo dahtanje. Izmaglica se digla i miris mokre zemlje ušao im je u, nosnice. Pukovnik prošaputa:

— Dokrajčite ga.

Rafal iz automatskog topa odjeknu kao grom.

Strašljivi monstrum, koji je tjedan dana držao istok Amerike na iglama, bio je mrtav. Njegova je nesreća bila što nitko, pa ni njegov stvoritelj, nije bio u stanju da ga shvati.

Profesor Andersson se tužno okrenu i pođe prema vozilu. Debeli je Bender kimao glavom dok ga je slijedio. Pukovnik se osvrnu za njima i slegnu ramenima. »Safari« je bio gotov.

Preživjeli

Mack Reynolds:

Survivor

Preveo *Aleksandar Gvoić*

Zazvonio je telefon i Betty Mac se odazvala. Slušala je dugo i bez riječi. S vremena na vrijeme nesvjesno bi trznula glavom kao da pokušava opovrći ono što je čula.

— Znam... znam... — reče naposljetku — ali ja to... ne mogu.

Slušala je još neko vrijeme trzaj ući glavom. Tada ponovi:

— Znam, ali ne mogu. Dobro, samo naprijed, ali... ja... ja se bojim!

Glas je s druge strane žice postao oštriji i ona najzad spusti slušalicu. Kada se telefon opet oglasio, Betty se nije odazvala. Ostala je sjediti i nekako se zgrbila.

Uskoro ustade, priđe vratima i zaključa ih. Iako je bilo besmisleno, dogura do njih i stol što se nalazio u predsoblju.

Kretala se uokolo nesvjesno, a u glavi joj je vladala praznina.

Otišla je u kupaonicu, uzela iz ormarića za lijekove nekakakvu bočicu i natočila si čašu vode. Nije opazila koliko je u bočici bilo tableta. Uzela ih je sve, a potom progutala s vodom.

Nakon toga Betty Mac se vratila u spavaću sobu i ispružila se na postelju onako odjevena.

*

— Bene, pogledaj onamo dolje! — tiho prozbori Donald. Bio se priljubio uza zid blizu prozora.

Ben Cotsell se oprezno primakne rubu prozora. Šaptali su iako to nije bilo nužno s obzirom na razmak između njih i onoga kojeg su nastojali vidjeti.

— Jedan preživjeli! — reče Ben.

— Oh nebesa, još jedan! — namršti se Donald.

Dolje, na ulici, onaj kojega su promatrali kriomice, kretao se polagano, oprezno između napuštenih automobila i kamiona. Bio je visok, neobrijan i odjeven u grubu, pamučnu odjeću. Na nogama je imao teške vojničke cokule. O ramenu mu je visila lovačka puška s

durbinom, a na leđima je nosio naprtnjaču.

Kad su ga malo bolje promotrili, razabrali su da ima u rukama i automat sa dva bubnjića, a uz oba bedra visili su mu pištolji.

— Pogledaj samo kakve ima remene ukrštene preko prsiju — trgne se Donald i doda: — Izgleda kao glumac iz filma u kome glavnu ulogu glumi Pancho Villa.

— Pitam se, kako je mogao proći mimo odreda u blizini trga? — promumlja Ben skršeno.

— Zacijelo mu je to uspjelo noću. Pogledaj kakav je to tip.

— Mlad je, ali očito žilav momak — primijeti Ben. — Radije ću dati znak nego da dopustim kakvo iznenađenje s njegove strane.

— Ja ću pripaziti — reče Donald.

Ben izađe kroz prednja vrata, a Donald zauze njegovo mjesto kod prozora, vlažeći usne povremeno. On je bio onizak; da ga je karikaturist Thurber ikada nacrtao, morao bi ga prikazati nalik na kakva zeca.

Poslije nekoliko minuta Donaldu dopru do ušiju zvukovi upozorenja, koji su se čuli u jednakim vremenskim razmacima.

I onaj ih je dolje na ulici čuo, pa je žurno skrenuo u stranu. Vidjelo se da ga je uznemirio taj zvučni znak. Pogledom je pretraživao prozore i krovove okolnih kuća, a onda je potrčao između napuštenih teretnih vozila.

Donald uzdahne. Na trenutak se bio pobojao da će onaj utrčati baš u ovu kuću odakle ga promatra.

No, uto se odazovu signali s drugog kraja ulice. Zvučalo je poput udaranja u bubanj, a Londres je takav jedan improvizirao iz nekakva metalnog korita. Ubrzo se začulo i bubnjanje što je dolazilo iza obližnjaga ugla, a potom i s više strana.

Dum, dum, dum... čulo se odavde — odande, a potom odasvud.

Onaj do zuba naoružani čovjek potrči niz ulicu, krivudajući.

Ben Cotsell se vrati i upita Donalda šapatom:

— Gdje je sada?

— Eno ga tamo... sada je blizu trgovine mješovitom robom.

— Kada bi barem zastao ondje. Naši bi ga mogli zaobići kroz onu krojačnicu — reče Ben.

*

Čovjek na ulici uspori, a potom zastane. Nije mu bilo lako. Okolnosti u kojima se našao nisu slutile na dobro. Počeo se osvrtati na sve strane. Napeto je pogledom pretraživao svaki kutak. Skoro je poželio da netko zapuca na njega, kako bi ustanovio odakle vreba neprijatelj. Bilo bi možda dobro da opet potrči. Tada bi bio dobra meta svakome strijelcu s prozora ili s krova. Ostane li ovako u zaklonu ove zbrke od vozila, morat će ga istjerivat otuda svakojakim sredstvima, a to bi izdržao samo najhrabriji.

Nerviralo ga je to bubnjanje sa svih strana. Zvuk bubnja bio je prvi znak života s kojim se susreo jutros, a ovo je sada zvučalo poput zle kobi. Bit će da su odasvud vrebali na njega.

Držao je za svaki slučaj prst na otponcu. Palcem druge ruke otkopča poklopac torbice na boku da bi mogao brzinom munje izvaditi nabijeni pištolj. Budu li ga napali, ispraznit će najprije automatsku ručnu strojnicu, potom će je odbaciti i izvući pištolje jedan za drugim. Puškom se zacijelo ne bi mogao korstiti u tome okršaju, jer bi mu progonitelji bili preblizu. Ulica je bila razmjerno uska. Oni će se pojaviti iz kakve kućne veže ne bi li ga iznenadili, ali neće im uspjeti! Tu je negov automat, a potom i pištolji. Isprazni li jednog, i ako ostane živ, tu je i drugi pištolj većega kalibra, Mora samo biti oprezan i ne dopustiti da ga iznenade.

Napeto je čekao i pri tome razmišljao kako bi bilo da jurne u jednu od ovih trgovina... no odmah odbaci tu pomisao. Tako bi se našao u klopci. Opkolili bi ga i ne bi imao skoro nikakve šanse da se izvuče. Ovdje vani mogao bi im nekako umaći. Kada bi bar mogao izdržati ovako do mraka .

Međutim, sada još nije ni podne, a ovi su ljetni dani vrlo dugi.

Pogledom pretraži ponovo prozore okolnih zgrada. Iza svakoga prijeti opasnost. Ne znaš iza koliko i kojih se nalazi skupina progonitelja, koji samo čekaju dobru priliku da ga ospu mecima.

Ali, što čekaju zapravo? Pa, satjerali su ga u zaklon i tamo ga prikliještili. Zar štede municiju? Kada bi zapucali istodobno sa svih strana, mogli bi prorešetati ova vozila što mu pružaju zaklon. Ako ništa drugo, meci koji bi se odbijali uokolo mogli bi ga istjerati iz zaklona. Da, da... bit će da štede municiju. Živci su mu postajali sve napetiji. Prestalo je i ono bubnjanje. Umuknuli su jedan za drugim. Koliko je mogao razabrati, bilo ih je ukupno desetak razmještenih u njegovoj blizini.

Otprilike petnaest do dvadeset koraka od mjesta gdje se šćućurio nalazio se ulaz u neku malu banku. Okna na prozorima bila su uglavnom porazbijena, ali na ulaznim su vratima bila cijela i od neprozirnog stakla. Krajičkom oka spazi kako se pomiče kvaka na vratima.

Vilice mu se stegnu i on se još više priljubi uz teška čelična vrata kamiona iza kojega je čučao. Automat je držao u pripremi i čak je počeo zatezati otponac. Dakle, to je ono. To je, čini se, početak.

Vrata se polagano otvore i iz banke izađu dvije osobe. Bile su to djevojke od kojih dvadesetak godina. Na sebi su imale samo... kupaće kostime... samo bikini...

*

Kada je iz emisija bilo već sasvim očito da je to uzelo maha, da su koraci koji su poduzeti već postali neopozivi i da je sve poprimilo već

tolike razmjere da se ne može zaustaviti, Ben Cotsell isključi televizor i zagleda se tupo u njega.

Potom se okrene i pođe prema malome baru što se nalazio u jednom kutu njegove sobe za dnevni boravak. S ormarića dohvati čašu, a potom stane pogledom odabirati piće.

Imao je veći izbor različitih pića nego što je mislio. Neke su boce bile gurnute u pozadinu ormarića. U njima se ljeskalo piće koje se ređe trošilo. Tako je sada ustanovio da ima i kalvadosa i tekile i šeria i još nekih žestokih pića uz ona uobičajena kao što su džin, viski, rum, konjak, vermut i drugo.

On uze mali vrč za led i ode u kuhinju kako bi iz hladnjaka uzeo nekoliko kockica. Bilo je dovoljno leda i on napuni vrč. Možda će mu zatrebati više no što je isprva mislio.

Kad se vratio u sobu za dnevni boravak, Ben potraži u baru knjižicu u kojoj su se nalazile upute za spravljanje miješanih napitaka.

Odluči da će ponajprije smiješati ono za što ima sve potrebno. Napitak nosi zvučan naziv »Admiral«. U mućkalicu je ubacio šest kockica leda, a potom dodavao sve ostalo onim redom kako je to stajalo u knjižici. Sve je to snažno promućkao nekoliko puta.

Piće je imalo dobar okus, pa je vrlo brzo iskapio čašu do dna. Neće se ni truditi da si pripremi nešto drugo. Radije će smiješati opet to isto. Baš su nadjenuli dobar naziv toj mješavini, pomisli Ben i dade se ponovo na posao.

Ovaj put mu je to pošlo mnogo bolje za rukom. I samo mućkanje išlo je življe i lakše, a činilo mu se da je i napitak ukusniji od prethodnoga. Smiješao je sada, na svoje zadovoljstvo, dvostruku količinu. Naužit će se toga blagotvornog pića od kojega je sve raspoloženiji.

Ben natoči u čašu malo više no dosada, priđe prozoru i pogleda dolje na ulicu. Živio je skoro u samome središtu Manhattana. Na ulicama je bio prekomjerno velik broj automobila. Čula se zaglušna buka od tolikih vozila i njihovih zvučnih signala. Buku je povremeno proparao oštar zvuk pucnja od kojega bi se uvijek trgnuo kao da je metak bio ispaljen baš na njega. Stoga se povukao od prozora. Ispao bi smiješan da ga je tko promatrao, uvjeravao je Ben samoga sebe.

Prišao je opet baru, dohvatio mućkalicu i zavalio se u svoj omiljeli naslonjač. Iskapio je ostatak napitka, ne trudeći se da ga pretoči iz mućkalice u čašu. Pri ruci mu se našla knjiga, koju je posljednjih dana čitao s posebnim zanimanjem. Putopisi su mu se oduvijek sviđali, a ovo je bio jedan od najboljih koje je ikada čitao.

Ali, što je to...? Odjednom se našao i sam u prašumi! Probijao se kroz nepregledan zeleni gustiš. Noge su mu naglo otežale i Ben osjeti kako je silno premoren. Klone li sada, propao je. Postat će lak plijen prašumskih zvijeri. Da zlo bude još veće, počela se spuštati magla, a

već je i sumrak prelazio u noćnu tamu. Magla ga je bila već sasvim obavila i on se posve izgubi...

Kada se probudio iz bunila, Ben je bio još ukočen od užasa. Nije uopće znao koliko je dugo ležao onako omamljen.

Tada osjeti opet potrebu za pićem. Stala ga je mučiti neutaživa žeđ. Ne, voda tu ne bi ništa pomogla. Mora popiti nešto žestoko.

Ben ustane i pođe teturajući prema vratima. Dizalio je bilo u kvaru, pa krene polagano niza stube. Dvaput je posrnuo, ali ipak mu je uspjelo ostati na nogama.

Na ulici se mučno probijao u namjeri da stigne do prve točionice. Sporo je napredovao jer je pločnik bio zakrčen svima mogućim kućanskim predmetima. Nije se mogao sjetiti da je čuo žamor kakve selidbe dok je ležao zavaljen u naslonjaču. Ovo je zacijelo bilo izneseno iz kuće u nastupu panike, ili čak histerije. Sve je bilo ostavljeno u velikom neredu. Odjeća, konzerve s hranom, svježe povrće, posteljina, boce različitih veličina i oblika, od kojih je većina bila prazna, knjige, zidne slike, jedan pisaći stroj, a povrh svega je bilo nabacano rublje. Bilo je tu i kovčega i torbica, neka odbačena dječja kolica, igračke i dječja odjeća.

Svega je tu bilo.

Čak i nekoliko... mrtvih tijela.

Ulice su bile zakrčene, automobilima i teškim vozilima. Sva su bila napuštena. Neka su vozila dijelom zakrčila i pločnike. To su bili posljednji, očajni i bezuspješni pokušaji da se zaobiđe ulična gužva, što se naposljetku pretvorilo u prometni hropac.

Točionica alkoholnih pića nalazila se malo dalje i Ben Cotsell se probijao donde. Tu i tamo ugledao bi poneke, ali nije na njih obraćao pažnju. A kakve bi imao koristi od njih?

Točionica je bila pusta. Činilo se da je opljačkana, iako ne sasvim. On se nekako probije do porazbijanih boca. No, bilo je tu i netaknutih. Ben nađe neku kutiju od čvrste ljepenke i počne je puniti. Viskija i džina više nije bilo, ali pronašao je nekoliko boca grčke rakije. Potom otkrije još poneku bocu likera i tri pune boce francuskog vina. Zaškilji na jedno oko i pročita godinu punjenja. Bila je to, po njegovu sudu, vrlo dobra 1955. godina.

On podigne ovako napunjenu kutiju na rame i krene natrag. Usput se čudio da nije započeo napad.

*

Čovjek s automatom u rukama i prstom na njegovu otponcu promrmlja:

— Stojte! Ni koraka dalje!

— Dobro, dobro — pomirljivo će Betty. Dvije djevojke poslušno stanu na mjestu gdje su se zatekle i zagledaju se u njega onako skoro nage.

Do zuba naoružani čovjek baci pogled niz ulicu, na krovove i okolne prozore. Nije napuštao zaklon, a potom opet pogleda djevojke.

— Ime mi je Betty, a ovo je Grace — reče Betty.

— Ako je ovo nekakva klopka, vi ćete pasti prve — zareži on.

— Pa, to je sasvim jasno, zar ne? — na to će Betty. — Jasno nam je da bismo mi bile prve pokošene mecima kada bi to bila klopka.

Grace zahihoće nervozno. Ona nije bila pribrana i hladnokrvna poput Betty.

— A što je to onda? — upita mladić hrapavim glasom. — Zar je to možda kakav lukavi trik?

— Ne, ne — umiri ga Betty. — Možda vas ovi u susjedstvu žele dočekati dobrodošlicom. Koji je najsigurniji put do njih?

On se zagleda u Betty. Tek sada je dopustio sebi da zamijeti njezinu ženstvenost i mladost. Ni njemu nije moglo biti više od dvadeset pet.

— Naprijed! — vikne on.

Betty slegne skladnim ramenima i upita:

— Vi ste došli odande s druge strane rijeke, je li tako? Tamo je bilo sve razoreno i svi poubijani...

— Naprijed! — ponovi mladić. Pogledom je opet počeo pretraživati kućne veže, prozore i krovove kuća.

— Ne bismo htjele da dođe i ovdje do ubijanja — izgovori Grace s naporom.

— A tko bi želio da igdje dođe do toga? — Mladić je nastojao da mu glas zvuči krepko, ali zvučao je... vrlo umorno.

— To je običan zakon prašume — primijeti Betty.

— Zašto rekoste malo prije, da me ovi u susjedstvu žele dočekati dobrodošlicom? Ja sam došao ovamo jer sam morao. Ovdje još ima hrane. Ovdje je mora biti.

— Jest, ovdje ima još prilična zaliha hrane — potvrdi Betty. — Ima svega što želite. Tu je ostalo malo ljudi.

— Mislite li da sam glup? Čim bi spustio cijev svog automata, vaši bi me pokušali ščepati. Čuo sam signale pomoću bubnjeva.

— Mi uvijek udaramo u bubnjeve — ustvrdi Betty— kad god dolazi ovamo netko stran. To je znak da smo pripravni prirediti mu dobrodošlicu.

Čovjek se sada uspravi, ali ostade i dalje vrlo oprezan. Bio je svjestan toga da ispada i pomalo smiješan. Ali to ga ne smeta. On tu stoji u cvijetu svoje mladosti i naoružan do zuba. A te djevojke stoje pred njim u vrlo oskudnim kupaćim kostimima. Međutim, ostao je i nadalje sumnjičav.

— Ovo je klopka — reče on. — Zašto ste me uvukle u nju,

Grace mu okrene leđa i vikne u pravcu banke:

— Oče!

— Samo bez trikova! — Mladić podigne automat pripravan da pritisne otponac. — Izađe li odande još netko, ispalit ću rafal u vas!

Djevojke se okrenu prema njemu, rašire ruke i pokažu mu prazne dlanove. Bilo je očito da su sasvim neopasne i nemoćne. Osim toga, on je muškarac, a one su slabe žene...

Na vratima banke pojavi se stariji čovjek. Bio je odjeven u košulju kratkih rukava, u kratke smeđe hlače, a na nogama je imao papuče. Odmah se vidjelo da nije naoružan.

— Stojte! — vikne mladić.

— O čemu se radi, sinko? — upita stari. — Zar si dotjerao već dotle da pucaš na svakoga čim ga ugledaš?

— Ovo je klopka! — dovikne mladić i počne se opet ogledavati.

Čovjek što je stajao ispred bančinih vrata zaniječe glavom i pozove preko ramena:

— Majko, hodi ovamo! Neka izađe i Johnny!

Na vratima se pojavi žena srednjih godina i dječačić od kojih šest godina. Mališan se raširenih očiju zagleda u mladog čovjeka naoružana tolikim vatrenim oružjem. Žena se osmjehne pljašljivo, ali ne reče ništa.

Mladićeve su oči kružile uokolo kao u zvijeri kad osjeti opasnost. Pogledao je nervozno niz ulicu, pretraživao očima krovove kuća, bacao sumnjičave poglede prema kućnim vežama i prozorima. Ruke su mu podrhtavale, a lice mu je postalo napeto.

Iz razvaline koja je nekad bila trgovina delikatesnim proizvodima pojave se još tri žene. Svaka je držala u naručju po jedno dijete. Zurile su u naoružana mladića, a iz očiju im je virio strah.

Betty im dade rukom znak da bez bojazni priđu bliže....

*

Kada je utihnuo Predsjednikov glas, Cass Davidsen se okrene svojoj ženi koja je tu sjedila zapanjeno s njihovo troje djece. Televizijska se emisija iznenada prekinula.

Davidsen nije više bio mlad čovjek, ali je bilo ipak još mnogo snage u njegovu visokom i žilavom tijelu, dok su svijetloplave oči djelovale hladno i odlučno.

Estera reče drhtavim glasom, koji je pokušavala stišati:

— Što nam je sada činiti, Casse? — upita ona supruga, od kojega je bila mlađa dobrih desetak godina.

— Ništa — odgovori on suho. Potom ode do prozora i zagleda se napolje praznim pogledom.

Njihov sinčić, Dave, iznenada skoči na noge sa svom živahnošću desetogodišnjaka.

— Moramo izaći odavde! — reče mali.

Otac se okrene od prozora i pogleda ga zamišljeno.

— A kamo bismo tada krenuli, Dave?

— Bilo kamo! Moramo se maknuti odavde. Oni će udariti sada ovamo!

Poslije tih riječi dječaku pođu suze. Nije znao ni sam zašto plače, ali je znao da su mu roditelji sasvim zbunjeni.

Cass pogleda opet dolje na ulicu, koja se naglo punila izbjeglicama. To je podsjećalo na vrevu uoči Nove godine. Zvuci vozila, njihovih sirena, brujanje motociklista, vika, vriska, svađa, sve se to čulo i kroz zatvoren prozor.

— Kroz onoliku svjetinu i prometnu stisku ne bismo se mogli probiti, sine.

— Moramo to učiniti! — vrisnuo je Dave. — Moramo se skloniti iz grada!

Cass se namršti, ali mu odgovori mirno:

— I deset milijuna ostalih građana misli što i ti, sine. Osim toga, to će uskoro biti deset milijuna zvijeri u ljudskoj spodobi.

Dave se okrene žurno poput zvrka i odjuri u dječju sobu.

— Casse, a podzemna željeznica...? — podsjeti ga Estera. Cass Davidsen se spusti u svoj naslonjač, pogleda tužnim izrazom suprugu, uzdahne duboko i reče:

— I produžiti na taj način ovu patnju? Proživjeti posljednje sate u tmini i među... štakorima? Čemu to, Estera?

Dave se vrati iz dječje sobe noseći u rukama kratak karabin. To je nekad bilo vojničko oružje, ali preinačeno je u lovačku pušku. O pasu mu je visjela skautska sjekirica.

— Hajdemo! — dječak će van sebe od zanosa. Ovako ćemo se probiti do mosta i preko njega stići u Jersey!

Grace, koja je buljila nesvjesno u ekran isključena televizora, reče:

A što zatim? Otac ima pravo. Deset milijuna uplašenih ljudi je na ulici! — Ona je bila pet godina starija od brata.

— Vlasti će poduzeti neke korake i organizirati odlazak iz grada — ustraje Dave i dalje. — Zar nikome od vas nije jasno da se moramo ukloniti odavde? Mogu nas početi zasipati bombama svakog trenutka.

Grace pokaza rukom prema ugaslome ekranu i reče bratu:

— Znaš li zašto više nema emisije? Zato što su tehničari, najavljivači, voditelji i svi ostali otišli iz studija. A znaš li razlog zašto su to učinili? Kladila bih se da su i svi njujorški policajci pokušali uteći sa svojim obiteljima. Znaš li što radi gradonačelnik ovog trenutka? Ako već nije utekao, on sada zacijelo pokušava uteći. Takvo je stanje i u Washingtonu, Los Angelesu, Chicagu i u svim ostalim gradovima. Znaš li što mislim, Dave? Držim da više nema državne vlasti ni uprave.

Cass pogleda svoju kćer. Ona je uvijek bila vrlo pribrana, ali sada kao da joj drhtao glas.

Dave vikne mašući onim preinačenim karabinom:

— Svatko sada misli na sebe! Tako moramo učiniti i mi. Ponajprije treba izaći iz tih zidina i krenuti prema planinama. Prije toga valja prijeći onaj prokleti most.

Estera je promatrala svog supruga. Gledala je što će on započeti čak i onda kad je ščepala sina i pokušala ga smiriti.

— Možda imaš pravo, Dave. Možda su to nova pravila ponašanja — reče Cass i doda: — No, iako su baš takva, ja ih se ne namjeravam držati. Ne želim igrati novu igru. Ja ostajem ovdje.

— Pa, ti nisi pri zdravoj! Poginut ćeš — vikne na njega dječak, i očajno pogleda majku i sestru. — Hajdete sa mnom. Ja ću vas štititi.

— Ne, ne, Dave, ja ostajem s tvojim ocem.

— Mislim da ću ostati i ja — priključi se Grace majci.

— Svi ste poludjeli! — zagalami Dave, okrene se i žurno izađe iz sobe.

Zvuči i žagor izvana učine im se sada glasnijima.

*

Ulice su postajale sve pretrpanije. Iz kućnih veža izlazile su čitave bujice ljudi, a skupine izbjeglica nadirale su i iza uglova pojedinačnih blokova. Nitko nije bio naoružan. Pojedinci su oprezno promatrali, ili pogledavali mladog neznanca ali nitko nije pokazivao znaka neprijateljstva ni u kakvu obliku.

On je skoro rastvorenih usta blenuo u njih, ne znajući ni sam što da počne.

— Hajde, sinko, ne plaši se — obrati mu se Cass blago. — Ovo nas je zadesilo sve. Hoćeš li nam se pridružiti? — On pogleda na ručni sat, pa i ne čekajući mladićev odgovor, nastavi: — Bit će da si ogladnio. Ondje malo niže je restoran. Vjerujem da ćeš kod onih žena dobiti štogod za jelo.

Na to se javi Betty, koja više nije strahovala od mladićeva vatrenog oružja:

— Bit će bolje da se Grace i ja odjenemo. One se okrenu u namjeri da pođu prema banci.

— I ja ću s vama — reče mladić. — Vi ste bez oružja i treba vam zaštita.

Pričekao ih je napolju dok su se pojavile odjevene u lagane ljetne haljine. Pridružili su se i ostali, te su svi krenuli put restorana. Mladić je neprekidno držao automat u pripravnosti i ogledavao se oko sebe.

Unutrašnjost restorana bila je čista i uredna. Tu će biti sasvim dobro, zaključi mladić u sebi i sjedne leđima prema zidu. Automat je položio na stolac pokraj sebe i dopustio da mu donesu jelo. Prošlo je već nekoliko dana otkako je pristojno jeo. U međuvremenu je na brzinu tu i tamo nešto pojeo i sada mu je baš išlo u tek ovo što su mu donijeli.

Ostali su posjedali oko mladića, ali na pristojnoj udaljenosti. On je

pohlepno jeo i pogledavao ispod oka na njih. Pri tome bi uvijek bacio iskosa pogled i na stolac kraj sebe gdje je ležao njegov nabijeni automat.

Odjednom mu sine pomisao da su mu dali otrovanu hranu. Do tog trenutka nije osjetio ništa sumnjivo, ali tko će ih znati! Zašto su ovako posjedali uokolo, i zašto ga promatraju toliko pažljivo? Ako ono na ulici nije bila klopka, ovo bi mogla biti. Cass je znao da je gladan i lukavo ga je namamio. Ali neka znaju da će skupo prodati svoju kožu. Osjeti li i najmanji znak trovanja, dohvatit će automat i postrijeljati sve oko sebe, uključujući i osoblje restorana.

Mora ipak prizati da je jelo bilo ukusno. Baš je dobro utolio glad. Sneveselio bi se da su ga nasamarili i da se mora osvetiti. Tu je Cass sa svojom obitelji, tu su Betty i Grace, tu je i mali Dave, a također i Donald.

Gledao ih je sumnjičavo, ali nije opazio nikakva neprijateljskog pogleda. Ne, nije bilo neprijateljstva u njihovim očima. Prije bi rekao da je to radoznalost s primjesom straha. Mora se ipak uvjeriti da je tako...

— Zašto vi mene smatrate neprijateljem? — upita Cassa kao najstarijeg.

Ovaj ga pogleda sažaljivo, slegne ramenima i uzvrati:

— Takvo bismo pitanje mogli i mi postaviti tebi, sinko. Znamo da si se probio ovamo s druge strane, vidimo da si naoružan do zuba i da se vladaš kao da si na neprijateljskome tlu. Da, sinko, ti se držiš neprijateljski prema nama. Vidjeli smo te kako se šuljaš između vozila. Bio si spreman napuniti olovom svakoga tko ti se pojavi na vidiku.

— Tako je. Bojao sam se da je pao već i ovaj dio grada. Mislio sam da iza svakog ugla, iz svake veže, s prozora i krovova vreba na mene neprijatelj.

— Odakle vam to oružje, mladiću? — upita Cassova supruga, gledajući ga i dalje uplašeno i s nevjericom.

— Automat sam u bijegu pokupio sa tla. Ležao je pokraj jednoga poginulog padobranca invazionih trupa. A lovačku pušku i pištolje uzeo sam iz jedne razorene trgovine lovačkim priborom. Mnogi su se naši tako usput naoružavali bježeći pred neprijateljem. To su prilikom povlačenja činili svi kada bi prolazili pokraj takvih trgovina. Čak i policajci, koji su bezglavo bježali pred neprijateljem. Štoviše, otimali su automobile i nastavljali bijeg, iako su ih kasnije morali i sami napustiti zbog zakrčenosti ulica te nastaviti povlačenje pješice.

Svi su slušali preneraženo što govori mladić, a mali Dave prvi prekine kratki tajac:

— A što mi još čekamo... zašto ne nastavimo bijeg?

— Dječak ima pravo — složi se Donald. — Nalet bombardera možemo očekivati svakog trenutka, a tada će bijeg biti još teži.

— Čini se da drugog izbora uistinu nemamo — primijeti Cass i doda: — Probijajmo se prema mostu, i to što prije, a kada ga jednom prijeđemo krenut ćemo put planina...

*

Podne je bilo odavno prošlo kad su stigli do podnožja planinskog lanca Yellowbulka. Golema masa izbjeglica stalno se smanjivala. Rijeka uspaničenih ljudi, što je bila nalik na bujicu, valjala se iz grada i razlila po predgrađu. Potom se razbijala u skupine, koje su bivale to manje što su se više udaljavale prema nenaseljenim predjelima.

Krajolik se mijenjao sa svakim prijeđenim kilometrom. Već su i posljednje kuće prostranoga predgrađa bile za njima. Usput su se odmorili samo jednom, nakratko. Razgovarali su vrlo malo. Svi su mislili samo na to da se što prije i što dalje maknu od grada. Bilo je vrlo sumnjivo to što se invazione snage još nisu pojavile u preostalim dijelovima grada. Stoga se moglo očekivati da će napad uslijediti u najkraćem roku poslije onoga prvog i iznenadnog, kada je razoren i osvojen velik gradski prostor s druge strane rijeke.

U prvome napadu, kome je prethodilo teško bombardiranje, izginulo je gotovo cjelokupno stanovništvo onoga gradskog područja. Potom su padobranci dokrajčili ono što je ostalo u životu. Spasilo se samo nekoliko pojedinaca, da bi utekli na drugu stranu rijeke i javili što se prijeko zbiva. Iako je to bio tek blijedi prikaz tih izbezumljenih jadnika o strahotama koje su preživjeli, moglo se zaključiti o kakvoj je dosad nezamislivoj katastrofi riječ.

Neprijatelj je očito odlučio izvesti operaciju u dva dijela, kako bi lakše i temeljitije uništio ovako golem gradski prostor. Dakle, drugi se napad mogao očekivati ubrzo i stoga se treba što žurnije udaljiti. Planinski je predio, čini se, najpogodniji kao privremeno utočište.

Sunce se već prilično bilo spustilo prema zapadu, kad im se učinilo da čuju potmulo tutnjanje iz daljine. Možda im se to uistinu tako samo čini zbog umora koji ih je počeo obuzimati sve snažnije.

No, malo kasnije, ona se tutnjava ponovi, ali ovaj put jasnije. Sada je bilo nedvojbeno da je to tutanj dalekih eksplozija.

Počeli su osluškivati pažljivije. Da, da. Tutnjava dolazi baš iz onoga pravca odakle su pješačili satima. To je zacijelo počeo drugi napad na grad. Na onaj još nerazoreni dio. Ali, gdje su branitelji? Gdje je armija, gdje protuzračna obrana? Sasvim je neshvatljivo da je vojni otpor iznevjerio već kod prvog napada prije tri dana! Zar će se to sada ponoviti?

Tutnjava je postajala češća i čula se sve jasnije. Odjekivalo je kao daleka grmljavina za približavanje oluje. Lica onih još malobrojnih koji su napredovali pred brdima postala su sve zabrinutija. Vidjelo se to usprkos zamoru koji se odražavao sve očitije na oznojenim licima.

Strah se počeo zapažati i na teško naoružanom mladiću koji je

dosad bio prilično hladnokrvan, i koji im je pružao osjećaj neke sigurnosti. Mali se Dave bio već odavno umorio pa je predao svoj kratki karabin ocu. Betty, i Grace su još hrabro izdržavale napor, a isto tako i Estera. Ona je povremeno čak podupirala Davea, kada je mali pokazivao znakove krajnje iscrpljenosti i počeo zaostajati za skupinom.

— Moramo izdržati još malo — tješila ga je ona. — I sam si rekao da treba pobjeći u planine. Tu je zasad još koliko-toliko sigurno. Naći ćemo kakvo pogodno mjesto i tu prenoćiti.

— Ali, ja sam ogladnio — potuži se Dave.

— Ponijeli smo nešto hrane i to će nam dobro doći prije počinka — utješi ga ona. — Poslije ćemo se nekako snaći kad stignemo do kakva naselja.

Nastavili su predjelom koji se počeo lagano uzdizati u pravcu brežuljaka obraslih šumom. No, ubrzo su opazili da se približava ona tutnjava. Počele su se već razabirati i pojedine eksplozije, a što je još gore, bivale su sve češće. To je, bez sumnje napad najširih razmjera.

Sunce je već gotovo sasvim zašlo, kad ih obuze crna slutnja da neprijatelj bombama zasipa i kolone bjegunaca. Zar će progoniti i nenaoružano gradsko stanovništvo koje je potražilo spas u bijegu daleko izvan grada.

Kako je vrijeme odmicalo, strah ih je sve više obuzimao, ali se rodila i očajnička nada da će bombardiranje najšire gradske okolice prestati prije no što dopre do njih. Pokazalo se, međutim, da im je nada bila uzaludna, jer su bombe počele padati sve bliže.

Nije trajalo dugo; a oko njih nastao je pakao. Čuo se zastrašujući fijuk, poslije koga su slijedile teške eksplozije. Ostavljale su za sobom gust crn dim koji je obavio i zatamnio cijeli okoliš, tjerajući svojom oštrinom suze na oči i gušeći one koji su još ostali živi i koji su od udara zračnog pritiska popadali po tlu.

Eksplozije su trajale i dalje, a poslije svake bi u mekanome tlu ostajao golem krater izbačene zemlje.

Kad je prošao prvi nalet i kada se gusti dim malo razišao, mladić ugleda strahoviti prizor. Sam je ležao potrbuške navrh jednog zemljanog kratera na koji ga je bacio zračni vrtlog rasprsnute bombe. Iako su ga pekle oči i navirale suze od jetkosti dima, vidio je svuda okolo zamagljenu sliku nastaloga pakla. Umjesto pitomoga zelenog luga i rascvalih brdskih livada, učinilo mu se da se odjednom našao na... Mjesecu. Krateri i gomile sivosmeđe zemlje izrovane bombama pružale su sliku istinske strahote. Strašan dojam bio je pojačan, kad je počeo razabirati razbacane rastrgane i unakažene dijelove tijela onih što su još malo prije zajedno s njim tražili u planinama spas! Ne, to nije moguće! Ovakvu strašnu sliku može dočarati samo... bolesni mozak...

Mladić osjeti silnu mučninu i pred očima mu se počne magliti. Pokušavao je ostati pri svijesti, kako bi mogao uteći dalje u planinu ako dođe i do drugog naleta bombardera. No, sav uloženi napor bio je uzaludan. On osjeti kako gubi svijest...

... Što je to sada, za ime svijeta! Opet se našao u onoj prašumi. Ben Cotsell se strese pri pomisli da će domalo pasti mrak. Dolazi strašna tropska noć koja će ga zateći usred neprohodne prašume pune svakojakih opasnosti. Ah, zar je to moralo zadesiti baš njega! I zašto je zalutao baš ovamo u ovu beznadnu klopku? Ima li ikakve nade da ovo preživi?

— Da, doktore, ima li nade za njega da se izvuče? — čuo je odjednom poznati glas. Zvučao je poput Donaldova glasa.

Ben se poče ostvrtati oko sebe, pipati rukama po nečemu što nije mogao pravo razaznati. On protrlja očne kapke, i gle... dim, magla i tama počnu polako nestajati, gubiti se! Odjednom kao iz daljine Ben nazre nečiji lik. Bio je još nejasan, ali ipak mu je izgledao vrlo poznat. Pa naravno! To je Donald!

— Pogledajte, doktore, on je otvorio oči. Došao je, čini se, k svijesti.

— Da, na njegovu sreću. Već sam mislio da injekcija neće djelovati. Pribojavao sam se najgoreg. Mogao je u tome bunilu otići na drugi svijet. Bit će da je imao strašne snove. Onakve što dolaze sa samog ruba pameti.

— Kako se stručno naziva, doktore, to njegovo stanje?

— To je... delirium tremens! Da, da, tako nazivamo stanje u koje mogu zapasti okorjeli alkoholičari. No, kao što rekoh, vaš je prijatelj imao sreću. Preživjet će, a nadam se da će se i izliječiti od alkoholizma.

Dakle, preživjet ću, pomisli Ben još prilično omamljen. Prije no što je zapao u okrepljujući san, čvrsto odluči da će spaliti onu knjižicu s uputama o spravljanju izvrsnih miješanih napitaka, i porazbijati sve boce s alkoholnim pićima što se nalaze u ormaru njegove sobe za dnevni boravak...

Objavljeno prema dogovoru s GPA München

Svijet bez sinova

Miroslav Bagarić

Patricia Benedict nije mrzila muškarce. Ponekad je prema njima bila ravnodušna, ponekad ih je sažaljevala, ponekad psovala, ali nikad ih nije mrzila. S druge strane, ona je do apsurda voljela bogatsvo. Svi ideali i više vrijednosti, sve moralne vrednote bili su ništavni u usporedbi sa zanosnim zelenilom novčanica i magičnim odbljeskom zlata. A slučajno otkriće, koje je u proteklih deset godina dovela do savršenstva, bilo je smrtna osuda muškom rodu, ali istovremeno, prema njezinoj subjektivnoj procjeni, i nešto vrlo unovčivo. I što da se čini kad su u pitanju dvije tako različito vrednovane a tako nespojive stvari?

Patricia Benedict najavila se — u prijemnoj kancelariji Američkog feminističkog udruženja — idolu ženskog pokreta u SAD Jane Butts. Nije sumnjala u uspjeh svoga poslovnog pohoda, a lokacija prostorija Udruženja i skupocjeni namještaj naveli su je da poveća prvotno određenu cijenu svoje »robe«.

— Slušam vas — reče Jane Butts, kad se Patricia smjestila u duboku fotelju. — Vodite računa o tome da je vrijeme koje mogu odvojiti za vas ograničeno.

Patricia kimne glavom. Iz oveće omotnice, koju je do tada nehajno držala pod miškom, izvadi debeo, ukoričen svežanj papira i pokaza ga Buttsovoj.

— Ovo ovdje je teorijski prikaz projekta koji vam želim prodati. Iako se vaše Udruženje ne bavi kupovinom znanstvenih otkrića, uvjerena sam da ćete u ovom slučaju pokazati interes i učiniti izuzetak.

— Sumnjam, ali vas mogu saslušati —znatiželjno se nasmiješi Jane. — Jedno je sigurno: ako takvo što očekujete, zacijelo imate jake argumente.

— Svakako — Patricia će uvjereno — prvi i osnovni je taj da će vam se uložena sredstva vratiti uvećana višestruko. Budući da pretpostavljam da ni vaše Udruženje nije imuno na izazov profita, ovaj je argumenat dovoljan da vas zainteresira. A da se sasvim odlučite pomoći će činjenica da vam moje otkriće može omogućiti jednostavan, brz i uspješan završetak borbe koju vodi vaš pokret.

Jane se nakašlje:

— Moram priznati da vas ne razumijem.

— Sam mehanizam vraćanja uloženih sredstava... — Patricia je bila spremna održati predavanje iz ekonomije, ali je Jane zaustavi pokretom ruke.

— Nisam mislila na to — reče. — Ne razumijem što mislite pod jednostavnim, brzim i uspješnim završetkom naše borbe.

Patricia se nasmiješi udvorno.

— Slušala sam vaš govor u Philadelphiji — odvrati. — Odavno nisam čula toliko otrovnih riječi na račun drugog spola. Ako nije farsa, vi svim bićem mrzite muškarce. Pa evo, ja vam nudim lijek za tu mržnju. Uništite muški rod i jednom zasvagda ste stali nakraj svemu što je logična povijesna posljedica njegova postojanja. Nudim vam potpuno oslobođenje žena. Za milijardu dolara voljna sam potpuno uništiti muško sjeme.

Jane Butts je slušala zapanjeno. Što god da je očekivala, ovo nije.

— Vi... ali... ne, ne, vi se šalite! — ona se poče histerično smijati. — Vi se šalite!

Patricia Benedict je, naravno, mislila ozbiljno. Milijarda dolara je sasvim zadovoljavala njene pojmove o bogatstvu. Ona reče:

— Milijarda dolara je zapravo neznatan iznos bogatstva koje će ostati ženama nakon uništenja muškaraca.

Potraja neko vrijeme dok se Jane ne savlada.

— Pogrešno ste shvatili moj smijeh — reče ona zgranuto. — Iako je brojka koju ste spomenuli vrtoglava, ona mu nije uzrok. Ta smijem se, da ne zaplačem! Vi niste pri sebi.

To što nudite, monstruozno je. Monstruozno! Znate li vi koliko je danas na svijetu muškaraca? Milijarda i pol, ženo! I vi biste ih sve potamanili. Jednostavno tako, potamanili. Milijardu i po ljudi!

— Ali ne, čekajte, nemate pravo! — Patricia podiže ruke. — Ni ja, niti bilo tko drugi ne bi ubio ma i jednog muškarca.

Jane še zagrcnu.

— Pobogu, kako biste ih uništili, a da ih ne poubijate?

— Ako dopustite, objasnit ću vam — mirnije će Patricia. — Rekla sam da sam voljna uništiti muško sjeme. Očito i je da ste vi to svhatili kao slikovit izraz za muški rod; Pazite, mislila sam doslovno. Nije riječ ni o kakvu krvoproliću, čak niti o nekom sistemu kojim bi muškarci bili izloženi bilo kakvoj fizičkoj boli. Pa i psihički stresovi mogli bi se izbjeći ako bi se projektu osigurala potpuna tajnost. Nasilje koje bi bilo izvršeno i ne bi bilo nasilje u pravom smislu te riječi.

— Nastavite samo, slušam vas — sa zanimanjem će Jane.

Patricia oblizne gornju usnu i nastavi:

— Vama je zacijelo poznat način na koji se reproducira ljudski rod. Iako genetičari širom svijeta istražuju nove načine reprodukcije, može se pretpostaviti da će proći još mnogo godina prije nego li usavrše

sistem kloniranja ili neki drugi. Prema tome, za nas je još relevantan prirodni proces reprodukcije. Pozabavimo se malo tim procesom i pogledajmo što se događa na samom njegovu početku. Upravo pogledajmo što se događa u trenutku kada su sazreli uvjeti da novo ljudsko biće započne život i kada ono taj život započinje. Osnovni je preduvjet svakog novog života postojanje zametnih stanica i mogućnost spajanja produkata njihova dijeljenja. Svaka od tih stanica sadrži po 23 para kromosoma. Jedan par kromosoma je posebne vrste, sastoji se od X i Y kromosoma. Zrela muška oplodna stanica ima jedan x i jedan Y kromosom, dok ženska ima dva X kromosoma. Diobom muške oplodne stanice na dva spermatozoida, jedan od njih dobiva X, a drugi Y kromosom, dok diobom ženske svaka od dvije jajne stanice dobiva po jedan X kromosom. Ako jajnu stanicu oplodi spermatozoid s Y kromosomom, nastali zigot imat će XY kromosomski par i razvit će se u muškarca, a ako to učini spermatozoid s X kromosomom, rezultat će biti zigot s XX kromosomskim parom, i on će se razviti ženu.

Jane je zurila u Patriciu, a ova je bila neumorna;

— Postojanje kromosoma kao nosilaca nasljednih osobina navelo je genetičare da se pozabave genetskom kirurgijom, ali sve što su oni danas u stanju jesu pojedinačni zahvati koji štošta obećavaju, naravno više kao naslućene mogućnosti, a manje kao stvarna dostignuća. Istina, današnja znanost može po volji odrediti spol budućeg djeteta, ali je način na koji ona to radi doista primitivan. Riječ je o centrifugalnom odvajanju spermatozoida s X kromosomom od spermatozoida s Y kromosomom i umjetnoj oplodnji. Osim toga, današnji genetičari se i ne bave toliko ovom primarnom osobinom, već smjeraju na zahvate kojima bi djelovali na karakterne, intelektualne i emocionalne dispozicije osobe koja će biti rođena. U proteklih deset godina ja sam se, pak, pozabavila samo problemom spola. Usavršila sam sistem koji omogućava onesposobljavanje organizma da »proizvodi« spermatozoide s Y kromosomom, a samim tim i reprodukciju muškaraca. I što je najvažnije, moj sistem ne poznaje prostorno-vremenska i brojčana ograničenja, je potpuno pouzdan. Naravno, stvorila sam i efikasan sistem za zaštitu, ali kupcu on ne bi bio nužan, jer bi se potrebne zalihe sjemena za produženje ženske loze mogle pravovremeno osigurati od posljednje generacije muškaraca. Racionalnom upotrebom mogao bi se nastaviti kontinuitet te loze sve do dana kad će biti ostvarena mogućnost samooplodnje, a time riješen i problem daljeg opstanka »očišćene« civilizacije.

— Naravno — nastavila je Patricia — ja se ovdje ne mogu upustiti u detaljna razmatranja tehnike djelovanja svog sistema. Dovoljno je da vas podsjetim na jedan događaj od prije dvije godine. Taj je događaj u javnosti poznat kao »grad bez sinova« i o njemu je opširno pisala štampa. Dovoljno je ako kažem da je u pozadini svega toga bila

praktična provjera mog otkrića.

— Čini mi se da sam nešto čitala o tome — reče Jane drhtavim glasom. — Konkretno, »grad bez sinova« je vaše djelo?

— Točno — ponosno izjavi Patricia. — Znanstvenici nikad nisu otkrili na koji je način došlo do poremećaja diobe muških oplodnih stanica, niti će ikada biti u stanju to otkriti. Cijelu su stvar povezali s radioaktivnim zračenjem, iako nije jasno kako bi to zračenje ubijalo samo spermatozoide s Y kromosomom. Karakteristika je radioaktivnog zračenja da ono razara sve žive stanice koje mu se nađu na putu. Da ne duljim, aparati koje sam konstruisala proizvode određenu vrstu valova pogubnih za sposobnost stvaranja spermatozoida s Y kromosomom. Dovoljne su dvije emisije valova i svi »ozračeni« muškarci postaju doživotno nesposobni za reprodukciju svog spola. Prilikom diobe zrelih muških generativnih stanica uvijek nastaju jedan živi spermatozoid s X kromosomom i jedan mrtvi spermatozoid s Y kromosomom.

Patricia Benedict ušuti. Jane Butts gledala ju se s gađenjem.

— I vi sada očekujete da ja odobrim kupovinu vašeg projekta? — upita.

— Sumnjam da imate takva ovlaštenja — mirno će Patricia. — Ali vi imate velik utjecaj na Upravni odbor i svojim zalaganjem možete utjecati na odluku.

— Nesumnjivo, moja se riječ sluša. Ali, odakle vam pomisao da ću se ja zalagati za tu kupovinu?

— A tko će, ako ne vi? — začudi se Patricia. — Vi dovoljno mrzite muškarce da biste poželjeli svijet bez njih. Što je tričavih milijardu dolara u takvoj perspektivi?

Jane Butts se ozbiljno zagleda u nju. Neko je vrijeme šutke gledala u korijen njezina nosa, pa polako, mjereći svaku riječ, reče:

— Prvo, možda bih i poželjela svijet bez muškaraca kad bih ga ja osobno mogla doživjeti i kad to ne bi bilo nasilje nad prirodom.. Drugo, očito je da vi ne znate ništa o filozofiji našeg pokreta. Isto je tako očito da ste pogrešno shvatili moj posljednji govor na našem skupu u Philadelphiji. Činjenicu da se mi borimo za emancipaciju žena, vi izvrćete u mržnju prema muškom rodu kao kategoriji čije je uništenje preduvjet našeg oslobođenja. Vi našu slobodu uvjetujete genocidom, kakav ne pamti povijest ljudskog roda. Što je najgore, svoje vlastite ideje projicirate u naš pokret. Duboko pogrešno i vrlo žalosno!

— Čekajte, što to govorite! — zbunjeno uzviknu Patricia.

— Slušala sam vas pažljivo — govorila je Jane dalje. — Nema sumnje da se u vašim rukama krije opasno oružje, kao što je nesumnjivo i to da ste vi osoba bolesna uma. Vi ste opasni za čovječanstvo i zato vas je potrebno spriječiti.

Jane Butts pritisne puce interfona, naže se naprijed i naredi:

— Pozovite policiju!

Patricia Benedict skoči iz fotelje.

— Što to radite? — poviče. — Vi niste pri sebi! Ako već ne želite kupiti moj projekt, ne morate mi tovariti policiju na vrat.

— Žalim — Jane je bila nepokolebljiva u svojoj odluci — moja mi savjest nalaže da ovako postupim.

— Savjest! — nasmije se Patricia. — Tko bi rekao da je vi imate!

Njezin smijeh prijeđe u tiho cerekanje i ona se vrati natrag u fotelju.

— Pazite samo da zbog savjesti ne napravite budalu od sebe — doda.

Jane Butts je nervozno lupkala prstima po stolu. Zbunjivalo ju je da je Patricijin otpor bio suviše kratak i bez očekivane žestine.

Stigoše dva policajca u civilu.

— Uhapsite ovu ženu — reče Jane uprijevši prstom u Patriciu.

— Možemo li znati što je učinila? — upita stariji policajac službeno.

— Ona je luda i opasna. — Jane je nervirao nevin izraz Patricijina lica. — U knjizi koju drži u ruci vaši će stručnjaci naći dovoljno materijala da je na duže vremena zadržite iza rešetaka.

Policajac se okrene Patriciji.

— Mogu li vidjeti knjigu? — upita, pruživši ruku.

— Izvolite. Nadam se da nije kažnjivo što uza se vučem filmski scenarij. U potrazi sam za producentom, a očekivanje da će jedna feministička organizacija pokazati naročit interes za projekt »Zeus i feministkinja« činilo mi se vrlo logičnim.

— Patricijin glas je bio miran, ali zajedljiv. Ona zatim pogleda u Jane i nastavi istim tonom: — Draga moja, da me bolje poznajete znali biste da naivnost nije moja osobina.

*

Nakon epizode s Jane Butts, Patricia Benedict zapala je u apatiju. Činilo joj se da je iza nje desetogodišnji promašaj, a sve iluzije, razbijene neshvatljivom reakcijom vodeće feministkinje, samo su pojačavale njezinu bezvoljnost. Ona nije mogla shvatiti ponašanje Buttsove: prije nego što se uputila k njoj nekoliko je puta preslušala vrpcu s njezinim govorom u Philadelphiji. Kako se moglo dogoditi da je tako loše procijeni? Jedini odgovor koji je mogla priznati kao ispravan sastojao se u proglašavanju Buttsove običnom farizejkom.

Kada se napokon trgla iz tog stanja, Patricia se prihvatila kombiniranja i proučavanja biografija poznatih feministkinja. Ali sav taj njezin trud bio je uzaludan: svugdje su je gledali kao luđakinju, a često ju je iz ruku policije izbavljao onaj tričavi scenarij koji je Vrkla sa sobom kao talisman, ali i kao most za odstupnicu. Putovala je i u

Evropu, doduše već poljuljanih nada, više zbog toga da ne bi sama sebi prigovarala što nije pokušala. I u Evropi je doživjela neuspjeh. Iako su joj živci već popustili, nije se mogla osloboditi svoje fiksne ideje u čijem su središtu bili feministički pokret i feministkinje. Ta tko će drugi kupiti njezin projekt, ako ne one?

*

— Zanimljivo, zaista zanimljivo! Upravo nešto što nam savršeno odgovara. Genijalna stvar. Kolika je, rekoste, cijena?

Patricia Benedict od uzbuđenja nije vjerovala svojim ušima.

— Vi, znači, prihvaćate? — pitala je oprezno.

— Ako se složimo u cijeni.

— Nisam neskromna ako tražim milijardu dolara.

— Skromnost je dobra osobina ako je ljudi posjeduju. Ali, u naše vrijeme kao da oskudijevamo u njoj.

— Koliko bi po vašem tražila skromna osoba?

— Recimo, polovinu vaše cijene.

— Neshvatljivo koliko se moja shvaćanja skromnosti razlikuju od vaših. Milijarda!

— Bilo bi iluzorno i očekivati od vas da se cjenkate. S druge strane, kakav bih bio kupač kada se ne bih pokušao cjenkati.

— Vrlo jednostavno. U perspektivi još zamašnijeg profita čak i velika svota može se ukazati mizernom. Ne moram vas uvjeravati da je u ovom slučaju milijarda dolara sitnica.

— Pa, čini se, da ste me uvjerili. Neka bude milijarda. Patricia se nasmiješi i pruži ruku.

— Ugodno je s vama trgovati, gospodine Scheffleru — reče. Dok je izgovarala ovu uobičajenu frazu, pitala se ima li što čudno u tome što je kupac njezina projekta muškarac. I, ako to može poslužiti kao odgovor, odmah zatim narugala se sebi što joj je trebalo više mjeseci da dođe na tako jednostavnu ideju.

Odlazak bijelih 204

Cousin:

Le grand départ des 204 blanches

Preveo *Božidar Stančić*

Djevojčin je san zaista bio čudan. Sanjala je da je kupila jedna od fracuskih velikoserijskih kola »peugeot 204«, bijele boje. Vozila ga je ravnodušno, sretala ljude, imala je mnogo muke dok im je objašnjavala zašto se odlučila baš za taj auto. Mučan je to bio san, kao kad znaš da će se neka nemila situacija otegnuti a ti si jedini odgpvoran.

Toga se jutra probudila u osam sati i svega se sjetila: vozila se u tom strašnom autu, bezličnom, bijelom, sretala ljude kojima je objašnjavala kako to da je ušla u ta kola. A bilo je to jednostavno: morala je promijeniti auto jer je stari bio za staro željezo. Ali zašto je sanjala da vozi bijeli 204, tu sjetnu boju? Zašto je ona sjela u takav auto kad je uvijek snatrila o maloj crnoj škrinji s velikim gumama na pozlaćenom naplatku?

Dan je loše počeo. Mislila je na to do drugoga dana, sutra opet do prekosutra, onda opet do slijedećeg dana... Samo je mislila na taj vražji 204. Sama je sebe ulovila kako na ulici traži bijeli 204. I tek dva tjedna poslije toga postala je svjesna da na cestama nije vidjela nijedna.

Ni dva mjeseca poslije nije vidjela nijedan bijeli »peugeot 204«, pa ni dok su automobili uvečer u gomilama bili parkirani po trgovima ili kejovima.

Povjerila se prijateljima: poznaju li oni nekoga tko ima bijeli 204? Ma što je to 204? Pa kola, prilično uobičajena, na četiri kotača i s motorom — odgovarala bi. Ne, nisu poznavali nikoga tko bi ih imao. A prošle ih je godine bilo na tisuće na ulicama. Da ne govorite gluposti? — pitala je. Ne, ne govore gluposti — odgovarali su i pitali: želiš li kupiti takva kola? Ne kanim. Pa što onda pitaš? Ništa, tek tako. Nije tek tako mogla objasniti nejasnu slutnju.

Naslućivala je sada: bijeli »peugeoti 204« — ne drugi —

jednostavno su isparili. Pošto je prelistala sve časopise koji su se bavili automobilima, napokon je bila sigurna: bijeli 204 su obavijeni tajnom. Skinuli su ih s lista, novih, polovnih i prigodnih prodaja. Ona je jedina znala ono što drugi nisu znali ili su zaboravljali: nestanak stotina tisuća bijelih 204.

Jedne subote poslije podne napokon se uputila u sjedište tvrtke konstruktora automobila. Više nije mogla jesti, obuzela ju je manija gonjenja, svakoga bi se jutra budila slomljena kao da ju je netko izudarao.

Primio ju je neki prilično sitan i lukav čovjek, što je neprekidno gledao na transporter.

— Što želite?

— Željela bih jedan bijeli 204 — rekla je.

— Ne razumijem — odvratio je čovjek licemjerno, a oči su mu nalikovale na dvije ping-pong loptice natopljene u ulju.

— Zar niste proizvodili vozilo 204? — zapitala je djevojka podrhtavajući od nervoze.

— Nikad — odreže čovjek. Gledali su se u oči. Ona je bila uvjerena on laže. Pošla je kraj njega i otvorila iza njegovih leđa neka vrata. U prostoriji je bio jedan bijeli 204. Bilo je nečeg neprirodnog u njegovu smještaju tik do vrata, u sjaju njegovih reflektora.

— Niste to smjeli učiniti — primijetio je čovjek.

— Ostavite sad, što je učinjeno, učinjeno je — javi se 204. Sve troje su neko vrijeme šutjeli. Zatim će opet auto:

— Nemojte toliko jadikovati. Nije tako strašno kao što se čini.

Opet neizdrživa tišina. Djevojka zamuca:

— Ali... vi niste...?

— Nisam auto? Nisam, ako ćemo govoriti otvoreno. Moji drugovi i ja, svi 204, bili smo samo na proputovanju kroz Francusku.

— Oho! — omakne se djevojci.

— Baš tako — potvrdi »peugeot 204«. Prodavač se nakašlje. Bilo mu je neugodno.

— Ako me više ne trebate... — primijetio je.

— Možete ići — blago će vozilo. — Nećemo se više vidjeti. Hvala vam na suradnji.

Čovjek je izašao hitrim koracima. Djevojka i 204 ostali su sami.

— Došli smo iz daleka — reče zamišljenim glasom 204. — Dugo smo bili u posjetu vašem planetu. Vaše su ceste vrlo praktične. Vidjeli smo sve, svuda smo proputovali. Nije nam se svidjelo ono što smo vidjeli. Prošli smo kroz mnoge ratove, previše mržnje i osrednjosti. Svi ljudi mijenjaju kožu kad sjednu za upravljač. Postaju grubi, agresivni, prezirni. Napokon smo uvidjeli da im je to u karakteru, u krvi.

Bijeli 204 se pomakne uz šum. Djevojka je stekla dojam da mu se i glas promijenio, postao je sjetan i pun razočaranja.

— Mnogi od nas poginuli su u nesrećama na cesti. Napokon smo se ujedinili prigodom nekoga natjecanja koje je priredio Peugeot. Svi smo se izjasnili za odlazak. Neki od nas, koji su bili daleko, dali su svoj glas za odluku. Ja sam ostao ovdje da ih sve dočekam. Posljednji je bio neki 204 iz Eritreje.

— Ali to znači... djevojka je jedva suzdržavala suze — to znači da ste vi... — u sljepoočicama joj je tutnjilo.

— Da, mi smo izvanzemaljska stvorenja — reče 204. Mislili smo da ćemo na Zemlji naći rasu nalik na našu. Naši su teleskopi otkrili na milijune stvorenja nalik na nas.

— Naše automobile? — zapita djevojka.

— Jeste, vaše automobile — s gorčinom će stvorenje s drugoga planeta... — Prekasno smo to uvidjeli. Platili smo suradnju svih koje smo trebali, unajmili štampu. Ostali smo koliko smo mogli, ali više nismo mogli.

— I što ćete sada? — zanimalo je djevojku. Bila se posve razbudila, njezin se san završavao.

— Polazim prema Alpama. U tunelu kroz Mont Blanc postoji otvor u prostorni kontinuum. Sutra ujutro bit ću među svojom braćom, u našoj galaksiji.

— I na Zemlji više neće biti »peugeota 204«?

— Nikad više.

— Zbogom — reče djevojka.

— Zbogom — uzvrati na pozdrav 204.

Kad je otvorila vrata, 204 je tiho dvaput zatrubio.

Granitna božica

Robert F. Young:

Goddess in Granite

Preveo *Božidar Stančić*

Kad se našao na gornjem rubu podlaktice, Marten se zaustavio na trenutak. Uspon ga nije umorio, ali je podbradak bio kilometrima daleko a on je htio sačuvati što više snage za konačno uspinjanje na lice.

Ogledao se duž uspona koji je tvorila podlaktica, sve do dlana na. ruci dugog dva kilometra, do divovskih prstiju od granita što su nalikovali na rtove u vodi. čamac koji je unajmio ljuljao se na plavim valićima zaljeva između palca i kažiprsta, a iza zaljeva svjetlucalo je južno more.

Popravio je naprtnjaču sa stvarima kako bi se osjećao udobnije, provjerio opremu na pojasu: pištolj za izbacivanje kuka u koricama s automatskim otvaranjem, dovoljno kuka, paket tableta kisika i čuturica. Bio je zadovoljan i ispio je gutljaj vode iz čuturice, stavivši je u rashladni etui. Zatim je pripalio cigaretu i otpuhnuo dim prema jutarnjem nebu, tom tamnoplavom nebu bez oblaka, na kojem je sjajila Alpha Virginis, obasjavajući i grijući planinski masiv što je svojim reljefom podsjećao na divovsko tijelo žene po imenu Djevica.

Djevica je bila ispružena na leđima i dva plava jezera njezinih očiju stalno su gledala u nebo. Sa svoga je mjesta na podlaktici Marten jasno vidio profil dvaju brežuljaka grudi. Zamišljeno ih je promatrao. Dizale su se na 2500 metara iznad visoravni trupa. Budući da je trup bio 3000 metara iznad razine mora, visina brežuljaka grudi iznosila je zapravo više od 5000 metara. Martena to ipak nije obeshrabrilo. On se i nije želio popeti na te brežuljke.

Skrenuo je pogled sa zasniježendh grebena i nastavio putovanje. Rub granita se digao pa spustio, šireći se pomalo u oblinu ruke. Marten je vidio glavu Djevice, premda je još bio daleko da bi mogao nazreti profil. Litica od 3000 metara koju je sačinjavalo njezino lice bila je impresionantna. Kosa joj je bila ogromna šuma sve do nizina,

razastrta oko masivnih ramena gotovo do mora. Ta je kosa sada bila zelena, u jesen bi postajala riđa, zimi bi porcnjela.

Stoljeća kiše i vjetra nisu oštetila dražesne obline ruku. Marten je ubrzao korak. Ipak, bilo je već skoro podne kad je došao do zaobljenja ramena i tada je postao svjestan da je potcijenio veličinu Djevice.

Nevremena su ipak oštetila rame i Marten je morao usporiti kako bi izbjegao vrtačama i napuklinama. Od vremena do vremena umjesto granita našle bi se naslage drugih vulkanskih vrsta, ali je boja Djevičina tijela posvuda ostala ista: sivo-bijela sa crvenkastim tonovima neodoljivo je podsjećala na nijanse boje ljudske kože.

Marten pomisli na one koji su izradili Djevičino tijelo i tisućiti put postavio sebi pitanje zašto su ga dubili. U mnogo čemu je zagonetka bila istovetna onima u vezi s egipatskim piramidama, tvrđavom u Sacsahuamanu ili Hramu sunca u Baalbeku. Nikad nije riješena, a vjerojatno i neće biti jer se bivša civilizacija što je nekoć obitavala na Alpha Virginisu IX ugasila prije nekoliko stoljeća a preostali su krenuli prema zvijezdama, Iza sebe nisu ostavili nikakvih pisanih dokumenata.

Ipak, zagonetka je bila drukčija. Promatrajući piramide, tvrđavu ili hram, čovjek bi se zapitao KAKO, a ne ZAŠTO. U pogledu Djevice zapitao bi se ZAŠTO? Ona je postala prirodni fenomen, golem geološki pokret, a skulptori su morali samo pomoći u finalnom oblikovanju, premda je i to bio divovski rad. Zatim su morali instalirati sustav automatskih podzemnih crpki, koje su stoljećima opskrbljivali vodom umjetna jezera očiju.

Zacijelo je u tome odgovor — pomisli Marten. Možda su kipari željeli samo poljepšati, doraditi prirodu? Bez neke posebne nakane, bez temelja, teozofskih, sociooloških i psiholoških pretpostavki pedesetak antropologa sa Zemlje koji zapravo i nisu vidjeli Djevicu.

Južni predio ramena bio je manje nagrizen nego sjeverni i središnji, pa Marten krene prema južnom grebenu. Odande je imao izvanredan pogled na lijevi bok Djevice. Zadivljeno je promatrao privlačiv obronak, u purpurnoj sjeni, što se pružao unedogled. Oko sedam kilometara od pazuha obronak prsa se sužavao i stvarao struk. Pet kilometara niže širio se i oblikovao u oblinu lijevoga bedra.

Rame nije bilo tako strmo, ali se Marten unatoč tome pošteno uspuhao i osušile mu se usne kad je stigao na vrh. Odlučio je da se malo odmori, pa skine sa sebe naprtnjaču i nasloni se na nju. Dobro je potegao iz čuturice i pripalio drugu cigaretu.

S ove je uzvisine imao bolji vidik na glavu Djevice pa ju je promatrao začaran. Visoravan lica ostala mu je još sakrivena, osim nosa, ali su se razabirale pojedinosti obraza i podbradak, zaobljenje jabučice, ponosni podbradak je bio brdo što se okomito spuštalo — opasno za penjanje, pomislio je Marten — do dražesnih oblina vrata.

No, unatoč brižljivosti koju su kipari posvetili potankostima, viđena izbliza, Djevica nije imala tako željenu ljepotu i savršenost. Bilo je to zato što je mogao vidjeti samo dio tijela odjednom: obraz, kosa, grudi, bokovi. Ali kad biste je promatrali s određene visine, efekt je bio različan. Na 15.000 metara njezina je ljepota upadala u oči. Na 25.000 metara bila je nepobitna. No, valjalo se popeti i više, pronaći pogodnu razinu kako biste je vidjeli onakvu kakvu su je kipari zamislili i kakvu žele da je vidite.

Marten je držao da je on bio jedini Zemljanin koji je pronašao najpogodniju visinu, koji je Djevicu vidio kao nezaboravnu stvarnost kojoj nema premca.

Možda je činjenica da je bio jedini istraživač sa Zemlje utjecala na Martenovu reakciju što se tiče Djevice. Tada mu je bilo dvadeset godina. Sada su mu 32. Godine su stvorile samo mali zastor u sjećanju. A on je s toga sjećanja skidao koprenu...

*

Pošto se njegova majka treći put udala, odlučio je postati međuzvjezdani pilot. Napustio je fakultet i počeo raditi kao stjuard na »Uliksu«, koji je polazio na Alpha Virginis IX radi pronalaženja eventualnih naslaga minerala. Čuo je da se govori o Djevici kao o jednom od sedam čuda galaksije. Ali nije o njoj nikad sanjario sve do trenutka kad ju je spazio s okna »Uliksa«. Otad je počesto zaokupljala njegove misli i nekoliko dana nakon iskrcavanja »posudio« je čamac za spašavanje i dao se u pustolovinu. To ga je po povratku stajalo sedam dana zatvora, ali on nije mario za to.

Visinomjer čamca pokazivao je 16.000 metara kad ju je spazio prvi put. Odmah je vidio krasne obline lista na nozi, obline bedara, bjelinu trbuha, fini usjek pupka.

Brodić je lebdio iznad brežuljaka grudi i tada Marten dođe na pomisao da treba da se vine na veće visine da bi imao bolji pogled.

Podiže se okomito. Srce mu je burno lupalo kad je dosegao visinu od 35.000 metara. Kazaljka kisika pokazivala je normalan pritisak, ali je Marten jedva disao. Nije bilo dovoljno. 40.000 metara, 42.000 metara... »Oh, kako si lijepa, ljubavi moja, kako si dražesna, strašna kao vojska pod ratnim zastavama... 43.000 metara... Mjesto gdje se spajaju tvoja bedra su kao dragulji, tvoje su ruke djelo vješta radnika... 45.000 metara... Više nije mogao disati, bar u prvim trenucima zanosa. Nikad nije vidio nešto takvo. Počinjalo je proljeće i kosa Djevice bila je crna a oči prozirno plave. Činilo mu se da joj se na licu odražavala samilost, da je na crvenom granitu usana lebdio osmijeh.

Ležala je nepomično kraj mora, divovska ljepota iskrsla iz vode da bi se vječno kupala u suncu. Neplodne nizine bile su plaža, svjetlucave ruševine nekog nedalekog naselja bile su naušnice, more je bilo ljetno

jezero, brodić metalni galeb iznad obala... A u prozirnom trbuhu toga galeba sjedi sićušan čovjek, koji od toga dana nije više bio isti...

*

Marten je zatvorio zastor sjećanja, ali nije odmah mogao odagnati slike iz prošlosti. Tada je zamijetio da uporno promatra udaljenu liticu Djevičina podbratka. Vrh je bio negdje u visini jagodice lica, dakle, na 3500 metara. Oduzmemo li visinu vrata od 2500 metara, ostaje mu visina od 1000 metara.

Gotovo nemoguće se popeti čak i s pištoljem za izbacivanje kuka. Stijena je okomita i s mjesta gdje je sjedio Marten nije mogao razabrati ni najmanju pukotinu ili usjek-prstohvat na granitnoj površini.

»Nikad neću uspjeti« — pomislio je. Bilo bi besmisleno i pokušavati, to bi značilo staviti život na kocku. Pa ako i uspije, ako i prijeđe taj ponor do lica, kako da siđe? Pištolj za izbacivanje kuka omogućit će mu silazak, ali hoće li imati dovoljno snage? Atmosfera na Alpha Virginisu naglo se razrjeđuje iznad 3000 metara, a tablete kisika služe za ograničeno vrijeme. Poslije toga ...

No to nije bila nikakva novost. Odvagnuo je on to toliko puta. Digao se mirno i uzeo prtljag s priborom. Još jednom pogledao je u uspon od ramena do prstiju umočenih u more, zatim se okrenuo prema vratu.

*

Sunce je već prošlo zenit kad je Marten došao do podnožja vrata, u kotlinu između dvaju jednakih brežuljaka. Hladan je vjetar puhao po obroncima, mirisav vjetar jer su brda bila puna cvijeća, neke vrste šafrana, na zasniježenim liticama.

Pitao se zašto se ne penje na brežuljke grudi, zašto više voli lice. Uspon na grudi je teži, pravi je to izazov. Možda zato, govorio je sam sebi, što su ti brežuljci umjetni, nemaju tako duboko značenje kao lice. Nikad mu ne bi donijeli ono što traži, pa prešao ih on i tisuću puta. Privlačilo ga je lice sa svojim čarobnim plavetnilom očiju.

Okrenuo se od brežuljaka i pogledao dug uspon vrata. Uspon najprije blag, ali podmukao. Polako se približavao. Jedan pogrešan korak i ode a da se i ne može zaustaviti. Teško je disao. Nije odmah shvatio zašto. Zatim se sjeti da je visoko, no ne uzme tabletu kisika. Bit će mu korisnija poslije.

Kad je došao do ruba vrata, sunce se spuštalo na zapad. Marten je odustao da istoga dana počne uspon prema podbratku. Uvidio je da je nemoguće osvojiti Djevicu u jedan dan. Greben vrata bio je širok oko dva kilometra. Marten nije gledao uspon prema podbratku, bojao se pogledati sve dok nije stigao pod njega. Tada ga je morao pogledati, morao se suočiti sa stjenovitom nabreklošću grla i pogledati strahoviti zid koji mu se ispriječio. Budućnost mu je bila tmurna. Na usponu

nijednog usjeka, nijedne napukline, nijednog ispupčenja. Marten je najprije osjetio olakšanje, jer ako nema mogućnosti da premosti ponor, treba da odustane. A opet, s druge strane, bio je duboko razočaran. Doprijeti do lica bilo je više nego ambicija. Bila je to opsesija, a fizički napor da bi se postigao taj zadatak, opasnost i prepreke, bio je dio te opsesije.

Mogao se vratiti duž ruke, do svoga brodića, pa u svoju koloniju. Mogao je zatim posuditi avion u domorodaca i za jedan sat sletjeli na lice Djevice. No bila bi to obmana i prema sebi i prema Djevici.

Bilo je i drugih načina, ali on ih je odbacio. Vrh glave bio je nepoznat element. Možda je kosa omogućavala lakši prilaz ali je put bio tri puta duži. Ne, ili preko podbratka ili ništa. A činilo mu se odavde da je uspon nemoguć. Marten se tješio da je vidio samo neznatan dio uspona. Možda drugi dijelovi nisu bili tako strmi.

Odmahnuo je glavom. Ničemu ne služi zanositi se nadom. Nadati se može tek kad pronađe način da stigne gore. Promotrio je uspon ispod vrata, zamišljen. Alpha Virginis je blago zalazila u more. Na istoku je bljesnula prva zvijezda, a boja Djevičinih grudi prešla je iz zlatne u purpurnu.

Marten je požalio što mora odgoditi istraživanje do sutra, ali se pokazalo da ja to bilo razborito, jer je noć pala i prije nego što ja imao vremena otvoriti svoju vreću za spavanje. Kako je pala noć, počeo je puhati neugodan vjetar, po kojem ja bila poznata cijela galaksija.

Stavio je termostat na vreću, svukao se i uvukao u vreću na spavanje. U vreći je bilo toplo. Pojeo je prepečenac i popio dva gutljaja vode. Iznenada se sjeti da i nije doručkovao i da se toga nije ni sjetio.

Sjećao se toga iz prijašnjih dana, ali je bila tanka veza između toga i nije se mogao točno sjetiti povoda. Ležao je pogleda uperena u nebo. Pred njim mračna površina Djevičina podbratka, što mu je skrivala polovicu neba. Morao bi se osjećati usamljenim, ustrašenim, ali je naprotiv osjećao zadovoljstvo i sigurnost. Bio je sretan prvi put nakon tolikih godina. Nad njime čudan položaj zvijezda, nalik na nekoga konjanika... Okrenuo se na stranu. Djevičin se podbradak kupao u blagom svjetlu zvijezda, noć je bila veličanstveno spokojna... Tu je rečenicu on sam napisao, bio je to odlomak iz fantastičnih misli koje je iz svoje mašte napisao i izdao prije jedanaest godina u knjizi »Ustani, ljubavi moja!«. Knjiga mu je donijela ugled, novac i Leliju.

Lelia... Činila se tako daleka, a u određenom smislu ja to i bila. A ipak je na neki čudan način pripadala bliskoj prošlosti.

*

Kad ju je prvi put spazio, stajala je u jednom od staromodnih barova popularnih tada u Old Yorku. Sama, visoka, tamna, ponosna, pijući svoj sok kao što su to činile žene galaksije.

Bio bi se zakleo, prije nego što se okrenula, da ima plave oči. I nije se prevario: bile su plave kao gorska jezera u proljeće. On se odvažno približi, svjestan da je to jedina prilika, i ponudi joj piće. Iznenadio se kad je prihvatila. Nije mu odmah rekla da ga je prepoznala. Bio je toliko naivan da i nije bio svjestan da je poznat u Old Yorku. Njegova je knjiga postigla velik uspjeh.

Dovršio ju je prošloga ljeta, ljeta kad se »Uliks« vratio na Alpha Virginis IX, onoga ljeta kad je otkazao službu stjuarda i odustao od namjere da postane međuzvjezdani pilot. Dok je putovao, njegova se majka ponovo preudala, pa kad je to doznao, unajmio je vikendicu u Connecticutu, što je moguće dalje. Nešto neodoljivo ga je natjeralo da sjedne i napiše knjigu.

»Ustani, ljubavi!«, opisivala je međuzvjezdanu odiseju mladoga istraživača koji je tražio zamjenu za boga i našao je u ženi. »Epopeja!« tvrdili su kritičari, a i frojdovski su analitičari propuštali roman kroz svoje sito. Štampa se združila da pobudi zanimanje u književnim krugovima i dovela je knjigu do drugoga izdanja pa čak i do trećega. Gotovo preko noći Marten je postao najnepojmljiviji od svih književnih fenomena: slavni romanopisac. Ipak nije shvatio da mu to donosi afirmaciju u društvu.

— Čitala sam vašu knjigu, gospodine Marten — rekla je tamnoputa djevojka. — I nije mi se svidjela.

— Kako se zovete? — zapitao ju je. — I zašto vam se nije svidjela?

— Ja sam Lelia Vaughan... vaša junakinja je vrlo čudna.

— Ne bih rekao da je vrlo čudna — primijeti Marten.

— Mislite da ima uzora?

— Možda. — Barmen im je donio piće i Marten je promatrao plavkastu tekućinu marsovskog pića. — A zašto je tako čudna?

— Zato što i nije žena nego simbol — odvrati Lelia.

— Kakav simbol?

— Ne znam. U svakom slučaju, nije osobito ljudska. Prelijepa je, presavršena... kao neko mjerilo.

— Nevjerojatno nalikujete na nju — primijeti Marten. Oborila je oči i neko vrijeme šutjela.

— To je stari kliše i kladila bih se da ga bacate svim ženama koje srećete... ali ipak, ne vjerujem u to...

— Imate pravo — odvratio je Marten. — Ovdje je pretopio, da izađemo?

— Ako želite...

Old York je bio grad zastarjelih shvaćanja, sa šačicom intelektualaca koji su njegovali ugled živeći u starim zgradama, u starim ulicama, sa starim tradicijama. Ali je Old YorK S vremenom poprimio boju i atmosferu Lijeve obale u Parizu. Kad je bilo proljeće, i kad je čovjek bio zaljubljen, Old York je bio ugodno mjesto.

Koračali su duž sjetnih i zastarjelih avenija, u sjeni kuća kojima je vrijeme spralo boju. Prošli su kroz samotni Central park. Nebo je poprimilo proljetnoplavu boju, na drveću su pupali blijedozeleni listovi. Bilo je to najljepše poslijepodne, pa zatim i najljepša večer. Nikad dotad zvijezde nisu tako jasne blistale, nikad mjesec nije bio tako okrugao, nikad vrijeme nije tako letjelo. Marten je osjetio da ima krila i odveo je Leliju kući. Tek kad je poslije sjeo na svoje stube, odjednom je postao svjestan da još od jutra nije ništa jeo...

U nepoznatoj noći Marten se prevrtao, a zatim se i probudio. Opet se začudio neobičnim oblicima položaja zvijezda. Zatim se sjetio gdje je i što je naumio. Ponovo ga je svladao san i okrenuo se u svojoj toploj vreći za spavanje. Jednom je rukom dodirnuo površinu litice i uzdahnuo.

*

Svitala je crvenkasta zora, a zatim se pojavilo i sunce sjajno kao dragulj. Marten je bio napet od čekanja i uznemirenosti. Pokušavao je da ne misli. Žvakao je svoj zajutrak koncentrirane hrane, zatim je složio vreću za spavanje i počeo pažljivo promatrati Djevičin podbradak.

Na jutarnjem svjetlu uspon se nije činio tako neprohodnim kao jučer navečer, premda mu je visina ostala ista a nije se mijenjala ni glatka površina. Odlanulo mu je kad je na zapadnom rubu vrata otkrio napuklinu širu od njegova trupa, koju je uzrokovao zacijelo neki nedavni potres. On se podsjetio i drugih znakova seizmičkih aktivnosti koje je opazio u naseobini, ali nije o njima postavljao pitanja. Desetak kućica je porušeno, a to je problem koji zanemaruje čovjek kojega dvanaest godina muči drugi problem.

Napuklina je išla u cik-caku dokle je mogao doseći pogledom. U prvih trista metara pružala je prihvatljiv uspon. Bilo je mnogo hridinastih izbočina za koje se mogao prihvatiti. No Marten nije mogao znati da li se te napukline pružaju sve do vrha. Zamjerio je sam sebi što nije ponio dalekozor. Zatim je zamijetio da mu ruke dršću i srce jače lupa. Znao je da će se uspeti tom usjeklinom, da ga ništa neće zaustaviti, pa čak ni vlastita razboritost. Pa makar čak i spoznao da napuklina ne vodi do kraja.

Uzeo je pištolj za izbacivanje kuka i ubacio jedno od punjenja što ga je nosio za pojasom. Nanišanio je i opalio.

Koristilo mu je što je dugo uvježbavao izbacivanja. Kuka s gotovo nevidljivom niti užeta zabila se u usjeklinu i odjeknula je buka eksplozije. Marten je znao da se čelik kuke zabio duboko u granit, omogućavajući sigurno penjanje dvije stotine metara.

Spremio je pištolj u korice. Uže će se odsad sve do posljednjeg metra u stijeni samo od sebe namotavati u šaržer. Počeo se penjati.

Ruke mu nisu više drhtale, puls se normalizirao. U njemu je nešto

pjevalo i treperilo, prožimajući ga snagom koju dotad nije osjećao i neće osjetiti. Prve dvije stotine metara bile su smiješno lake. Bilo je mnogo udubljenja duž uspona, pa se Martenu činilo da se penje kamenim stubama. Kad je dosegao visinu kuke, sasvim se malo uspuhao.

Odlučio je da se ne odmara. Prije ili poslije osjetit će se prorjeđivanje atmosfere i bolje je da se dotad popne što više, dok je u formi. Opet je izvadio pištolj i uskoro je poletjela zrakom i druga kuka i zabila se u usjek sedamdesetak metara iznad prve. Domet pištolja iznosio je 300 metara, ali je uskoća usjekline i nesiguran Martenov položaj ograničio njegove mogućnosti akcije.

Opet se počeo uspinjati. Kako se penjao, raslo je njegovo povjerenje. Pazio se samo da ne pogleda dolje. Budući da je usjeklina bila uz rub vrata, pogled je padao 3000 metara do nizina. Smatrao je da neće podnijeti stres pri pogledu na tako strašan ponor.

Uspon do slijedeće kuke bio je vrlo lagan. Opet je Marten odlučio da se ne odmara. Uperio je pištolj osamdesetak metara iznad sebe u stijenu, opalio i nastavio uspon. Na pola puta osjetila se posljedica pomanjkanja kisika: otežale mu ruke i noge, teže je disao. Uzeo je jednu tabletu kisika. Tableta mu je dala snage i nije mu bilo do zaustavljanja, ali sjeo je u hridinasti usjek naslonivši se na stijenu da bi se opustio. Sunce ga je udaralo u oči i odjednom je zamijetio da je pogrešno procijenio brzinu penjanja. Prošlo je nekoliko sati otkako se počeo verati s podnožja vrata, i Alpha Virginis bila je već u zenitu.

Nije se više mogao odmarati. Treba da dođe do lica prije nego što padne mrak. Inače ga možda nikad neće doseći. Ustao je i pripremio pištolj.

*

Neko je vrijeme uspon poprimio drugi karakter. Pjesma što je odjekivala u njemu postajala je sve brža, disanje mu otežalo. Pothvat je postao nestvaran, a ta je nestvarnost povremeno nestajala kako bi uzimao tablete kisika.

Izgled napukline nije se osobito mijenjao. Kad bi se upirao leđima o jednu stijenku a nogama o drugu, lakše bi napredovao. Zatim se napuklina stisla i Marten se morao drukčije uspinjati. Postajao je sve smjeliji. Nije se bojao da će pasti. Uže kuke bi ga odmah zaustavilo. To bi se i dogodilo da kuka nije bila pokvarena. U žurbi on i nije opazio da se uže kuke ne namata u šaržer, pa kad je popustio kamen pod njegovom nogom nije se osobito prestrašio jer je mislio da će pad biti kratak. Međutim, nije bio kratak. Najprije je bio nekako nestvaran i polagan. Odmah je osjetio da nešto nije u redu. Netko je kraj njega zaurlao. Nije odmah prepoznao svoj vlastiti glas. Zatim je padao brže, stijenke su mu izmicale ispod prstiju, komadići stijena pljuštali su po uznemirenu licu.

*

Šest metara niže udario je u ispupčenje na rubu usjekline i udarac ga odbacio na drugu stranu, a zatim se potrbuške ispružio na rubu bez daha, očiju punih krvi od rane na čelu. Kad je došao do daha, pomaknuo je polako, svaki dio tijela kako bi ustanovio nije li što slomio. Zatim je duboko uzdahnuo i dugo je ostao ležati potrbuške, sretan što je živ i neozlijeđen.

Zatvorio je oči, zatim ih je otvorio i obrisao krv pa pogledao dolje 3500 metara niže prema kosi. Vrisnuo je jer ga je uhvatila vrtoglavica. Malo-pomalo osjećaj vrtoglavice se gubio a s njome i strah. Šuma kose pružala se do mora, kraj ponora vrata i ramena. More je zlatasto svjetlucalo pod poslijepodnevnim suncem, a nizine su bile zelenkastoriđe.

I ovdje je neka analogija... Marten se namršti i pokuša se sjetiti. Nije li nedavno s neke stijene gledao neku plažu, pravu plažu? Iznenada se sjetio i krv mu se popela u obraze. Pokušao je odbaciti sliku što mu se neželjena motala po podsvijesti, ali mu je ona šmugnula između prstiju duha i on se morao suočiti s njom...

Poslije vjenčanja Lelia i on unajmili su vikendicu u Connecticutu gdje se rodila knjiga »Ustani, ljubavi moja!«. Marten se bacio na pisanje druge knjige.

Kuća je bila dražesna, smještena na litici iznad mora. Ispod nje pružala se pješčana plažica do koje se moglo zavojitim stubama i koja je bila zaštićena šumovitim brežuljkom. Ondje je Lelia provodila svoja poslijepodneva izlažući se toplini sunca gola, a Marten je pokušavao šuplje besadržajnim riječima i bezizražajno plitkim rečenicama ispuniti papir na svome radnom stolu. Nije mu išla druga knjiga. Izgubila se spontanost koja se zapažala u stvaranju prve knjige. Ideje nisu nadolazile, a kad bi i došle, nije ih mogao prenijeti na papir. Znao je da je to djelomično i posljedica ženidbe. Lelia je bila onakva kakva mora biti mlada žena, ali nešto je ipak nedostajalo, nešto što ga je progonilo dan i noć.

Onoga poslijepodneva u kolovozu bilo je vruće i vlažno. Puhnuo bi vjetrić s mora, ali preslab da raspršio ustajali zrak i osvježi Martena koji je jadno sjedio za stolom. Dok se borio s riječima, rečenicama i idejama, postao je svjestan huka valova, pred očima mu je iskakala slika Lelije na plaži, tamnoputе, polačene suncem... Pitao se kako ona sad leži: na boku ili na leđima, a sunce je miluje po bedrima, trbuhu, grudima...

Krv mu navre o sljepoočice i Marten se počne nervozno poigravati olovkom na stolu. Lelia je ispružena nepomično kraj mora, a plave su joj oči uperene u nebo... Kako bi izgledala kad bi je promatrao s litice? Da li bi nalikovala na onu drugu ženu, na tijelo žene ispružene kraj drugoga mora, žene koja je uznemirila Martena na čudan način i koja

ga je nadahnula za knjigu? Pri tome pitanju postao je nervozniji, krv mu je tukla u sljepoočicama. Kad se malo smirio, pogledao je na sat: 14,45 sati. Preostalo mu je malo vremena. Za pola sata Lelia će pod tuš.

Teškom mukom se digao i izašao na livadu pred kućom što je vodila do strme litice iznad pješčane plaže i blistavog mora. Meka je bila trava pod nogama, a sunce, mumljanje mora, sve pogodno za sanjarenje. Kad je prišao rubu litice, lagano i oprezno dopuže do ruba pa počne promatrati bjelkastu plažu ispod sebe.

Lelia je ležala upravo ispod njega, na leđima. Njezina lijeva ruka prstima je dodirivala more. Sve je na njoj bilo pozlaćeno: i glatka primamljivost trbuha, noge, brežuljci njezinih grudi. S njezina se vrata pružao uspon prema podbratku i pozlaćenom licu. Jezera njezinih očiju bila su zatvorena. Drijemala su.

Miješala se iluzija i stvarnost. Bježalo je vrijeme, nestajalo je prostora... Opet je Marten u mislima nadlijetao Djevicu... i upravo u odlučujućem trenutku otvoriše se plave oči. Odmah ga je spazila. Na licu odrazilo se iznenađenje, pa zatim shvaćanje, premda ništa nije mogla shvatiti. Napokon se zamamno nasmiješila i podigla ruku prema Martenu:

— Siđi, dragi, dođi da me vidiš!

Tutnjava u mladićevim sljepoočicama zaglušila je hučanje mora dok je silazio stubama prema moru. Čekala ga je kraj oceana. A on je odjednom imao dojam da je došao u nizine gdje su bile raspuštene njezine kose, da je postao visok, da ramenima dodiruje nebo a tlo podrhtava pod njegovim koracima.

*

Lahor je kroz crvenkaste sjene između brda prolepršao i hladio Martenovo užareno lice, osvježavajući mu umorno tijelo.

Marten je promatrao stijenke usjekline pitajući se dokle se nastavljaju. Preostalo mu je oko trista metara do cilja.

Izvukao je pištolj i odbacio pokvarenu kuku. Stavio je novu i pažljivo nanišanio. Kad je stavljao pištolj u korice, opet ga je uhvatila vrtoglavica i on je nagonski potražio vrećicu s tabletama. Nije je bilo. Prilikom pada pala je s kopče na opasaču. Ostao je nepomičan neko vrijeme. Preostaje mu samo da siđe do ruba vrata i ondje prenoći. Zatim će se morati vratiti u naseobinu, pa svemirski brod u luci i otputovati na Zemlju.

Gotovo se naglas nasmijao. Logika je bila krasna i hvalevrijedna stvar, ali se na mnoge stvari na Zemlji i na nebu mogla primijeniti. Djevica je bila jedna od tih stvari.

Nastavio je uspinjanje.

*

Na visini od oko 700 metara usjeklina se počela mijenjati. Marten

nije odmah opazio promjenu. Pomanjkanje kisika načelo je njegovu lucidnost i on se penjao kao u nekoj letargiji, mučno pokrećući udove, sporo se približavajući cilju. Kad je napokon opazio promjenu, bio je preumoran da bi se prestrašio, previše otupio da bi izgubio hrabrost. Uspuzao se na rub i podigao pogled tražeći neko ispupčenje u koje bi zabio kuku. Usjeklina je bila osvijetljena slabim svjetlom zalazećeg sunca, pa je Marten povjerovao da sunce na zalazu djeluje na to da pogrešno vidi. Naime, ispupčenja nije bilo. Nije bilo ni usjekline. Sad je postojao uleknuti uspon sve do vrha. Usjekline, zapravo, i nije bilo. Kao da je to bio poprečan presjek goleme uvale, pa je dio kojim je išao dosad bio lijevak, a onaj na koji je stigao ušće. Vidio je odmah da neće biti lako. Uspon je bio pregladak. Nije vidio nijednoga ispupčenja, odnosno bar ne takva u koji bi se mogla zabiti kuka.

Ruke su mu ponovo drhtale. Htio je uzeti cigaretu, ali se sjeti da od jutra nije ništa jeo i pojede dvopek. Polako ga je žvakao i popio malo vode. Čuturica je bila gotovo prazna. Nasmiješio se. Sad je imao valjan razloga da se popne do lica. Napunit će čuturicu u plavim jezerima očiju.

Izvadio je cigaretu i pripalio je, otpuhnuvši prema neba što se smračivalo. Rukama je obuhvatio koljena, ljuljajući se i pjevuckajući neku melodiju iz djetinjstva. Odjednom se sjeti tko mu je to pjevušio pa se diže i ljutito odbaci cigaretu. Zatim se okrene i nastavi uspinjanje. Uspon je zaista bio mučan. Bilo je nemoguće penjati se okomito, pa je puzao u cikcaku, upirući se o jedva prst debele promjene razine na stijeni. No kratak odmor i mršavi obrok dali su mu snage pa su i te useklinice bile dobrodošle.

No, malo-pomalo počelo ga je smetati prorijeđavanje atmosfere. Napredovao je sve sporije. Ponekad se pitao da li uopće napreduje. Nije se usudio okrenuti glavu i pogledati gore, jer su nogohvati na stijenama bili tako neznatni da bi i najmanje narušavanje ravnoteže moglo dovesti do pada. Sumrak mu je donosio novu uznemirenost. Požalio je što naprtnjaču s opremom nije ostavio na prijašnjoj izbočini. Teret mu je bio pretežak, a činilo se da pri svakom metru postaje sve teži. Da se mogao služiti rukama, odriješio bi teret s opasača i odbacio ga. Znoj mu je curio u oči. Pokušao ga je obrisati pritisnuvši čelo o granit, ali je time samo otvorio ranu na čelu. Krv se pomiješala sa znojem i zaslijepila ga. Pitao se ne vodi li ta litica do neba. Uspio je napokon obrisati oči o rukav, ali ipak nije mogao ništa vidjeti jer je pao mrak.

Za Martena je vrijeme prestalo teći. Ali kad je pronašao nekoliko dovoljno širokih ispupčenja, podigao je pogled prema zvijezdama. No, ponovo su ga zaslijepili krv i znoj.

Iznenadio se kad su mu krvavi prsti napipali rub grebena. Najprije nije zapazio nijednog ispupčenja, ali ga napokon spazi i centimetar po

centimetar podiže svoje umorno tijelo prema vrhu, sve dok nije našao uporište na koje će sjesti. Zatim je prebacio nogu na sigurno i ispružio se na tom širokom ispupčenju. Ostao je ovako nepomičan neko vrijeme, preumoran da bi se i pomakao. Malo poslije podiže ruku i obriše znoj i krv s očiju. Pojavile su se i zvijezde na svodu iznad njega. Stotine zvijezda treperavih i lijepih. Iznad njega sazviježđe koje je već prije promatrao i koje mu je nalikovalo na konjanika...

Uzdahnuo je. Tako bi rado ostao ovdje zauvijek, pod blagim svjetlom zvijezda i u umirujućoj prisutnosti Djevice. U blaženom spokojstvu, stalno između prošlosti i budućnosti, izvan vremena i pokreta.

Ali prošlost mu to nije dopuštala. Unatoč naporima da odagna njezinu sliku, Xylla mu se opet vraćala pred oči. Opet se odmakla zavjesa sjećanja...

*

Poslije neuspjeha njegova trećeg romana (drugi se prodavao zahvaljujući uspjehu prvoga, ali sa slabim uspjehom), Lelia je počela raditi u nekoj parfumeriji kako bi njezin muž mogao pisati. Da bi ga oslobodila i kućanskih poslova, zaposlila je i kućnu pomoćnicu.

Xylla je bila izvanzemaljsko biće, porijeklom s Mizara X. Stanovnici Mizara imali su dvije karakteristike: golemo tijelo i sitni mozak. Ni Xylla nije bila izuzetak. Bila je viša od dva metra i ispodprosječne inteligencije.

Unatoč visokom stasu, bila je skladno građena, čak i graciozna. Da je imala ljupkije lice, mogla je biti i zavodljiva. No, imala je izbuljene oči i široke jagodice, predebela usta, donja usna iskreveljena. Kosa joj je bila bezbojno tamna.

Kad ju je Lelia predstavila, Marten ju je pogledao i više nije mislio na nju. Ako Lelia misli da će ova divovska žena bolje obaviti kućanske poslove, on nije imao ništa protiv.

One je zime Lelia bila premještena na zapadnu obalu, pa su pošli u Kaliforniju. Ondje je stanovništvo također bilo prorijeđeno kao i u Old Yorku. Obećana zemlja bila je put prema zvijezdama, protezala se preko tisuća još nenaseljenih sunčanih sustava. Bilo je u tome i dobrih strana: poljepšalo se zelenilo koje su ovdje ostavili, bilo je mjesta za one koji su ostali i za tvrdoglavce. I poslije četiri stoljeća prilagođavanja Zemlja je napokon prihvatila svoju ulogu kulturnog središta Galaksije.

Bilo je tu lijepih vila u stilu 23. stoljeća, duž kalifornijske obale. Dražesne i uglavnom prazne. Lelia je izabrala jednu ružičastu nedaleko od mjesta svoga rada. Sad je radila poslije podne, a Marten se prihvatio pisanja svoje četvrte knjige. Bar je to pokušavao.

Nije se zavaravao time da će ga promjena okolice izvući iz intelektualnog mrtvila. Dobro je znao da sve riječi i sklopovi rečenica

kojima je kljukao pisaći stroj treba da poteknu od njega. No nadao se da su ga dva uzastopna neuspjeha dovoljno poučila da ne padne u treći.

Prevario se. Njegovo intelektualno mrtvilo nije opadalo. Sve je manje izlazio, zatvarao bi se u svoju sobu ali nije radio već bi čitao Tolstoja, Flauberta, Dostojevskog, Stendhala, Prousta, Cervantesa, Balzaca... Što je više čitao Balzaca, sve više se čudio kako je taj debeljko crvenkasta lica bio plodan, a on je neplodan kao pijesak s plaže pod prozorima sobe.

Svake večeri oko deset sati Xylla bi mu donijela konjak u kristalnoj čaši koju mu je Lelia kupila za rođendan. Zatim bi ostajao na svojoj ležaljci kraj kamina u kojem je gorjela borovina. Pijuckao bi i snatrio. Ponekad bi zadrijemao i trgao se iz sna, digao se i pošao u svoju sobu na spavanje. Lelia je počela prekovremeno raditi i vraćala bi se obično oko jedan sat u noći. Xyllina prisutnost nametnula mu se malo-pomalo. Najprije nije bio svjestan njezine prisutnosti. Zatim je jedne večeri opazio način na koji je hodala: lagano, prelagano za stvorenje njezinih razmjera, gotovo ritmički. Sljedeće je večeri uočio punoću njezinih grudi, treće večeri dražesnu liniju bokova. Napokon ju je jedne večeri, nekako nagonski, zamolio da sjedne kraj njega pa da malo porazgovaraju.

— Ako želite — odvratila je i sjela na tabure do Martenovih nogu. Tome se nije nadao i ostao je zbunjen. Onda je konjak počeo djelovati. Opazio je igru svjetla u njezinoj kosi i utvrdio da nije tako bezbojna, da vuče na riđe. što je donekle naknađivalo glomaznost njezina lica.

Pripovijedali su o svemu i svačemu: osobito o vremenu, ponekad o moru, o knjizi koju je Xylla čitala kao dijete, jedinoj koju je čitala na Mizaru. Kad bi se sjetila Mizara, glas joj bi se promijenio, postajao je blag, a oči, koje su se Martenu činile mutnim, bljesnule bi. Čak je u njima mogao naslutiti plavetnilo, sasvim malo, ali to je bio tek početak.

Zatim ju je svake večeri molio da ostane u sobi i da razgovaraju. Nikad nije odbila i pokorno bi sjela na taburet kraj Martenovih nogu. Bila je viša od njega čak i kad je sjedila, ali to ga više nije uznemiravalo. Smirivao ga je njezin golemi stas.

Sad je već nestrpljivo čekao da dođe trenutak kad će ona sjesti uvečer kraj njega.

Lelia je i nadalje radila prekovremeno, ali sad se počesto vraćala i u dva sata u noći. Marten joj je najprije zamjerio tako mučan rad, ali poslije nije više mislio na to.

Iznenada se sjetio večeri kad se Lelia vratila mnogo ranije. Večeri kad je uhvatio Xyllinu ruku... Dugo je želio dodirnuti tu ruku. Večerima je promatrao kad ju je divovska Xylla stavljala na svoje koljeno i divio se njezinoj gracioznosti i skladu, pitajući se da li je

mnogo veća od njegove, da li je blaga ili ogrubjela, topla ili hladna. Došlo je vrijeme kad više nije mogao izdržati. Nagnuo se i... Xyllini prsti izmiješali u se s njegovima, osjetio je toplinu bliskosti. Xylline su usne bile sasvim blizu njegovih, a oči su joj odjednom poprimile plavu boju jezera. Guste obrve dodirnule su Martenovo čelo, crvene su se usne pritisnule na njegove. Xylla ga je pritisla na dva brežuljka svojih grudi...

A Lelia je stajala na pragu sobe ukočena:

— Pakiram se i odlazim! — rekla je.

*

Noć bijaše hladna i čestice inja lebdjele su u zraku svjetlucajući. Marten zadrhta i diže se. Pogledao je prema bezbrojim dubinama, zatim podigao pogled prema brežuljcima grudi.

Okrenuo se da potraži neko ispupčenje. No više ga nije bilo.

Ni ispupčenja ni uspona. Pred njim se pružala visoravan lica Djevice, blijedo i ganutljivo pod zvijezdama.

*

Marten je koračao polako. Sipilo je svjetlo zvijezda. Kad se približio hridinastim ustima, pritisnuo je usne na Djevičine i rekao:

— Ustani, ljubavi moja!

Ali Djevica je ostala nepomična pod njegovim nogama, pa nastavi koračati duž ponosne linije nosa, trudeći se da otkrije dva jezera. Koračao je kao u snu. Jezera su ga neodoljivo privlačila sada kad su bila tako blizu. Ta lijepa jezera plave i obećavajuće dubine. Nije bilo čudno što su ga napokon napustile i Lelia i Xylla. Nijedna od živih žena ne bi mu mogla dati ono što je želio. Nije čudno što se vratio, poslije dvanaest godina, jedinoj svojoj pravoj ljubavi.

Djevica je bila jedina, jedinstvena. Nijedna se žena nije mogla usporediti s njome.

Bio je već stigao gotovo do jagodica, ali još nije zamjećivao plavetnilo koje bi odudaralo od jednoličnosti lica. Boljele su ga oči koliko se naprezao tražeći jezera. Ruke su mu podrhtavale.

Tada se odjednom nađe na rubu praznog bazena. Zapanjeno ga je promatrao. Pogledao je pred sebe i spazio debeli luk obrva. Slijedio je njezin luk sve dok se nije zaoblio prema unutra i postao prevlaka nosa, što je dijelila nekoć dva jezera puna plave vode. Nekoć... prije nego što je podzemni sustav crpenja vode prestao djelovati, vjerojatno nakon potresa koji je izazvao i one usjekline kojima se popeo.

Marten je sa suviše žara želio posjedovati svoju jedinu ljubav. Nikad nije ni pomislio da bi se ona mogla promijeniti, da bi... Ne, nije mogao vjerovati! To bi značilo da je sav taj mučni uspon bio uzaludan. Da cijeli njegov život nije imao smisla.

Pogledao je u duplje od granita nadajući se da su se nekim čudom napunile plavom vodom. No vidio je samo prazno dno i... ostatke.

Čudne ostatke, sive, šipkaste, ponegdje još cijele... kosti. Ustuknuo je i žestoko obrisao usta. Okrenuo se i počeo trčati. Nije stigao daleko. Ne samo zato što se zadihao nego i zato što je valjalo odlučiti. Nagonski se uputio prema podbratku. Ali zar da postane hrpa slomljenih kosti u podnožju provalije vrata? Zar je to bolje nego ostaviti kosti na dnu jezera? Stao je i pao na koljena. Postalo mu je mučno. Kako je mogao biti tako naivan, čak i sa 20 godina, pa vjerovati da je bio jedini? Bio je možda jedini Zemljanin... ali Djevica je bila stara, stara žena koja je imala u svojoj mladosti mnogo obožavatelja, što su je na različne načine osvajali da bi zatim umirali simbolično utopljeni u dnu njezinih očiju. To su posvjedočile njihove kosti.

Što da se radi kad doznaš da je tvoja jedina ljubav javna žena? Postoji samo nešto što se ne radi. Ne spava se s njom. Zora se stidljivo i neodlučno pomaljala, zvijezde su počele blijedjeti. Marten je čekao da svane sjedeći na rubu litice.

Sjetio se čovjeka koji se prije nekoliko stoljeća popeo na planinu i ondje zakopao tablu čokolade. Ritual koji ne shvaćaju neupućeni. Digao se. I on je ovdje zakopao neke stvari: svoju mladost, i knjigu »Ustani, ljubavi moja!«, i vikendicu u Connecticutu, i, na žalost, svoju majku.

Pričekao je dok nije svanula ta nestvarna zora i dok mu pozlaćeni prsti sunca nisu dodirnuli umorne obraze. Tada je počeo silaziti.

Klateri

Vladimir Ivkov

Pojavili su se neprimetno tako da se činilo da su oduvek bili tu gde su i sada. Postali su deo okoline. Ljudi su se navikli na brod. Začudo, nije bilo novinarske prašine, koliko biste, možda, očekivali.

Primljeni su kao stari znanci koji su se, eto, tek sada vratili s puta. Ali, jedna je stvar smetala ljudima: njihovo kretanje. Nisu bili kao ljudi, oni su se klatili. Opušteno, malaksalo i s bolnim izrazom na licu; takvi su bili. I ljudi ih prozvaše Klaterima. S novim imenom lakše su se sprijateljili s domaćinima.

Ljudi su voleli da im plaćaju piće. Verovali su da je jedino rešenje njihove tuge kafanski šank. Vodili su ih po bifeima i plaćali im zaborav u alkoholu. A gosti, kao i svaki gosti, nisu odbijali. Iz kafana isklaćivali su se mrtvi pijani. Tim putem prijateljstva išli su ljudi i klatili se Klateri. Svako je sa svoje strane doprinosio koliko je mogao.

Ljudi su posećivali Klatere na njihovom brodu, a gosti su se doklaćivali do domova svojih domaćina. I niko se nije pitao zašto su došli i što hoće.

*

Keg je često kući dovodio Klatere. Njegova žena počela je da ih mrzi jer joj se činilo da od muža prave alkoholičara. I svaki put kad bi se vratili iz kafane polupijani, ponavljala bi se ista priča:

— Opet si mi doveo jednog! Dokad tako? Sve tečno po kući su nam popili. Ja nemam toliku platu. Pa šta ti misliš? Ostali smo bez kapi pića u stanu. A znaš li koliko stoji litra viskija? Osiromašićemo zbog njih. Razvod! Nego šta! Ako samo još jedan kroči unutra. Videćeš ti i tvoji prijatelji...

Ostao je bez reči, ali znao je da će se ona već smiriti. Kad je ušao u sobu, zatekao je Klatera kako sedi i otvara poslednju bocu pića. Na trenutak se seti svega što mu je rekla žena, ali samo načas. Zatim su razgovarali o različnim stvarima. Klater je govorio o svojoj zemlji, njihovom životu, o svojoj ženi, deci, o svemu što je ostavio kod kuće. A onda ga je Reg upitao:

— Reci mi, bratac, zašto su vam lica svima tužna? Gost je oćutao natren, pa počeo:

— Eh, o tome je teško govoriti. Nekada davno i mi smo bili srećni kao i vi. A sada eto... Naša civilizacija doživela je velik naučni i

tehnički skok. Sve nam je bilo nadohvat ruke, te nismo morali da idemo daleko po predmete koji su nam trebali. Svuda smo stizali u pokretnim foteljama, u onima koje si video na brodu. U tome i jest problem. Prevazišli smo hodanje. Otada mi više ne koračamo, već se ovako gegamo, tromo i mrzovoljno.

Duboki jecaji prošli su mu telom. Žalio je za onim danima kada je svugde mogao da stigne na vlastitim nogama. I Reg je ćutao saosećajući sa njegovim narodom.

*

Ujutro ga je bolela glava. I to jako. To su oni bolovi koje leci samo hladna voda. Posle pola litre takvog osveženja, Reg je uključio radio. Slušao je vesti. A onda je čuo disko-hit programa. Kao munja prošla mu je ideja glavom. Muzika, ritam, to je ono što im treba. Tonovi će im sugerirati ritam. Klateći se po ritmu. Ako je muzika brža, i oni će ići brže. Tako je! I odmah je otišao k njima.

*

Zatekao ih je sve okupljene, zavaljene u svojim pokretnim foteljama i s očajnim izrazom lica. Ne pozdravljajući, upitao je:

— Znate li vi šta je to muzika?

— M... muzika? Ne, o tome još nismo čuli.

Zatim je instalirao gramofon i pustio ploču koju je poneo od kuće. Osetio je živahnost, dobro poznati osećaj koji prati brz tempo muzike i nagoni na igru. Činilo se da je uspeo. Posle prve pesme nestalo je tuge sa njihovih lica. Kraj druge doneo je oduševljeno raspoloženje jer je muzika u njima probudila plamičak života koji je samo čekao da, plane. Kada se završila strana i igla podigla, Klater mu je prišao, prvi put prišao i toplo ga zagrlio.

*

Brod se dizao polako odnoseći Klatere koji su se spustili na Zemlju da bi prohodali. Odneli su spas svojoj civilizaciji na svim mogućim pločama, trakama i kasetama koje su se mogle kupiti. Našli su ono što su tražili po celom kosmosu. Otišli su, a ne otklatili.

Ispod maske

Fritz Leiber:

Coming Attraction

Prevela *Miranda Jačmenović*

Auto, nalik na čudovište s bezbroj zuba, klizio je po pločniku, dok se kuka u obliku udice približavala djevojci. Užas ju je paralizirao a njezino lice ispod maske, izobličeno grčem, pretvorilo se u grimasu.

Ovoga puta moji me refleksi nisu iznevjerili.

Brzo sam joj prišao, uhvatio je za lakat i povukao natrag. Pokret je bio tako snažan da joj se duga crna haliina omotala oko nogu. Kola su projurila kraj nas urlajući. Čuo sam paranje tkanine. Tri blijeda lica iz unutrašnjosti automobila su me pogledala, a zatim sam osjetio vrućinu zraka iz ispušne cijevi na svojim listovima, dok su kola nestajala, ostavljajući za sobom oblak koji je nalikovao na neki otrovni crni cvijet. Na kuki auta vijorila je crna krpa.

— Sve u redu? — upitao sam djevojku.

Nagnula se na stranu i crna rasporena haljina otkrila je hulahupke.

— Kuka je zahvatila samo haljinu — odvratila je. — Opet sam imala sreće.

Razabrao sam glasove u neposrednoj blizini.

— Opet huligani! Htio bih znati što još neće izmisliti:

— Oni su opasni! Takvi su za onu stranu brave.

Zvuk sirene proparao je zrak. Dva motorizirana policajca jurila su uključenim mlaznim motorima prema nama. Ali crni oblak dima je prostro guste maglene zavjese preko ulice. Policajci su uključili mlaz za kočenje i stali pred tim maglenim zidom.

— Vi ste Englez? — upitala me djevojka. — Govorite s engleskim naglaskom.

Glas joj je tutnjio prigušen crnom svilenom maskom. Mogao sam zamisliti kako joj zubi cvokoću. Oči koje su me promatrale kroz otvore maske kao da su plave. Potvrdio sam tu svoju pretpostavku kad mi se sasvim približila.

— Hoćete li večeras doći k meni? — upitala je brzo. — Ne mogu

vam zahvaliti, a ima i nešto u čemu biste mi mogli pomoći.

Blago sam joj ovio ruku oko struka i osjetio kako drška,

— Rado.

Navela mi je ulicu južno od Interna, broj stana i vrijeme. Pitala me za ime i rekao sam joj.

— Hej, vi tamo!

Okrenuo sam se na poziv policajca. Potjerao je nekoliko znatiželjnika koji su se okupili, žene s maskama i muškarce otkrivenih lica.

Udahnuo je crni dim i zakašljao. Tada je zatražio moje isprave. Kad ih je pregledavao, znatiželjno me pogledao.

— Englez? Koliko dugo mislite ostati u New Yorku? Najradije bih mu odgovorio: »Samo toliko koliko je potrebno«, ali sam se pravovremeno predomislio i rekao:

— Oko tjedan dana.

— Moglo bi se dogoditd da vas zatrebamo kao svjedoka. Ne damo se od tih huligana vući za nos. Ako i dalje budu pretjerivali, uhvatit ćemo ih.

Čini se da je za njega dimna zavjesa bila važnija od ostalog.

— Htjeli su ubiti ovu mladu damu — dopuštao sam sebi da kažem.

Mudro je odmahivao glavom.

— Oni uvijek čine tako kao da će to uraditi. U stvari, samo su u lovu na komade haljina. Već sam hapsio mladiće koji su imali i po pedeset takvih krpica na zidovima svojih soba. Dakako, ponekad se dogodi da dođu preblizu.

Rekao sam mu da kuka ne bi otkinula samo komad haljine da djevojku nisam povukao. Ali on me prekinuo:

— Da je to shvatila kao pokušaj ubojstva, sigurno bi ostala ovdje.

Ogledao sam se. Zaista je više nije bilo.

— Prestrašila su je — rekoh.

— Koga ne bi? Ti momci znaju utjerati strah u kosti i najhrabrijem — reče filozofski.

— Taj strah sigurno nije potjecao samo od ovog incidenta, a ti ljudi iz auta baš nisu izgledali kao huligani.

— A kako su izgledali?

Bezuspješno sam pokušavao opisati ta tri lica. S mojim oznakama »zao« i »degeneriran« policajac nije mogao mnogo početi.

— Možda se i varam — rekao je na kraju. — Poznajete li djevojku? Znate li gdje stanuje?

Odgovorio sam na njegova pitanja odrečno, a to je samo djelomično bila laž. Ja zapravo nisam poznavao djevojku.

Drugi policajac je isključio toki-voki i došao do nas. Mrzovoljno je stao na ključajući maglasti plin na tlu.

Crni dim se razišao i ovio zidove kuća koje su nosile petogodišnje

tragove paljenja zračenjem. U daljini sam vidio Empire State Building koji je stršao nad kućama Inferna.

— Još ih nisu uhvatili — progunđao je drugi policajac. — Zamaglili su ulice u pet blokova — dodao je.

Prvi je odmahivao glavom.

— Loše je to, loše — rekao je

Nisam se baš najugodnije osjećao, a osim toga sam se malo i sramio. Jedan Englez ne bi smio lagati, a naročito ne tako impulsivno.

— Gadni su to momci — nastavio je prvi policajac mršteći se. — Trebat ćemo svjedoke. Čini se da ćete u New Yorku morati ostati duže nego što ste planirali.

Razumio sam.

— Maloprije sam vam zaboravio pokazati još neke isprave — rekoh i pružih mu nekoliko isprava, među koje sam ubacio novčanicu od pet dolara.

Ubrzo zatim papiri su mi bjli vraćeni, a njegov glas više nije bio grub. Time je i moj osjećaj krivice nestao. Kako bih popravio raspoloženje, razgovarao sam s obojicom o njihovu zanimanju.

— Mogu zamisliti da vam maske bitno otežavaju rad — kazao sam. — U Engleskoj ponekad čitamo izvještaje o sve većem broju pljački što ih počinjaju maskirane žene.

— To je pretjerano — odgovorio mi je prvi policajac. — Uglavnom nam je posao otežan zbog muškaraca koji se maskiraju u žene. Ali mogu vam reći da će biti gotovo s maskeradom kad ih uhvatimo.

— S vremenom smo stekli toliko iskustva da maskirane muškarce možemo razlikovati od žena. Baš kao da su otkrivenih lica — dopunio je drugi. — Na rukama i tako...

— Naročito po tome »i tako« — reče mu kolega, smijući se, a onda se obrati meni: — Recite mi, molim vas, je li istina da Engleskinje ne nose maske.

— Neke idu ukorak s modom, ma koliko ona bila neobična — rekao sam — ali samo neke.

— A kad gledamo vijesti iz Engleske, vidimo sve vaše žene pod maskama.

— Mislim da je to zbog obzira prema američkim gledaocima — kazao sam. — Ali samo neke se zaista maskiraju

Drugi policajac se udubio u misli.

— Djevojke koje se kreću u javnosti otkrivenih lica... Nije se dalo zaključiti sviđa li mu se to ili se moralno zgraža. Vjerojatno oboje.

— Neki naši zastupnici pokušavaju navesti parlament da dokine nošenje maski — nastavio sam i pomislio da sam možda već previše rekao.

Drugi policajac je odmahivao glavom:

— Oni se baš svašta sjete. Znate, maske su zapravo vrlo dobra

stvar. Za godinu-dvije ću od svoje žene zahtijevati da i kod kuće bude maskirana.

Prvi je slegnuo ramenima.

— Kad bi žene prestale nositi maske — rekao je — za šest tjedana se razlika više ne bi opažala. Čovjek se na sve privikne, samo kad se dovoljno ljudi čega prihvati.

To sam morao potvrditi, iako mi je bilo mrsko. Tada sam se oprostio. Nastavio sam Broadwayem prema sjeveru i ubrzao korak, dok Inferno nije ostao daleko iza mene. Čovjek se čudno osjeća kad prolazi kroz predjele koji su zagađeni zračenjem. Dobro je što toga još nema u Engleskoj. Ulica — vjerojatno nekadašnja Deseta avenija — bila je gotovo prazna. Oslovila su me samo dva prosjaka, čija lica su bila duboko rohava od eksplozija H-bombi. Jesu li ožiljci pravi ili su samo šminka, nisam mogao ustanoviti. Neka debela žena mi je pokazivala dijete s plivaćim opnama između ručnih i nožnih prstiju. Bio sam uvjeren da bi se to dijete i bez zračenja rodilo kao nakaza i da ta ženetina iz našeg straha od mutacija koje su posljedica zračenja pokušava izvući materijalnu korist. Ipak sam joj dao novčić od sedam i pol centi. Kako je bila pod maskom, učinilo mi se da dajem danak nekom demonu iz prastarog primitivističkog vjerovanja.

— Bila vam djeca blagoslovljena, sa samo jednom glavom i dva oka! — promrmljala je.

— Hvala — odgovorih, ali sam se stresao i požurio dalje.

— ...iza maske samo blato, sitoga se okreni i gledaj u stranu: makni ruke, makni ruke, makni ruke sa žena!

To što sam čuo bio je završni dio neke antiseksualne pjesme koju su, nekoliko kuća dalje, pjevali fanatici. Grupa je bila udaljena samo nekoliko koraka od »svetišta«. Ti ljudi su me podsjećali na one iz neke nevažne sekte kod nas u Engleskoj.

Iznad njihovih glava na zidu kuće bila je ploča s reklamama za unaprijed prožvakanu hranu, tečajeve samoobrane i sl. Čitao sam ih sa zanimanjem i odvratnošću. Otkako je žensko tijelo izašlo iz američke propagande, sama slova su postala seksualni simbol. Reklama je bila napisana s B debelog trbuha i velikih prsa, razbludno dvostruko O.

Moram priznati da je tu naglašenost seksu dalo uvođenje maski u Americi.

Neki engleski antropolog je nedavno izjavio da je bilo potrebno pet tisuća godina da seksualno značenje ženskih bokova prijeđe na dojke. Naredni korak, s dojki na lice, trajao je samo pedeset godina. Bilo bi pogrešno sadašnju američku modu uspoređivati s islamskim običajima. Islam je propisivao ženama nošenje vela u svrhu prikrivanja i naglašavanja muževljeva vlasništva nad ženom, a Amerikanke smatraju to samo modom i nose maske kako bi tajanstvenije djelovale.

Ali vratimo se na činjenice. Uzrok nošenju maski treba tražiti u odjelima za zaštitu od zračenja iz trećeg svjetskog rata. Zatim je čovjek izmislio maskirane rvače — taj sport je i danas vrlo popularan — što je prešlo u sadašnju modu. Ono što je u prvo vrijeme bilo samo moda uskoro je postalo neizbježno, kao što su to bili ruž za usne ili grudnjaci još u početku XXI stoljeća.

Ubrzo sam uvidio da me maske nisu zanimale općenito, već ono što se skrivalo ispod jedne određene. Upravo je to ono vražje u svemu tome, čovjek nikada ne može znati nosi li žena masku da bi uvećala draž svoje ljepote ili da bi prikrila ružnoću.

Zamišljao sam lijepo žensko lice od kojega sam vidio samo velike uplašene oči. Tada sam se sjetio njezine plave kose koja se u svojoj punoći uz crnu svilenu masku činila još svilenijom.

Rekla mi je da dođem u deset navečer.

Dopješačio sam u svoj stan, koji se nalazio blizu engleskog konzulata. Dizalo nije radilo još od eksplozije. To baš nije ugodno, naročito kad je riječ o neboderu.

Još prije nego što sam se sjetio da ću ponovo izaći, skinuo sam po navici komadić plastične trake koju sam nosio ispod košulje. Razvio sam traku da budem siguran. Pokazalo se da količina zračenja toga dana ne prelazi kritičnu točku. Kontrola zračenja mi nije postala pasija, kao nekim ljudima, ali nisam se htio izlagati opasnosti. Bacio sam se na kauč i zagledao u televizor. Morao sam opet s gorčinom razmišljati o dvije svjetske velesile. Nakon međusobnog razaranja obje su ostale još dovoljno jake, no ipak su to bili osakaćeni divovi što su zatrovali svijet svojim neostvarivim predodžbama o jednakosti i uspjehu.

Pun dosade uključio sam ton. Spiker je uzbuđenim glasom objašnjavao izglede za rekordnu žetvu pšenice što je — zasijana avionima — rasla u pustinjskom području u kojem padaju umjetne kiše. Poslušao sam emisiju do kraja. Bila je, začudo, bez »njihovog« ometanja. Nisam čuo više ništa zanimljivo. I naravno, nije bilo ni riječi o Mjesecu, iako smo svi znali da obje zemlje ulažu strahovite napore kako bi gore sagradile baze, koje bi se mogle ne samo međusobno uništavati, već slati alfabet-bombe na Zemlju.

Točno sam znao da su elektronski uređaji, koji se proizvode u Engleskoj i koje treba da zamijenim za američku pšenicu, određeni za svemirske brodove.

Isključio sam aparat, slika je izblijedjela, a meni je opet pred očima iskrslo to nježno, zastrašeno djevojačko lice koje se skriva iza maske.

Otkako sam u New Yorku, nisam bio sa ženom. U Americi je vrlo teško sklopiti poznanstvo s osobom ljepšega spola; bezopasan smiješak dovoljan je da žena počne vikati dozivajući policiju. Malo je žena koje se navečer usude izaći na ulicu — što zbog bujajućeg čistunstva, što

zbog nasilnika. Bez ženskog društva ostao sam i zbog maski, koje nisu, kako Sovjeti tvrde, posljedica kapitalističke dekadanse, već odraz akutne psihološke nesigurnosti. Sovjeti nemaju maske, ali imaju druge probleme.

Stajao sam kraj prozora nestrpljivo čekajući da se smrači. Obuzeo me unutarnji nemir. Kroz prozor sam vidio kako se na jugu stvara svjetlucajući ljubičasti oblak Naježio sam se. Tada se nasmijah. U prvom trenutku sam pomislio da je taj oblak zračenje iz kratera »paklene bombe«. Naravno to je bio samo odsjaj svjetla luna-parka u jednoi četvrti južno od Inferna.

Točno u deset sati stajao sam pred vratima svoje tajanstvene znanice. Elektronski sluga me upitaokako se zovem, rekah:

— Wynsten Turner.

Pitao sam se je li moja znanica programirala moje ime u taj mini-kompjutor. Očito jest, jer su se vrata otvorila. Koračao sam po maloj dnevnoj sobi. Srce mi je kucalo brže nego obično.

Namještaj je bio skup. Moderni pneumatski ležajevi i jastuci za sjedenje. Na stolu su ležale neke mini-knjige. Podigao sam jednu. Bio je to neki krimić u kojem dvije žene ubojice love jedna drugu. Televizor je bio uključen. Pjevačica maskirana u zeleno pjevala je neku pjesmu. Desnom rukom je držala nešto što je nestajalo u prvom planu. Opazih da aparat ima otvor (čega kod nas u Engleskoj još nema) i gurnuo sam ruku u taj otvor. Očekivao sam da ću staviti ruku u pulsirajuću gumenu rukavicu, ali nije bilo tako. Bilo je kao da me pjevačica zaista drži za ruku. Iza mene su se otvorila vrata. Povukao sam ruku i osjećao se kao da sam otkriven dok virim kroz ključanicu.

Stajala je na vratima spavaće sobe. Činilo mi se da drhće. Nosila je sivo-bijeli krzneni kaput i večernju masku od sivog baršuna obrubljenu čipkom. Nokti su joj blistali kao da su od srebra. Nisam mislio da želi izaći.

— Trebalo je da vam kažem — rekla je mekim glasom, pogledavši prema knjigama, ekranu i tamnim kutovima prostorije — da ovdje nikako ne možemo pričati.

— Znam lokal blizu konzulata — kazao sam nesigurno.

— Ja sam već smislila kamo ćemo ići i gdje ćemo moći nesmetano pričati — uzvratila je brzo. — Ako pristajete...

Kad smo ušli u dizalo, rekoh:

— Šteta što nisam rekao taksistu da pričeka.

Iz nekog, meni nepojmljiva razloga taksi je čekao. Taksist je izašao iz auta i smijuljeći se otvorio prednja vrata.

Rekao sam mu da ćemo sjesti straga. Mrzovoljno je otvorio stražnja vrata, zalupio pošto smo ušli i sjedajući zalupio i svojim vratima.

Moja suputnica, nagnuvši se naprijed, izusti samo:

— Nebo!

Vozač uključi turbinu i televizor.

— Zašto ste pitali jesam li Englez? — počeo sam razgovor

Naslonila se na stranu i pritisnula masku na prozor.

— Pogledajte! Mjesec — reče sanjarski.

— Zašto je to bilo tako važno? — ustrajao sam. Bio sam malo razdražen, ali to nije bilo u vezi s njom.

— Baš sada stoji u crvenim zrakama posljednjeg rumenila dana — opet mi nije odgovorila.

— A kako se vi zovete?

— Večernje crvenilo čini žutu boju još intenzivnijom. Zapazio sam što je čini tako nervoznom. Razlog je bio bijeli titravi ekran kraj vozača. Nisam protiv borbi u ringu, iako su mi dosadne. No ružno je kad se muškarac bori sa ženom. A činjenica da borbe treba da budu fer, pri čemu je muškarac po veličini i težini podložan mladoj i atraktivnoj rvačici, čini te borbe u mojim očima još strasnijima.

— Molim vas. isključite televizor! — zamolio sam vozača.

Ne okrenuvši se, odmahnuo je glavom. .

— Neee — rekao je. — Malu su tjednima pripremali za ovu borbu s malim Zirkom.

Ljutito sam se nagnuo naprijed u namjeri da sam isključim televizor, ali me moja znanica uhvatila za rukav.

— Molim vas! — reče prestrašeno i odmahne glavom. Nezadovoljan sam sobom, opet sam se naslonio. Ona mi se malo približila, ali ništa više nije rekla. Neko vrijeme sam promatrao nebo koje je mijenjalo boju i trzaje snažne maskirane djevojke i njezina protivnika. Izgledao je kao ošamućeni pauk koji se šulja oko nje. Okrenuo sam glavu i pogledao svoju suputnicu.

— Zašto su vas ona trojica htjela ubiti? — upitah neposredno.

Očni otvori njezine maske bili su okrenuti prema ekranu.

— Zato što su ljubomorni — prošapće.

— Zašto su ljubomorni?

Još me nije pogledala.

— Zbog njega.

— Zbog koga?

Nije odgovorila.

Blago sam joj ovio ruku oko ramena.

— Bojile li se reći? — upitao sam. — Što je posrijedi?

Tupo je gledala pred sebe. Njezin miris mi se sviđao.

— Ispričajte mi nešto o sebi! — rekao sam i blago se nasmiješio. Morao sam pokušati na drugi način. — Ja još ne znam ni kako vi izgledate.

Bez loše namjere približio sam ruku njezinu vratu. Munjevito me udarila. Osjetio sam bol i povukao ruku. Na nadlanici sam ugledao četiri male točke.

Iz jedne je kapnula krv. Skrenuo sam pogled na djevojčine srebrno obojene nokte i aključio da su to zapravo tanke metalne kapice.

— Molim vas, nemojte se ljutiti! — čuo sam kako je rekla — Prestrašili ste me. Pomislila sam u prvom trenutku da mi želite... — konačno je okrenula glavu prema meni. Krzneni kaput joj se rastvorio. Nosila je večernju haljinu u renesansnom stilu, sa čipkastim prslukom, koji je držao prsa a da ih nije pokrivao. — Molim vas, ne ljutite se! — ponovila je i ovila ruke oko mog vrata. — Danas po podne ste mi mnogo pomogli.

Meki baršun njezine maske dodirivao mj je obraz. Njezin topli jezik izvirio je ispod čipkastog obruba i doticao mi bradu.

— Ne ljutim se — odgovorjh — samo ne znam na čemu sam i htio bih vam pomoći.

Taksi se zaustavio. U avetinjski purpurnom svjetlu noći razabrao sam nekoliko tamnih likova koji su nam se približavali. Na suprotnoj strani ulice svjetlucali su šiljci slomljena stakla koji su uokvirivali razbijene prozore na zgradama.

— Kvar na turbini — promumljao je vozač. — Zaglavili smo.

Sjedio je i nije se micao. Baš glupo što se to upravo ovdje moralo dogoditi.

Moja suputnica prošapće:

— Dajte mu pet dolara, to je uobičajeno. Pogledala je prema tamnim likovima i tako se prestraši da sam pritajio svoj bijes i poslušao je. Vozač je uzeo novčnicu bez riječi. Ispružio je ruku kroz prozor i čuo sam ako je nekoliko kovanaca palo na tlo.

Moja znanica mi se ponovo primakla i zavukla u zagrljaj, ali maska joj je ostala okrenuta pirema ekranu. Snažna rvačica je malog Zirka, koji je očajnički lamatao rukama i nogama, bacila na pod i kleknula na njega.

— Tako se bojim — jauknula je djevojka.

Gradska četvrt, koju je ona nazvala Nebo, sastojala se od samih ruševina.

Ali tu je bio noćni klub s baldahinom na ulazu i uniformiranim vratarom koji je izgledao kao astronaut, samo je bio šareniji. Moje raspoloženje se toliko poboljšalo da mi se to čak svidjelo.

Napustili smo taksi. Neka pijana starica išla je pločnikom. Maska joj je kliznula u stranu. Muškarac i žena, koji su bili ispred nas, okrenuli su glave da ne moraju gledati to poluotkriveno lice, kao da je taj prizor neestetski poput ružnog golog tijela na plaži. Išli smo za tim parom do kluba i čuli smo kako je vratar rekao:

— Bakice, bilo bi ti bolje da se izgubiš i pokriješ lice! Unutra je bio mrak koji je donekle razbijala plavičasta svjetlost. Moja znanica mi je rekla da ćemo tu moći nesmetano razgovarati, no ja sam u to sumnjao. Osim neprestanog kašljanja i kihanja (u današnje vrijeme pedeset

posto Amerikanaca na nešto alergično) sastav je grmio neprestano jednu te istu kompjutorsku glazbu a muzičari su upadali nemelodičnim soliranjem. Većina gostiju je sjedila u separeima. Grupa muškaraca nalazila se iza bara. Na malom platou kraj njih previjala se go-go plesačica, koja na sebi nije imala ništa osim maske. Muškarci za barom kao da je nisu zapažali.

Proučili smo zlatom ispisan jelovnik na zidu i naručili jelo i piće pomoću dugmeta koja su se nalazila kraj stola. Pileća prsa, pečene rakove i dva škotska viskija. Ubrzo zatim oglasilo se zvono na stolu. Otvorio sam zidni poklopac i uzeo naše piće.

Grupa muškaraca za barom spremala se da krene. Ogledali su se po prostoriji. Moja znanica je pustila da joj krzneni kaput klizne niz ramena. Pogledi su im se zaustavili za našim stolom. Trojica od njih uporno su nas gledala.

Jedan od muzičara otjerao je go-go djevojku s podija. Dodao sam svojoj znanici slamčicu i počeli smo pijuckati.

— Vi biste htjeli da vam pomognem — rekao sam joj. — Doduše, ne znam u čemu. Bilo kako bilo, mislim da ste čarobni.

Kimnula je, ogledala se i nagnula glavu prema meni.

— Je li za mene teško prijeći u Englesku? — upitala me.

— Nije — odgovorio sam iznenađen tim pitanjem. —

Uvjet je da imate američki pasoš.

— Je li ga težko dobiti?

— Prilično — odvratili. Čudilo me što je toliko neupućena. — Vaša vlada baš ne voli da njeni državljani putuju u inozemstvo, iako to ovdje nije tako strogo kao na primjer u Sovjetskom Savezu.

— Može li mi engleski konzulat pomoći da dobijem pasoš?

— To se ne ubraja u zadaće...

— Možete li mi vi pomoći?

Osjetio sam da nas netko promatra. Jedan muškarac, i dvije djevojke zaustavili su se kraj našeg stola. Djevojke su bile visoke i imale su u sebi nešto što podsjeća na zvijeri. Muškarac je nalikovao na lisicu.

Moja pratilja ih nije ni pogledala. Uočio sam da jedna od djevojaka ima već požutjelu modricu na podlaktici. Njih troje su krenuli dalje i sjeli u separe u tamnom kutu prostorije.

— Vaši znanci? — upitao sam djevojku. Nije mi odgovorila. Ispio sam viski. — Ne znam hoće li vam se Engleska svidjeti. Naša nestašica je nevolja, kao i vaše nevolje.

Opet se nagnula prema meni.

— Moram pobjeći odavde — prošaptala je.

— Zašto? — polako sam postajao nestrpljiv.

— Zato što se bojim.

Zvono na stolu se opet oglasilo. Iznova sam podigao poklopac na

zidu i dodao joj tanjur s rakovima. Zatim sam za sebe uzeo pileća prsa. Umak je bio bogat, pripremljen od badema, soje i ingvera, ali elektronska peć koja je podgrijavala ta jela čini se da je bila pokvarena, jer zagrizao sam u komadić leda što se nalazio u mesu. Ti kompliciranі strojevi moraju se često kontrolirati, no nema dovoljno mehaničara.

Spustio sam viljušku na stol.

— Čega se bojite? — upitao sam.

Oči iza maske ukočeno su me promatrale. Dok sam čekao odgovor, oćutio sam njezin strah gotovo tjelesno: sićušne crne čestice koje su plovile kroz noć skupljale su se na radioaktivnim ranama tumora New Yorka i prolazile po rubovima purpurnog crvenila. Obuzeo me osjećaj samilosti prema djevojci i želio sam da je zaštitim. Moram priznati da je ta samilost donekle bila povezana s njezinom nježnošću u taksiju.

— Prije svega... — nastavila je i zastala. Kimnuo sam o dotaknuo joj ruku. — Bojim se Mjeseca — rekla je napokon i glas joj je ponovo postao sanjarski kao u taksiju. — Može li se gledati u Mjesec a da se ne misli na dirigirane projektile?

— Mjesec nad Engleskom je isti — podsjetio sam je.

— Ali on ne pripada Engleskoj. On pripada nama i Sovjetima. Vi ne snosite odgovornost... Osim toga, bojim se automobila, bandi, samoće i Inferna. Bojim se požudnih pogleda koji žele prodrijeti ispod maske. I... — glas joj je postao tiši — bojim se rvača.

— Da, i...? — navaljivao sam zaštitnički. Njezina maska mi se približila.

— Znate li nešto o rvačima? Mislim na one koji se bore sa ženama. Oni često gube borbe. I tada trebaju djevojke, kako bi se oslobodili svojih frustracija. Djevojke meke i slabe, do srži prestrašene. To im je potrebno kako bi dokazali da su muškarci. Drugi muškarci, opet, ne žele da se rvači upuštaju u odnose s djevojkama. Ti ostali muškarci žele da se oni samo bore sa ženama i da iz tih borbi izlaze kao junaci. Ali njima su djevojke ipak potrebne. A to je strašno za djevojku.

Stisnuo sam joj ruku, kao da se sigurnost i hrabrost mogu tako prenijeti — uz uvjet da posjedujem oboje.

— Mislim da vas mogu povesti u Englesku — rekao sam. Sjene su se pojavile kraj stola i tu se zaustavile. Podigao sam pogled i prepoznao tri muškarca iz grupe koja je maloprije stajala za barom. Bili su to oni isti muškarci koje sam vidio u taksiju. Nosili su crne pulovere i uske crne hlače. Lica su im bila bezizražajna, kao da su narkomani. Dvojica su stala kraj mene a treći se nadvio nad djevojku.

— Nestani, čovječe! — rekao mi je jedan od dvojice. Čuo sam kako je onaj treći kazao djevojci,

— Mala, hoćemo li se boriti neku rundu? Kojim stilom? Judo ili »tko će prvi ubiti«?

Tada sam ustao. Ima trenutaka kad i jedan Englez prestaje biti rezerviran. Ali u tom času nam je prišao muškarac koji je maloprije s dvije djevojke prošao kraj našeg stola. Bio sam iznenađen kako su ona trojica na to reagirala. Situacija im je postala više nego neugodna. Sladunjavo im se nasmiješio.

— Ovakvim šalama nećete pridobiti moju naklonost — rekao je.

— Ali mi to nismo tako mislili, Zirk! — ispričavao se jedan od njih.

— I nadam se da niste — odgovori Zirk. — Ispričala mi je što ste po podne pokušali. Sasvim je svejedno kako je to bilo smišljeno, ali meni se ne sviđa. Zbrišite!

Sva trojica su ustuknula.

— Idemo — reče jedan od njih glasno kad su se okrenuli prema vratima. — Znam lokal gdje se goli bore noževima.

Mali Zirk se melodično nasmijao i sjeo kraj moje znanice. Ona se malo odmaknula od njega. Ja sam sjeo i nagnuo se.

— Tko ti je taj prijatelj, curo? — upitao ju je a da je nije ni pogledao.

Pokretom ruke dala je do znanja da ću ja odgovoriti.

Odgovorio sam mu.

— Ah, Englez — reče Zirk. — Je li vas pitala hoćete li je povesti? S pasošem i tako... — smješkao se prijateljski. — Ona se često priprema za bijeg. Je li tako, curo? — svojom malom, krhkom rukom počeo ju je gladiti po podlaktici a prsti su mu se skupili kao da će joj svakog časa zgrabiti ruku i iskrenuti je.

— U redu — rekao sam oštro. — Zahvalan sam vam što ste otjerali one tipove, ali...

— Oh, nije potrebno — odgovorio je. — Oni nasu opasni, osim kad sjednu za volan. Jedna dobro trenirana četrnaestogodišnjakinja od svakoga od njih mogla bi začas napraviti bogalja. Da, čak i Theda, kad bi za takvo što imala smisla — okrenuo se prema djevojci gladeći je, od nadlanice do vrata, da bi najzad provukao ruku kroz njezinu kosu pustivši da mu pramenovi klize kroz prste. — Ti sigurno znaš, curo, da sam večeras izgubio — rekao je tiho.

Ustao sam.

— Idemo! — rekao sam joj.

Ostala je sjediti. Nisam mogao ustanoviti da li dršće. Pokušao sam kroz otvore na maski uhvatiti njezin pogled i vidjeti da li mi želi što reći.

— Povest ću vas sobom — nastavio sam. — To mogu i hoću učiniti.

Zirk mi se nasmijao.

— Ona bi rado otišla s vama — rekao je. — Je li tako, curo?

Dakle idete li ili ne idete? — upitao sam je. I dalje je mirno sjedila. Zirk je prste u njezinoj kosi polako stezao u šaku.

— Ti, mala stjenice! — povikao sam. — Makni prste! Ustao je sa stolice hitro kao zmija u napadu.

Ja nisam ni rvač ni boksač. Ali što je moj strah veći, to udaram snažnije i točnije. Ovaj put imao sam i sreću. Ali kad se stropoštao na stolicu, osjetio sam bol na obrazu od četiri uboda. Stavio sam ruku na obraz i opipao četiri ogrebotine od djevojčinih bodeža na noktima i toplu krv koja je potekla.

Nije me ni pogledala. Nagnula se nad malog Zirka, priljubila masku uz njegov obraz i govorila mu kao bespomoćnom djetetu:

— Ne budi tužan, sve će biti u redu, poslije me možeš ispsovati.

Mogao sam čuti šumove oko nas, ali nam se nitko nije približio. Nagnuo sam se nad djevojku i strgnuo joj masku s lica. Ne znam zašto sam očekivao da joj lice izgleda drugačije. Lice joj je bilo blijedo, bez šminke. Doista, bilo bi besmisleno šminkati se pa stavljati masku. Obrve su joj bile nenjegovane, usne ispucane. Ali izraz njezina lica i na njemu znaci njezinih osjećaja...

Jeste li ikad dignuti i okrenuli kamen koji je više dana ležao na zemlji pod kišom? Jeste li ikad vidjeli kakve se sve odvratne bijele gliste skupljaju pod njim?

Spustio zam pogled prema njoj, a ona ga digne prema meni.

— Da, ti se tako bojiš! — rekao sam sarkastično. — Strah te od njega i svega što će ti po noći raditi. Smrtni strah... taman posla!

I tada sam otišao u purpurnocrvenu noć, s rukom na krvavom obrazu. Nitko mi nije prepriječio put, čak ni rvačice. Najradije bih smjesta otkinuo komadić trake ispod košulje da vidim nisam li dobio preveliku količinu zračenja. Tada bih imao razlog da dobijem dozvolu da prijeđem Hudson i da preko New Jerseyja, kraj ostatka zračenja bombe Narrows, stignem do Sandy Hooka. Tamo bih mogao čekati stari, zarđali teretni brod koji bi me prevezao preko Atlantika kući u Englesku.

Objavljeno prema dogovoru s GPA München

Međuzvjezdana drama

Požutjela SF

Charles Cros:

Una drame interastral

Preveo *Božidar Stančić*

Južne Ande. 2836.

Dekret CXVII 32. velikog meštra astronomije podigao je buku u stranci Podrugljivaca. Recimo odmah da ta stranka, kako god se žesioko branila od te usporedbe, prilično nalikuje na stranku slobodnih mislilaca otprilike nekoliko stoljeća. Tako joj nalikuje da bi se valjalo bojati istih pretjeranosti koje bi zahtijevale i iste mjere suzbijanja.

Podrugijivci su govorili o povratku na faraonska vremena, o tami 19. i 20. stoljeća, tvrdili su da je to restauracija nekadašnjega klera, praznovjerna dimenzija, mitološka fantazija ugurana u pore suvremenog ljudskog društva.

Lako pobijam te prigovore. Ova uredba uspostavlja samo ono što je već bilo u praksi dugi niz godina i samo je rezime posebnih odredaba u pravilima svih zemaljskih opservatorija ili odluka Vrhovnoga suda. To je vidljivo u pravilima Visokog instituta i Baze za vezu, a publikacija »Tajnost opservatorija i baze« bila je u općoj upotrebi.

Isto je i s posebnom uredbom o obaveznom celibatu astronoma koji su htjeli prijeći u četvrti stupanj, o zakletvi koja se traži od njih i o kaznama kojima su podvrgnuti, što su utoliko strože ukoliko je stupanj viši.

Već dugo se u zahtjevima za prelazak u viši stupanj spominje da su podnosioci zahtjeva neoženjeni, navodi se strogost njihova načina života. Stvari su se u međuvremenu pogoršale i Uredba XXVII izašla je samo zato da bi regulirala primjenu potrebnu i moralno i politički. Uredba je primjenu učinila pravičnijom umjesto da je ograniči,

sprečavajući zloupotrebu nekih restrikcija u astronomskim kolegijima.

Znam da Podrugljivci neće biti zadovoljni ovim objašnjenjem. Ne bih s njima raspravljao. Ograničio bih se na to da ispričam činjenicu koja je navela na potrebu strogog reguliranja što je prevagnulo u Uredbi CXVII.

Sjećamo se nedavne i neobjašnjive ostavke jednog direktora opservatorija u Južnim Andama i buke koja je slijedila toj ostavci prije tridesetak godina. Govorilo se o kažnjivom nemaru tajnosti opservatorija. Termin »tajnost« našla se u tadašnjim novinama. Vlada je razborito zataškala aferu i direktorova je ostavka prihvaćena »iz zdravstvenih razloga«, jer je bio zaslužan zbog svoga rada, osobito rada na ekvatorijalnoj venerijanskoj flori.

Sad je već dugo mrtav kao i većina sudionika. Iznijet ću činjenice, ne navodeći ničije ime.

Taj je direktor izuzetno bio oženjen, točnije rečeno, prilikom postavljanja na ono mjesto bio je udovac, ali je imao sina od 22 ili 23 godine.

Mladić je bio obdaren živom, imaginacijom i nije ga privlačio astronomski poziv već slikarstvo i poezija. Ostavio je, uostalom, stihove koje su znalci povoljno ocijenili, premda je u njima bilo neke ne baš osobito prihvatljive neobičnosti, bar za mene i one koji su kao i ja prihvaćali normalna i neosporna djela 25. stoljeća.

Istraživanja venerijanske flore obavljala su se razmjenom. Trebalo je od zemaljske flore prenijeti na Veneru onoliko koliko se primilo s Venere. U tu je svrhu poslužio velik komplet od tri tisuće objektiva od pedeset metara i odgovarajući reflektori.

Zna se da je taj komplet, koji nalikuje na veliko oko i stajao je vladu 95 milijuna, i danas jedan od najljepših na Zemlji. Jakost tih leća je tolika da je venerijanskrm astronomima bilo potrebno povećati oblik slike 400 puta pa da je s prijenosne površine prihvatimo na Zemlji u naravnoj veličini.

Dakle, razmjenjivale su se biljne vrste između Zemlje i Venere i komplet leća bio je neprekidno uperen u dio Venere. Direktor je bio potpuno zaokupljen korisnošću istraživanja pa je došao na ideju, više nezgodnu nego kažnjivu, da zatraži pomoć svoga sina u utvrđivanju i razvrstavanju fotografija koje su se prenosile.

Zatim je pošao korak dalje u tome povjerivši mladiću mjesto izravnog promatrača s lećama. To se može protumačiti samo senilnošću, no, nesretni se direktor, u istrazi, branio da je taj ozbiljni propust učinio zato što su ga u to vrijeme boljele oči.

Botanička su istraživanja i razmjena zauzimala polovicu prijenosa. Druga je polovica bila posvećena tekućoj vezi. Mladić je tako bio upućen u cijeli proces veze, bez studija, bez sustava, bez znanstvenog stupnja i bez prisege.

Podređeni astronomi, možda zaokupljeni trkom za vlastitim dohotkom više nego društvenim interesom, ali i iz navike da se pokoravaju direktoru i poštuju ga, pustili su neka se stvari razvijaju same od sebe. Uostalom, rekli su u istrazi, posao se odvijao i u tim neregularnim uvjetima vrlo aktivno i plodno.

Da bih olakšao pričanje, dat ću mladiću ime: Glaux. Glaux je, dakle, činilo se, bio zaokupljen svojim promatračkim aktivnostima. Istraživao je sva moguća usavršavanja pri prijenosu. On je uveo u praksu načine koji su dotad bili zanemareni jer su se smatrali neprimjenjivim pretpostavkama.

Tek poslije tih događaja uspio je i prijenos zvuka. Ali nijekala se korist od toga: kaže se da mi ne shvaćamo osobito venerijansku glazbu, a jezike bismo mogli izgovarati samo uz pomoć mehaničkoga artikulatora. Tim izgovaranjem bismo samo gubili vrijeme, osim ako ne bismo, što je besmislena pretpostavka, pošli na međuplanetarno putovanje.

Smatram da su to brzopleti zaključci. Odakle ta neočekivana astronomska žestina? Uvriježena rutina tjera neke ljude na pomisao da su neke najprirodnije stvari na svijetu čudne i nemoguće. Zapravo je nauka koračala brže nego razum i smisao za praktično.

Kad je Galux jednoga dana završavao tekući prijenos, upravo je htio otići sa svoga promatračkog mjesta kad je spazio kako se platformi opservatorija na Veneri približava stvorenje koje nije bilo među osobljem opservatorija. Bilo je očito da je to žena.

Ovdje moja uloga pripovjedača postaje teška i bila bi još teža da Uredba CXVII nije definirala prekršaj. Držat ću se striktno zakona i spomenuti pojedinosti.

Dakle, bila je to žena. Potaknut znatiželjom, Glaux je promatrao njezino kretanje. Nemarno je šetkala amo-tamo. Ne bih znao reći ništa o njezinoj izvanzemaljskoj ljepoti i o njezinu ukrasu. Astronomi 11. stupnja mogli bi biti upućeniji u to, i to ne samo opisom riječima.

Došla je do uređaja za vezu i zastala ondje. Glaux joj je tada uputio uobičajeni pozdrav na početku veze. Ona je u istom smislu i odgovorila, suzdržavajući se od — po analogiji rečeno — smijeha. Tako bar navodi Glauxov dnevnik u prozi i stihovima. Nakon nekoliko razmijenjenih znakova, mladić je zapazio da je ona upućena u međuzvjezdani jezik bolje nego on i razgovor se nastavio.

Ipak, Zemlja i Venera se vrte, atmosferske refracije zamaglile su sliku i omogućile samo pozdrave »do viđenja«.

Od toga se dana Glaux bacio gorljivo na rad oko veze. Da li je on sam došao na sve ideje ili su mu one sugerirane vezom? Možda je s djevojčine strane bilo indiskrecija, možda se djevojka s Venere nije ustručavala odati znanstvene tajne svoga planeta?

Pogađate: dvoje mladih se zaljubilo. Ludost! Žaljenja vrijedna

posljedica nepridržavanja pravila!

Mislili su da će moći prebroditi udaljenost koja ih je razdvajala razmjenjujući što su potpunije mogli crte svoje ličnosti. Slali su svoje fotografije u nizu dovoljnom da se omogući reprodukcija nepomične slike i slike u pokretu.

Kad bi se završilo vrijeme promatranja, Glaux bi se zatvarao u jednu prostoriju i u pari i prašini reproducirao pokretnu sliku svoje drage, neopipljivu sliku mlaza svjetla. Ali on je načinio i njen nepomičan oblik od plastične mase.

Tada su došli na pomisao da razmjenjuju svoj glas, svoje riječi, svoje pjesme. Sve je to bilo zabilježeno i reproducirano na električnim aparatima za registraciju tona. Ne znam kakve su to bile riječi i pjesme što su dopirale iz takve daljine. Mogu reći jedino da je to trajalo tri godine.

Treća je godina bila strašna, pomiješana sa zanosom i očajem... Je li se ovo dvoje bezumnih moglo tada još spasiti energičnim mjerama? Sumnjam. Već je bilo učinjeno nepopravljivo zlo.

Jedne večeri, kad je naš sumrak padao istovremeno s onim na Veneri, nakon svih obostranih priprema, Glaux i djevojka razmijenili su posljednji poljubac preko nemilosrdnog prostora koji ih je dijelio i ubili se.

Ta je tragedija gotovo upropastila savez dvaju planeta, jer je djevojka s Venere bila kći jednoga od najmoćnijih astronoma s toga planeta. Sve se, međutim, sredilo međuplanetarnim konvencijama što su nakon toga zaključene. Uredba CXVII je sankcionirala te konvencije na Zemlji i time su bile izbjegnute posljedice kojih smo se na trenutak bojali.

Svi Glauxovi papiri, fotografije, fotoskulpture i fonografije smještene su u centralni arhiv. Potrebno je imati 11. stupanj da bi se došlo do njih.

Unatoč ovome što sam ispričao s odobrenjem visokih državnika, ne bih očajavao budu li Podrugljivci zanijekali korisnost Uredbe CXVII.

Izlet

Duško Čavić

Put je bio kratak i ugodan. Na sjedalu u dnu sale debeli čovjek pogleda kroz okno. Nakon nekoliko trenutaka okrene se osobi koja je stajala između dva reda sjedala.

— Ežene, kako to mi njih vidimo, a oni nas ne? Mogu li nas otkriti bilo kojim čulom?

— Ah, objasnit ću vam usput — odgovori Ežen i obrati se ostalima: — Izlazimo, dragi putnici! Nadam se da ste zapamtili ono najbitnije s pripremnih satova.

Polukružna vrata bešumno se otvoriše i svih desetak putnika izidoše. Uglavnom muškarci, dvije-tri žene i dvoje djece. Ežen izide posljednji. Vrata se zatvoriše. On pokaže u pravcu sunca i reče:

— Izabrali smo lijep dan, zar ne? — Pri tom se nasmiješi, primi se za ovratnik i poskoči na mjestu.

Priđe mu jedna od žena:

— Vrlo prijatno mjesto je ovaj... park. Jesam li dobro rekla? Zar je izvan njega doista opasnije nego ovdje?

— Eeeh! Samo reklama naše agencije. No, za neke... Ali strpite se, vidjet ćete dobar dio te površine i njene osnovne karakteristike. Kao što već znate, izvorni naziv ovog zelenog prostora jest park, a površine oko njega — grad. Izvorni naziv ovog grada još nisam uspio izgovoriti, ali ste ga već čuli.

— Ežene... — javi se debeli čovjek.

— Ah, da, udovoljit ću vašoj razumljivoj znatiželji. Prvi razlog što nas oni ne vide jest što ovdje nismo fizički prisutni. Naravno, da ste platili prvu klasu, sada biste ovo doživljavali fizički, ovako ne možete. Dalje, mi za njih ne postojimo jer nismo rođeni u njihovu vremenu. Kako u njihovo doba nismo nastali, logično je da za njih ne postojimo. Vidite, vrijeme tu ima ulogu prostora: dijeli nas od njih.

— Vaša službenica u uredu mi nije znala reći.

— Oprostit ćete Kraalsenovoj. Ona je tamo nova. Hajdemo sada do ostalih. Još da prođemo kroz grad, pa natrag u vremeplov.

Turisti iz budućnosti izadoše iz parka i nestadoše u gradskoj vrevi dvadesetog stoljeća.

Icarus, Montgolfier, Wright

Ray Bradbury:

Icaeus, Montgolfier, Wright

Prevela *Mirjana Živković*

Ležao je na postelji, dok mu se vjetar — što je dopirao kroz prozor — slivao niz uši i poluotvorene usne i šaputavo uvlačio u san. Bio je sličan vjetru vremena koji huji u delfskim pećinama da kaže ono što je moralo biti jučer, što mora biti danas i što će biti sutra. Ponekad je glas dopirao iz velike udaljenosti, ponekad su to bila dva glasa, mnoštvo glasova, čitava skala ljudskih uzvika koji su mu navirali na usta, ali njihove riječi uvijek su bile iste:

— Pogledaj, pogledaj, učinili smo to!

Iznenada, on, oni, jedan ili više njih, uđoše u san i poletješe. Zrak se širio preko toplog mora u kome je on plivao, ispunjen nevjericom.

— Pogledajte, pogledajte, uspio je.

Ali on nije želio da ga svijet gleda; naprezao je čula da bi što bolje vidio, osjetio, omirisao, dodirnu zrak, vjetar, Mjesec koji se rađao. Plivao je sam nebom. Masivna Zemlja pod njim već je nestala.

Pričekaj, pomislio je najednom, pričekaj malo!

Noćas... koja je, zapravo, ovo noć?

Predvečerje, naravno. Predvečerje prvog leta rakete na. Mjesec. S druge strane zidova ove sobe, na pustom, od sunca ispucalom uzletištu, sto metara ispred, čeka me raketa.

Samo, da li me odista čeka? Da li se tamo uopće nalazi neka raketa?

Ustat ću, pomislio je. Zatim se izvio, okrenuo prema zidu, oznojen i još sklopljenih očiju, ponavljajući istu misao kroz stisnute usne. Moraš biti siguran. Tko si ti, zapravo?

Ja? — upitao se u sebi. Moje ime?

Gededia Prentis, rođen 1938. godine, diplomirao 1959, postao raketni pilot 1965. Gededia Prentis... Gededia Prentis...

Vjetar je odzviždao njegovo ime. Pokušao ga je zgrabiti vičući na sav glas.

Zatim se primirio i pričekao da mu vjetar vrati ime natrag. Čekanje je postalo dugo, ali nije bilo ničega osim tišine. Najzad, poslije tisuću otkucaja srca, nešto se pokrenulo.

Nebo se otvorilo kao nježan, plavi cvijet. Egejsko more bilo je puno blagih, bijelih vrtloga koje je nemirno talasanje prelilo bojom vina.

Valovi koji su udarali o stjenovitu obalu doniješe ponovo njegovo ime.

Icarus

I još jedan zadihani šapat. Icarus

Netko ga povuče za ruku. Bio je to otac koji ga je zvao po imenu i odagnavao plašt noći. Ali on je i dalje ležao, sićušan, poluokrenut ka prozoru, ka obali koja se pružala dolje i dubokom nebu. Osjećao je kako mu prvi jutarnji vjetar mrsi zlatno perje udjenuto u jantarni vosak. Zlatna krila podrhtavala su gotovo kao živa na očevim rukama. Nježno paperje na njegovim ramenima blago je treperilo, dok je on prelazio pogledom s krila na veliki greben.

— Oče, kakav je vjetar?

— Dobar za mene, ali ne i za tebe...

— Ne brini, oče, Krila sada izgledaju slaba, ali ojačat će ih moje kosti u tom perju, oživjet će ih moja krv u tom vosku!

— To su također moje kosti, to je moja krv, upamti. Svaki čovjek pozajmljuje svoje meso svojoj djeci, tražeći od njih jedino da ga dobro čuvaju. Obećaj da se nećeš uspinjati odveć visoko, Icaruse. Sunce ili moj sin, vrelina prvog ili mladalački nemir drugog, mogli bi da rastope vosak koji drži krila. Budi oprezan!

Zatim su iznijeli blistava, zlatna krila pred lice jutra, dok su im ona šaputala u rukama, šaputala njegovo ime, neko ime, bilo koje ime, koje je doletjelo lebdeći i trepereći poput pera na toplom zraku.

Montgolfier

Ruke su mu dodirivale pregrijano uže, svijetlo platno, niti koje su se užarile na suncu. Ruke su mu rasplamsavale plamen hrpama vune i pregršti ma slame.

Montgolfier

Pogled mu se uspinjao duž goleme ustalasane mase oceana koji se ravnomjerno dizao i spuštao. Velika, srebrna kruška ispunjavala se svjetlucavim strujama zraka koje je plamen dizao uvis. Utihnula poput nekog boga koji se dremljivo nadvio nad prostore Francuske, ta nježna lanena opna, ta nabujala vreća ispunjena toplim zrakom mogla bi ubrzo da se otkine i oslobodi. Upravljanje nagore, prema plavim svjetovima tišine, njegove misli i misli njegova brata plovile su zajedno s njom, bezglasne, vedre, među otocima oblaka gdje spavaju divlje munje. U tim ponorima i bezdanima koji nisu uneseni ni u jednu kartu i gdje se nikada nije čuo poj ptica ili ljudski glas, i sam balon je šutio. Prepušteni tajanstvenim strujama, on, Montgolfier, i svi ostali

ljudi mogli su čuti prvi put bezmjerno duboko disanje boga i svečane korake Vječnosti.

— Ah... — On se pokrenu, gomila se pokrenu, u sjenci toplog balona. — Sve je spremno, sve je u redu...

U redu. Usne mu se stisnuše u snu. U redu. Zvižduk, šapat, žubor, tišina. U redu.

Iz ruke njegova oca jedna igračka odskoči prema stropu, zahvaćena kovitlacem koji je sama napravila, i ostade u zraku. On i njegov brat gledali su je širom otvorenih očiju kako treperi, šumi, zviždi, slušali su kako odbrujava njihova imena...

Wright

Šapat se razlijegao: vjetar, nebo, oblak, prostor, krilo, . let...

— Wilbure, Orville! Pogledajte, šta je ono? Ah! U snu mu se na usnama ote uzdah.

Igračka-helikopter je zujao, udarao o strop, graktao kao orao, gavran, vrabac, kos, sokol. Začuo se orao, zabrujao kobac, i konačno, spustivši se na njihove ruke uz blago strujanje slično šumu nevremena iz nekog još nerođenog leta, napravivši pri tom posljednji okretaj i trzaj, oglasio se i sokol.

On se osmjehnu u snu.

Gledao je oblake kako plove Egejskim nebom. Osjećao je kako se balon pijano zanosi pod snažnim naletom nemirnih struja vjetra. Čuo je kako pijesak zapljuskuje hridine Atlantika i stvara blago povijene dine koje bi ga mogle spasiti kad bi se, poput nevjeste ptice, strmoglavio u bezdan. Skelet aviona brujao je i podrhtavao poput harfe. Čak je i njega samoga ponijela ta muzika.

Iza zidova sobe raketa je već bila spremna da se lagano vine nad nepreglednu pustoš, sa savijenim plamenim krilima, s uzdržanim plamenim dahom, spremna da se obrati mnoštvu od tri milijarde ljudskih bića. Još samo trenutak, a onda će ustati i lagano poći prema raketi.

Zatim će zastati na rubu grebena.

Zastat će u hladnoj sjeni pregrijanog balona.

Zastat će pred nanosima pijeska koji su prekrili Kitty Hawk.

Potom će ponovo odjenuti svoje dječačke zglobove, ramena, šake i prste zlatnim krilima udjenutim u zlatni vosak.

Dodirnut će ga posljednji put vreli ljudski dah, pun nagovještaja strahopoštovanja i čuđenja, dah koji nosi sobom obećanje ostvarenja jednog sna.

Benzinski motor će zabrujati.

Zatim će uzeti očevu ruku i poželjeti mu sreću svojim vlastitim krilima, raširenim i spremnim, tu, na rubu ponora.

Zamahat će njima i skočit će.

Presjeći će uže da oslobodi veliki balon.

Upaliti će motor i avion će se vinuti u zrak.

Pritisnut će dugme i raketa će zaurlati na uzletištu. A onda će se zajedno vinuti, zaplivati, pojuriti, razmahati, skočiti, otisnuti i poletjeti prema Suncu, Mjesecu, zvijezdama. Ispod njih ostat će Atlantik, Sredozemlje; u daljini će iščezavati polja, vrleti, gradovi, zaseoci; unaokolo će jedino ostati tišina etera, razbarušena pera, klopotavi trup letjelice, erupcija vulkana, zastrašujuća, praskava grmljavina. Trzaji, brujanie i oklijevanje pretvorit će se u siguran let. Nevjerica će ustupiti mjesto čuđenju, a zatim će im se na licima pojaviti osmijeh i oni će početi da se međusobno dozivaju po imenima. Ili će možda vikati imena onih koji još nisu rođeni i onih koji šu već vjekovima mrtvi, koje je otpuhao vjetar što miriše na vino, što miriše na sol, bešumni vjetar koji je pokretao balon, vjetar nekog kemijskog plamena. I svatko od njih će osjetiti kako blještavo parje podrhtava i buja, duboko u svome korijenu, pokušavajući da se otrgne iz razvaljenih čahura. Svatko će ostaviti iza sebe odjek vlastitog leta, zvuk koji će poput vjetra neprestano kružiti oko Zemlje da bi se oglasio u nekom dalekom vremenu, gdje će ga čuti sinovi sinova njihovih sinova, usnuli, ali ipak sposobni da odgohetnu tajnu nemirnog ponoćnog neba.

Više, još više, gore, daleko gore. Proljetna bujica, ljetna poplava, beskrajna rijeka novih krila.

Zvono je blago odjeknulo.

Ne, prošaputao je, neka san potraje još samo jedan tren. Pričekajte...

Egejsko more nestalo je ispod prozora, iščezlo. Dine Atlantika i široki prostori Francuske pretvoriše se u pustinju Novog Meksika. U njegovoj sobi, pokraj postelje, nije više treperilo perje zabodeno u zlatni vosak. Napolju se vjetar nije više poigravao s velikom kruškom, nikakav stroj sličan leptiru nije brujao; stajala je samo jedna raketa, kao plameni san, koja je čekala dodir njegove ruke da bi se vinula u ponore svemira.

U posljednjem trenutku sna netko ga je upitao kako se zove.

Sasvim mirno, ponovio je odgovor koji je čuo u satima proteklim od ponoći.

— Icarus, Montgolfier, Wright.

Ponovio je polako još jednom, da bi onaj tko ga je pitao mogao upamtiti redoslijed i točno zapisati riječi. Icarus, Montgolfier, Wright.

— Rođen: devet stotina godina prije naše ere. Osnovna škola: Pariz, 1783. godine. Gimnazija Kitty Hawk, 1903. godine. Diplomirao na letu od Zemlje do Mjeseca, danas, 1. kolovoza 1970. godine. Umro i pokopan, uz malo sreće, na Marsu, 1999. u rano proljeće.

Zatim je pustio da ga probude.

Trenutak potom, prelazeći preko pustog Tarmaka, on začu kako

netko doziva, doziva, doziva...

Nije imao pojma da li se taj netko nalazi ili ne nalazi iza njega. Također nije znao da li je u pitanju jedan ili više glasova, da li mu mladi ili stari, dopiru li iz blizine ili negdje izdaleka, da li im jačina raste ili opada, da li šapuću ili viču na sav glas njegova tri nova, hrabra imena. Nije se okrenuo da to provjeri.

Vjetar se lagano podizao i on se prepustio njegovim strujama da ga ponesu preostali dio puta preko puste piste do rakete koja ga je nepomično čekala.

Objavljeno prema dogovoru s GPA München

Dodatak

Zoran Živković: RAY BRADBURY

»Ray Bradbury je najveći pisac znanstvene fantastike svih vremena«. »Ray Bradbury uopće ne piše znanstvenu fantastiku.'.

Ova dva međusobno krajnje isključiva suda o neosporno velikom majstoru suvremene američke proze Rayu Bradburyju imaju danas približno podjednak broj zagovornika medu kritičarima i uopće ispitivačima znanstvenofantastičke književnosti. No nedoumice o žanrovskoj pripadnosti Bradburvjevih literarnih ostvarenja nisu ograničene samo na taj akademski krug. One također uznemiruju mnogobrojne ljubitelje znanstvene fantastike, koji ne oklijevaju u svojatanju Bradburyja i nipošto ne bi željeli da ga se odreknu, ali istodobno priznaju da je njegova poza »neuobičajena«, »složena«, često »nedokučiva«, da nadmašuje zahtjeve koje oni postavljaju pred žanr, a to uvjetuje manji ili veći gubitak komunikativnosti na njihovu nivou.

I dok se nedoumice laičkih poklonika znanstvene fantastike o žanrovskoj pripadnosti Bradburyjeve proze još mogu razumjeti, jer od njih nitko ne očekuje veću upućenost u probleme teorije književnosti, činjenica da profesionalni kritičari zastupaju ekstremna stanovišta u tom pogledu kazuje da je posrijedi doista složen

slučaj. Riječ je, zapravo, o teorijskoj dilemi staroj koliko i sama znans tvena fantastika — dilemi o tome što je pretežno u toj književnoj vrsti mjerila žanra ili mjerila medija

Primijenjeno na slučaj Bradburyja, spomenuta nedoumica suočava nas s ovim problemom: ukoliko se opredijelimo za mjerila medija kao dominating u znanstvenoj fantastici, onda moramo dati za pravo onim kritičarima koji su mišljenja da američki autor predstavlja najvećeg pisca znanstvene fanstatike svih vremena. Prema tim mjerilima, naime, vrijednost dana SF-djela određuje se prvenstveno prema njegovoj literarnoj kvaliteti, a pri tome propozicije žanra bivaju potisnute u drugi plan. odnosno svedene na puke odrednice poprišta zbivanja. I doista, vrednujemo li tako znanstvenu fantastiku, Bradburyjeva djela praktično ostaju bez takmaca u sveukupnom SF-žanru. Kritičari iz oba tabora jednodušni su u uvjerenju da još nitko nije pisao umjetnički tako vrsnu prozu kao Bradbury — prozu koja stoji u samom, vrhu moderne američke književnosti.

Ako se, međutim, opredijelimo za mjerila žanra, prema kojima se od pisca znanstveno-fantastičkog djela u pogledu umjetničkih kvaliteta očekuje samo elementarnu literarnost

a težište se isključivo premješta na domišljatosti na nivou žanrovskih posebnosti, onda neosporno imaju pravo oni kritičari koji smatraju da Bradbury praktično uopće ne piše znanstvenu fantastiku. On, naime, ne samo da nije naročito domišljat kada su u pitanju žanrovske posebnosti (u ovom pogledu jedan Asimov, na primjer, čiji su umjetnički potencijali doista na nivou elementarne literarnosti, doima se prema Bradburyju kao učitelj prema đaku) nego cijelo vrijeme stoji na onoj delikatnoj granici koja razdvaja znanstvenu motiviranost elementa fantastičnog njegove nedisciplinirane upotrebe.

»Bradburvjeva znanost je površna i ovlašna«, piše u knjizi Bradburyjeve kronike (The Bradbury Chronicles)

George Edgar Slusser, »previše neznanstvena; on se uopće ne trudi da nam pruži one razrađene ekstrapolacijske konstrukcije koje kod drugih pisaca često ostavljaju premalo prostora za razvoj likova (...) SF-kontakt je kod njega samo sredstvo da se obuhvati niz ljudskih situacija.«

Kako se odlučiti između te dvije međusobno isključive ocjene Bradburyjevog književnog opusa, u širem smislu, između dva raznorodna viđenja znanstvene fantastike? Vjerojatno je jedino ispravan neposredan način — naime, razmatranje konkretnih djela američkog pisca. No prije nego što se latimo tog zadatka, upozorimo na dvije karakteristike literarnog stvaralaštva autora Maslačkova vina, koje su bitne za pokušaj razabiranja u okviru spomenute dileme.

Problem žanrovske pripadnosti Bradburyjeve proze ne odnosi se na cijeli njegov opus, jer je on, uz ona ostvarenja koja ćemo zasad uvjetno označiti kao znanstvenu fantastiku, pisao i djela za koja je neosporno da

ne potpadaju pod ovaj žanr. Ni u ovom potonjem slučaju nije lako izvršiti žanrovsku klasifikaciju, ali nedoumica se tu prostire između čiste fantastike i nekih vidova takozvanog »horrora«, ne zadirući pri tome uopće u SF. U našoj analizi, međutim, i ta će djela biti uzeta u obzir, jer imaju značajne reperkusije na problem koji nas prvenstveno zanima.

Ray Douglas Bradbury rođen je 22. kolovoza 1920. godine u gradiću Waukeganu u saveznoj državi Ilinoisu. Otac mu je bio engleskog a majka švedskog porijekla. Obitelj Bradbury seli se 1926. godine u Novi Meksiko i Arizonu, ali se poslije samo jedne sezone vraća u Waukegan. U autobiografskim zapisima budućeg pisca Maslačkova vina može se pročitati podatak da su njegovi prvi susreti s književnošću bili ograničen« prvenstveno na područje fantastike. Uživao je u majčinim čitanjima priča o famoznom čarobnjaku iz Oza,

a jedno od prvih štiva koje je sam pročitao bile su pripovijetke Edgara Allana Poa, čiji će utjecaj trajno ostati vidljiv u Bradburyjevu stvaralaštvu.

Prilikom naredne kratkotrajne seobe iz Waukegana u Arizonu, gdje mu je otac krenuo u potragu za boljim poslom, Bradbury u novom prebivalištu upoznaje jednog vršnjaka koji mu posuđuje komplete starih brojeva časopisa Amazing Stories i Wonder Stories. Bio je to njegov prvi susret sa znanstvenom fantastikom, a za razumijevanje potonjeg Bradburyjeva stvaralaštva na tom polju važan je podatak da mu je odmah omiljeni pisac postao Edgar Rice Burroughs, čijim je propovijetkama vezanim za čudesni »crveni planet« bio toliko očaran da je, kada ne bi imao novca da kupi nove brojeve, sam pisao nastavke.

Nakon ponovnog povratka u Waukegan Bradburyjevi 1934. Rodine napokon zauvijek napuštaju to mjesto i sele se u Los Angeles. Mladi Ray se tu upisuje u srednju školu, u kojoj ima priliku da prvi put javno iskaže svoje spisateljske ambicije. Rane pokušaje iz proze i pjesništva objavljuje u školskom listu, a ozbiljno pomišlja i

na glumački poziv. No srećom za znanstvenu fantastiku i književnost uopće stjecaj okolnosti odredio je da krene drugim putem. Jedan znanac poziva ga na redoviti mjesečni sastanak lokalnog ogranka Američke znanstvenofantastičke lige. čiji redovit član Bradbury postaje od listopada 1937 Taj klub poklonika SF-žanra iz Los Angelesa nekako u isto vrijeme pokreće fenzin Imagination!, u čiiem četvrtom broju (siječanj

1938. godine) izlazi prva Brađburvjeva znanstvenofantastička priča »Hollerbochenova nedoumica« (»Hollerbochen's Dilemmas).

Nakon debija u fenzinu Imagination! budući pisac Maslačkova vina dobiva važan poticaj za daljnje pisanje, ali poteškoće iskrsavaju kada napisano

treba objaviti. To je važilo ne samo kada je bila u pitanju prodaja profesionalnim časopisima nego i plasman u amaterskim izdanjima klubova ljubitelja SF-žanra, gdje se moglo štampati gotovo sve što se ponudi. Nije, međutim, nevolja

bila u tome što je bila sporna kvaliteta ranih Bradburyevih priča — premda su one, razumije se, odavale još neiskusan pisca; problem je bio vezan za njihovu žanrovsku neopredijeljenost, a to je, kao što smo vidjeli, sjena koja će padati preko cijelog kasnijeg SF-stvaralaštva američkog autora. U vrijeme kada je pisati znanstvenu fantastiku značilo baviti se prvenstveno znanstvenim ili kvaziznanstvenim ekstrapolacijama zaogrnutim u elementarno književno

ruho, Bradbury, koji ni tada, baš kao ni kasnije, nije imao dara za nešto takvo, nastavljao se na onu tradiciju s kojom je odrastao, na Poea i Burroughsa, nerijetko zamjenjujući »znanost« elementom

mističnog, a to nikako nije bilo po ukusu cjelokupnog tadašnjeg SF-establishmenta, od profesionalnih urednika do priređivača amaterskih šapirografiranih listova, koji su svi odreda bili složni u prostodušnom uvjerenju da je egzaktna znanost jedino sredstvo koje u budućnosti treba da spasi svijet od svih zala i da mu zajamči nesputan napredak.

Pokriće u stvarnosti za takvo uvjerenje poklonici SF-žanra imali su u takozvanom pokretu »Tehnokrata«, nastalom u jeku ekonomske krize, čiji su zagovornici bili mišljenja da svijet treba preurediti po sasvim novom uzoru, s grupom znanstvenika na vrhu društvene hijerarhije, koji bi upravljali državom nepogrešivošću svojstvenom za egzaktne discipline. Bradbury, koji je vjerojatno intuitivno naslućivao svu naivnost, ali i opasnost takvog stanovišta, bježao je u drugu krajnost, izmičući stegama »znanstveno« i idealno uređene civilizacije, u slobodne prostore fantastike i magije, ali i nastojeći cijelo vrijeme da ostane dosljedan jednom znanstvenofantastičnom prosedeu u smislu, koji bi bio znatno tolerantnjji i nesputaniji od koncepcija »Tehnokrata«. No cijena tog traženja kompromisa u prvo vrijeme bila je nemogućnost objavljivanja radova i to što Bradburyja tjera da poduzme veoma tipičan korak za mnoge tadašnje mlade poklonike SF-žanra koji su imali spisateljske ambicije, ali ne i priliku da negdje publiciraju svoje priče: početkom ljeta 1939. godine on pokreće vlastiti fenzin Futuria Fantasia, koji šapirografira u maloj

nakladi, a glavni suradnik mu je kasnije veliki SF-ilustrator Hannes Bok. »Časopis« se ugasio poslije samo četiri broja, ali zato je Bradbury u njemu objavio nekoliko svojih »mješovitih« priča, većinom pod pseudonimom Ron Reynolds.

Sve je to djelovalo krajnje deprimirajuće na mladog Bradburyja, koji konačno odlučuje da digne ruke od znanstvene fantastike i da se potpuno posveti stvaralaštvu na području čiste fantastike ili »horrora«, gdje je imao osiguranu prođu, jer su mu priče tu bile žanrovski uglavnom »čiste« a njihova literarna vrijednost je već tada svjedočila o popriličnoj »ispisanosti«. Na žalost, plodovi te ispisanosti nisu sačuvani, jer je u trenutku krize Bradbury spalio priličan broj svojih priča, nastalih u razdoblju stvaralačke ponesenosti SF-žanrom pod okriljem Futuria Fantasie (Moskowitz spominje opseg od tri milijuna riječi).

Za razliku od znanstvene fantastike, uspjeh na području žanra »horror« bio je brz i potpun.

Prvu veću popularnost među širom čitalačkom publikom stekao je pričom »Varalica« (»The Ducker«), koja je objavljena u broju od studenoga 1943. godine u časopisu Weird Tales; priča se, naime, toliko svidjela ljubiteljima »horrora« da je nepunih godinu dana kasnije u istom mjesečniku Bradbury objavio i njen nastavak, priču »Beng! Mrtav si!« (»Bang! You're Dead*). Uspjeh u mjesečniku Weird

Tales otvara Bradburyju vrata svih značajnih srodnih časopisa i on objavljuje svoje priče na stranicama Detective Tales, Detective Fiction, Detective Book Magazine, Dime Mystery i New Detective, stječući postepeno ugled majstora žanra, koji mu omogućuje pristup i u velike, žanrovski nespecijalizirane časopise i listove kao što su The New Yorker, Coronet i Esquire, odnosno susret sa

znatno mnogobrojnijom i obrazovanijom publikom, koja potaknuta povoljnim ocjenama kritičara sve više otkriva u Bradburyju velikog umjetnika fantastičnog proznog stvaralaštva.

Iako je u toku druge polovine četrdesetih godina Bradbury prvenstveno bio usmjeren na stvaralaštvo s područja čistog »horrora«, on ipak nije zaboravio znanstvenu fantastiku. Tako nešto, uostalom, nije bilo moguće. Stvaralački profil američkog pisca uvijek je dijelom naginjao prema SF-žanru. Čak i kada se činilo da piše čistu fantastiku, on ju je nerijetko tako oblikovao da se uvjetno može svesti i pod znanstvenu fantastiku — premda, dakako, nipošto onakvu kakvu je zagovarao John Campbell. Bradburyjeva »suradnja« s Astoundingom trajala je i dalje — u savršeno istom duhu: kad god bi napisao neko novo SF-djelo, autor Maslackova vina upućivao ga je najprije Campbellu na uvid, a ovaj ga je bez izuzetka odbacivao. Činjenica da su tu sudbinu doživjele neke od najboljih Bradburyjevih priča napisanih u toku četrdesetih godina, koje će mu kasnije osigurati besmrtnost na području SF-žanra — kao što su »Mars je nebo« (»Mars Is Heaven«), »Zemljani« (»The Earth Men«), »Nulti sat« (»Zero Hour«), »Piknik od milijun godina« (»The Million Year Picnic«) ili »Plameni stup« (»The Pillar of Fire«) — bolje od ičeg drugog svjedoči o skučenim i uskogrudnim nazorima glavnog urednika Astoundinga.

Prvu knjigu Bradbury je objavio 1947. godine. Bila je to zbirka Tamni karneval (The Dark Carnival), u kojoj je američki fantast skupio dvadeset sedam svojih »horror« priča, prethodno objavljenih u različitim časopisima. Prije nego što pobliže razmotrimo jednu od njih,

koja nam se čini najkarakterističnija, zgodna je prilika da kažemo nešto više o osobitostima Bradburyjeve »čiste« fantastike. Na tom području autor Maslačkova vina prvenstveno je evokativan pisac a izvore svoje fantastike traži u nesputanim rakursima svijeta djetinjstva, koji prelomljen kroz prizmu izuzetno bujne i tanane mašte postaje stjecište najčudesnijih zbivanja, u čijem se dalekom zaleđu mogu razabrati najiskonskiji strahovi i zebnje pred velikom tajnom postojanja. Iza Bradburyjeva fantastičnog stvaralaštva leže u osnovi isti pokretački porivi koji su ga kao sasvim maloga — prema vlastitom priznanju — nagonili da zagonetnu i izazovnu temu tavana u roditeljskoj kući u Waukeganu nastanjuje najčudesnijim stvorenjima, od kojih je zazirao, ali je neprestano i priželjivao da siđu. Poslije, kada je djetinja mašta prerasla u snažnu umjetničku uobrazilju odraslog

Bradburyja, simbol tavana proširio je svoje domete na cijeli svijet, ne izgubivši pri tome ništa od svoje adolescentne čarolije.

Godina 1950. izuzetno je značajna u okviru SF-opusa Raya Bradburyja. Te sezone, naime iz štampe izlazi njegova prva, a po mnogima i najbolja znanstvenofantastička knjiga Marsovski ljetopisi. Posrijedi je svojevrstan prijelazni oblik između zbirke priča i romana: djelo se sastoji od dvadeset šest međusobno nezavisnih cjelina (petnaest priča koje su prethodno objavljene i jedanaest vezivnih segmenata) koje se odlikuju jedinstvom mjesta, relativnim jedinstvom vremena, odnosno odsutnošću jedinstva radnje i junaka. Djelo priča o zbivanjima vezanim za planet Mars u rasponu od veljače 1999. do kolovoza 2026. godine, a pri tome se koherentnost tih događanja može shvatiti isključivo u fragmentarnom smislu. Organizaciono

načelo kojem pribjegava Bradbury — ne samo ovdje nego i u drugim srodnim knjigama — mozaičkog je tipa: svaki segment čuva svoju samostalnost, ali postaje potpuno osmišljen tek u sklopu cjeline.

Koje su glavne osobitosti Marsovskih ljetopisa? Prije svega lociranje poprišta zbivanja na Mars mora se shvatiti sasvim uvjetno, odnosno u tipično bredberijevskom smislu. U tom djelu, naime, »crveni planet« nipošto nema doslovnu funkciju, baš kao ni njegovi stanovnici. Pričajući o ekpedicijama Zemljana na Mars, o njihovim susretima s domorodačkim življem, o krahu dviju civilizacija i konačno o nastanku novog soja »Zemljomarsovaca« (sjajna završna scena iz posljednje priče »Piknik od milijun godina« — »The MillionYear Picnic*, u kojoj se grupa posljednjih Zemljana ogleda u mirnoj

vodi kanala i vidi u njoj, zapravo, novo pokoljenje Marsovaca), Bradbury se nijednog trenutka ne namjerava baviti ekstrapolacijom po uzoru na kanone kembelovske SF-poetike. Za njega su i Mars i Marsovci samo metafora za nezemaljski svijet uopće, odnosno za neljudska bića uopće — metafora čija je glavna svrha da se na umjetnički izuzetno efektan način kaže nešto više o nečelnim proturječnostima koje prate čovjekovo otiskivanje s matičnog planeta, odnosno iz vlastite antropomorfne ljušture.

Urednik Astoundinga nikada ne bi dopustio takvo mataforičko korištenje jednog objektivnog stranog svijeta: za njega je Mars mogao biti samo Mars, a ako ga je već trebalo nastaniti nekim bićima, onda je to va ljalo učiniti jedino primjereno tamošnjoj životnoj sredini. Neosporno je, doduše, da se znanstvena fantastika može i ovako pisati, odnosno da postoje prvorazredna ostvarenja i ovog profila (valja se samo prisjetiti

Clarkeova ili Asimovljeva opusa na primjer). No isto je tako sigurno da postoji i drugi pol tog žanra, koji pozitivističku dosljednost podređuje metaforičkom izrazu, ekstrapolaciju zamjenjuje parabolom.

Ne uvidjeti to znači dogmatski se držati jedne preživjele, uškopljene znanstvene fantastike, koja se iscrpljuje u pukom, književno primitivnom predviđanju budućnosti. Upravo Marsovskim ijetopisima otvara se novo poglavlje SF-žanra — poglavlje koje će odlučujuće pridonijeti da se znanstvena fantastika konačno izvuče iz »geta« u koji je nasilno zatvarana i priključi velikoj književnosti kojoj po svojim potencijalima i te kako pripada.

Zanimljivo je upozoriti na okolnost da su Marsovski ljetopisi u Engleskoj objavljeni pod naslovom Srebrni skakavci i s neznatno izmijenjenim sadržajem. Valerie L. Barnish smatra da je taj novi naslov znatno prikladniji, jer »neposredno upozorava na opću temu knjige — temu o emigrantima sa Zemlje koji se u svom (često nehotično) rušilačkom pohodu na Mars ponašaju poput jata skakavaca«.

Godine 1951. iz štampe izlazi nova Bradburyjeva znanstveno-fantastička knjiga Tetovirani čovjek, za koju smatramo da nimalo ne zaostaje za Marsovskim ljetopisima. Iako i to djelo teži da bude nešto više od zbirke priča, jer je Bradbury napisao prolog i epilog koji treba da osiguraju organsko jedinstvo osamnaest priča, zbog odsutnosti ma kakve povezanosti među pojedinim segmentima cjelina je znatno više konglomeratskog nego amalgamskog tipa. No to nipošto nije nedostatak knjige o kojoj je riječ.

Naprotiv: oslobođen obaveze jedinstva mjesta i vremena, američki pisac bio je u prilici da dade maha svim svojim raznorodnim viđenjima

SF-žanra,tako da je Tetovirani čovjek izvanredno ilustrativan primjer Bradburyjeve mnogostrane znanstvene fantastike.

Godine 1953. objavljen je i jedini Bradburyjev znanstveno-fantastički roman Fahrenheit 451 u knjizi koja sadrži još dvije SF-priče. Kao što je već rečeno, preteča tog djela bila je priča »Vatrogasac«, izvorno objavljena 1951. godine u časopisu Galaxy Science Fiction. Iako nimalo tipičan za SF-stvaralaštvo Raya Bradburyja, roman o kojem je riječ doživio je velik uspjeh među čitaocima, a po njegovim motivima je poznati francuski redatelj Francois Truffaut snimio 1967. godine uspjeli film s Julie Christie i Oskarom Wernerom u glavnim ulogama

Posrijedi je turobna antiutopijska vizija sasvim u stilu Orwella i Huxleyja, koja govori o mračnom sistemu jednog budućeg društva koje u strahu od obrazovanih masa nalaže spaljivanje svih knjiga, čime želi da u korijenu sasiječe sve izvore moguće pobune. Radnja djela usmjerena je na proces preobražaja glavnog junaka, koji je na početku spaljivao knjiga, da bi zatim, nakon niza iskustava, uvidio svu besmislenost i zločinački karakter svog posla te se pridružio svojevrsnom pokretu otpora — ljudima koji uče čitave tomove

napamet, jer je to jedini način da ih sačuvaju za buduće naraštaje.

Godine 1956. Bradbury objavljuje samo antologiju Cirkus doktora Laoa i druge nevjerojatne priče (The Circus of Dr. Lao and Other Improbable stories) kojom je obuhvaćeno dvanaest fantastičnih priča različitih autora, ali je zato naredna sezona, 1957, bila uspješnija — i to više po kvaliteti nego no kvantiteti. Te gouine iz štampe prvo izlazi, u obliku samostalne bibliografske jedinice, priča »Sunce i

sjena« (»Sun and Shadow«), da bi ubrzo zatim bila objavljena knjiga Maslačkovo vino. Iako uopće ne spada u područje znanstvene fantastike, to djelo ipak zavređuje da se na njemu zadržimo, jer je presudno pridonijelo Bradburyjevu priključivanju samom vrhu američkih proznih stvaralaca.

Kompozicija djela rađena je prema modelu iz Marsovskih ljetopisa, samo u nešto cjelovitijoj varijanti. Knjiga se, naime sastoji od manje ili više samostalnih priča, koje se. međutim, odlikuju jedinstvom mjesta, vremena i glavnih junaka. Poprište radnje je izmišljeni gradić u Ilinoisu, Green Town, u kojem nije teško razabrati Bradburyjev rodni Waukegan: zbivanja se odigravaju u toku ljeta 1928. godine, a središnji lik je dvanaestogodišnji Douglas Spaulding, kroz čiju se svijest prelamaju sva događanja. Posrijedi je, očigledno, svoievrstan autobiografski roman sročen izuzetnim spisateljskim darom, koji nimalo ne zaostaje za najboljim tekovinama modernog romanesknog stvaralaštva. Za izučavaoce SF-djela Bradburyjeva opusa on je, međutim, značajan između ostalog i kao svojevrstan pokazatelj dalekih praizvora budućih znanstvenofantastičnih nadahnuća američkog pisca. Godine 1959. Bradbury objavljuje, u dva različita izdanja i pod dva naslova, novu zbirku priča. U Americi je ona objavliena pod naslovom Lijek protiv sjete (A medicine for Melancholy), a u engelskoi vorrm naslov ie glasio Dan kada je zauvijek padala kiša (The Day it Rained Forever). Dva izdanja se nebitno razlikuju, a priča iz njih koja nam se čini posebno vrijedna spomena jest »Icarus, Montgolfier. Wright« 'objavljujemo je u ovom broju Siriusa). Bradbury ponovno pravi sjajan vertikalni rez kroz ljudsku historiju, od Ikara do prve ekspedicije

na Mars, pokazujući koliko je letački poriv duboko ukorijenjen u ljudskim bićima od osvita čovjeka.

Nakon trogodišnje stanke, Bradbury se ponovno javlja 1962, i to čak s tri knjige. Prva je fantastički roman Nesto zlo dolazi ovamo (Something Wiked This Way Comes) , u kojem su glavni junaci opet dječaci, upleteni u karnevalska zbivanja puna mističnih naboja i čudesnih obrata. Druge dvije knjige su zbirke priča: Mali ubojica (The Small Assassin) sadrži trinaest »horror« priča, uglavnom preuzetih iz Oktobarske zemlje, odnosno Tamnog Karnevala, R kao raketa (R is for Rocket) obuhvaća sedamnaest priča, koje nisu žanrovski unificirane,

jer je Bradbury u tu zbirku uključio priče iz gotovo svih prethodnih, žanrovski raznorodnih zbirki.

Godine 1963. američki fantast javlja se prvom zbirkom drama Himna trkača i druge ludorije (Teh Anthem Sprinters, and Other' Antics). Pretežan dio svog dramskog opusa Bradbury je stvarao po motivima vlastitih priča. nerijetko i znanstvenofantastičkih, a neki od tih komada doživjeli su zamašnu popularnost na scenama Amerike i Engleske..

Jednu sezonu kasnije, 1964, Bradbury se javlja novom zbirkom fantastičnih priča, od kojih je većinu prethodno objavio u časopisu Playboy. Priča na koju ovdje valja upozoriti jest »Dan smrti« (»El Dia de Muerte«), značajna prije svega zato što je nadahnuće za nju Bradbury crpao prilikom dužeg boravka u Meksiku, čijom je folklornom mistikom bio očaran, tako da ju je poslije inkorporirao u svoja djela

Godine 1969. Bradbury publicira zbirku Ja slavim tjelesni elektricitet (I Sing the Body Electric), koja također obuhvaća samo prethodno

objavljena ostvarenja. Američki pisac očigledno je već prešao stvaralački zenit i uvelike živi na lovorikama stečene slave. No činjenica da mu to potpuno uspijeva, bolje od svega drugog, svjedoči da je ono što je napisao doista bilo vrijedno i da je ostavilo trajnog traga u historiji žanrova kojima se bavio.

Nije naodmet na kraju spomenuti još jedan oblik Bradburyjeva stvaralaštva — onaj, naime, koji je vezan za sedmu umjetnost. Pisac Maslačkova

vina spada među SF-autore čija su djela najčešće prenošena na veliki i mali ekran, a pri tome je većinom on sam bio scenarist. Nakon već spomenutog Fahrenheita 451 godine 1968 na platno se prenose i tri prije iz zbirke Tetovirani čovjek, koje tvore omnibus pod istim naslovom. Bradburyjeve priče poslužile su kao osnova za još dva nešto prije snimljena SF-filma (1953): Došli su iz svemira i Zvijer iz dvadeset tisuća fantoma. Godine 1962. snimljen je veoma uspio animirani film po znamenitoj priči američkog pisca »Icarus Montgolfier, Wright*, također po njegovu scenariju, a najuspjelijim Bradbruvjevim kinematografskim pothvatom smatra se suradnja s Johnom Hustonom na scenariju za čuveni film Moby Dick. Nedavno ie za televiziju otpočela ponovna ekranizacija priča iz Tetoviranog čovjeka, a to ide u prilog našoj tvrdnji da je to možda najreprezentativnija Bradburyieva knjiga. Neka na svršetku bude rečeno još i to da su dvadeset četiri priče američkog pisca obrađene u strip-verziji. a šesnaest od njih pojavilo se u dvije zasebne kniige Jesenski ljudi (The Autumn People) i Sutrašnja ponoć (Tomorow Midnight).

Kakav zaključak možemo izvesti, poslije svega što je rečeno, o onoj

polaznoj, ambivalentnoj ocjeni Bradburyjeva SF-stvaralaštva?

Nedoumica je, naime, bila izražena u krajnje zaoštrenu obliku: s jedne strane imali smo stanovište prema kojem je Bradbury najveći pisac znanstvene fantastike, a prema drugom mišljenju on uopće nije pisao znanstvenu fantastiku. Nama se čini da je — kako to već biva u sličnim situacijama — pravi odgovor negdje na sredini između ta dva ekstrema. Bradbury ipak nije — niti je imao ambiciju da bude — najbolji pisac SF-žanra. ako ni zbog čega drugog, ono zato što pod znanstvenu fantastiku otpada razmjerno skroman dio njegova ukupnog opusa. Ako ie suditi samo po kvantitativnim pokazateljima, onda je autor Maslačkova vina prvenstveno pisac fantasičke proze, u cijelom njenom pluralitetu podoblika, od kojih je jedan i znanstvena fantastika. S druge strane, podjednako je neosnovano i gledište da Bradbury uopće nije pisao SF-žanr. Već smo upozorili da u zaleđu takvog stanovišta leže u prvom redu nastojanja da se znanstvena fantastika nasilno ograniči, da se zatvori u geto, da se onemogući njeno približavanje pravoj umjetničkoj prozi. A upravo u domeni ovog posljednjeg — u domeni približenja SF-žanra u velikoj književnosti — Bradbury je dao možda svoj najveći obol znanstvenoj fantastici. Postoji jedna njegova znamenita izjava koja u pregnantnom obliku rezimira suštinu tog ključnog doprinosa: »Znanstvena fantastika je« — kaže Ray Bradbury »vodeća književnost našeg vremena. Ona nije samo dio Velike Literature već je sama Velika Literatura!«

Za SIRIUS ...

Zaista, vrijeme prolazi brže nego sto bi to čovjek očekivao. Gledam pred sobom hrpu vaših priča pristiglih u SIRIUS negdje do sredine lipnja (one koje sam primio kasnije sad su kod recenzenata i o njima ću pisati tek pošto mi ih oni vrate uz svoje opaske i mišljenja). Hrpa golema, a ja se sve osjećam poput krivca što tek sada dospijevam da Vam odovojim riječ\dvije o Vašim pričama. Znate i sami da sam se zaklinjao na ažurnost i obećavao brze odgovore — ili bar što brže — no jednostavno ne ide pa ne ide: na primjer, u prošlom broju nisam želio odgovarati jer je u njemu bio neproporcionalno mnogo tekstova nepriča, pa bi ova rubrika, makar i ovako sitno pisana, samo još više oštetila Vas, dragi čitatelju, koji kupujete SIRIUS radi priča koje želite, čitati, a ne o kojima se piše. I tako, eto, tek u ovom rujanskom broju pišem o pričama od kojih su neke stigle u redakciju i prije dobre pola godine! Molim za ispriku i ne obećavam da će u budućnosti biti bolje .

Prije nego što krenem na konkretno, dvije konkretne opaske: prvo, vrijeme nosi breme, pa se može dogoditi da tu pročitate i naslove

priča već objavljenih u SIRIUSU — to je zbog principa da želim u listu spomenuti SVAKU pristiglu priču; i drugo, iako je naslov ZA SIRIUS, to ne znači da će svaka priča kojoj pod njim objavim naslov biti i objavljena ODMAH. Naime, SIRIUS ne izlazi ni radi mene ni radi autora priča nego radi Vas, čitatelja, pa se može dogoditi da neka priča počeka i godinicu dok se uklopi u kompoziciju prilagođenu željama čitatelja!

Najzad, konkretno. PRSTEN (duhovito, živi dijalozi); NEPRISTOJKO (cjelovito, ispričano uzbudljivo. Da prepravimo kraj?); REŽIJA (minijatura-dosjetka. Pažnja: ostalih osam priča su nejasne i nedorečene!); OPAZOVALNICA in MENE NAS JE MNOGO (dosjetke na razini dobroga vica. Pazite: ostale tri: NE!); V ISKANJU MLADOSTI (dobro, ali ne sjajno. Prognoza: dugo čekanje u »repu«. Druga priča: nemotivirana, i zato: NE); INVAZIJA SA SIRIUSA (ne zbog SIRIUSA u tabuu nego zaista: da, jer je duhovito i sažeto); PROMETEJ I BOGOVI (dugo će čekati na red!); FLAMARION (znalački i cjelovito pisano, duhovito); TISUĆE POSLJEDNJIH NOCl DVA HAGENA (krimić i horor izvanredno uspješno spojeni sa SF, originalna konstrukcija priče); PROCES SPOZNAJE (na granici I Da ne biste čekali do beskonačnosti, pokušajte načiniti novu verziju: umjesto »glasa« smislite neki drugi medij komuniciranja, dijaloge uskladite s dramatikom situacije); MAŠINA ZA BESMRTNOST (duhovito, ali objavljivo tek uz redakcijske intervencije. Druga priča C—c!); NEVIDNA VEZ in PANOPTIKUM (prilično OK, naročito u usporedbi s ostalih pet prića ko su također prilično OK, ali nisu SF).

Niste našli ovdje naslov svoje priče? Potražite ga u rubrici NIJE ZA SIRIUS. I ne ljutite se: ako ga nađete u toj rubrici, to je znak da ima boljih priča nego što je Vaša i da morate zapeti iz petnih žila da dostignete razinu tih boljih. A ako je ne nađete u tom popisu, to znači da će joj naslov izaći u jednom od idućih SIRIUSA, da priču još nisam dospio dočitati, ili čak ni pročitati — a kamo li nešto i napisati o njoj. Dotad:

Do čitanja! Vaš B. J.

Nije za SIRIUS ...

Put koji vodi u ovu rubriku najčešće se zove: nemotiviranost, nejasan način pripovijedanja, nije SF, odsutnost osnovne ideje, ponekad i posvemašnja nejasnoća priče. Dakle, nedostaci koji se mogu uz manje ili (to je češće) više muke ispraviti ako u autora ima dovoljno dobre volje i upornosti. Dakle, dragi čitatelju, spominjanje naslova Vaše priče u ovoj rubrici nipošto ne shvatite kao »ne autoru«

nego samo kao »ne toj i toj priči« (zbog tih i tih razloga, koje, skučen prostorno, neću svaki put navoditi, uvjeren da ste ih svjesni i bez moje opaske).

Dakle, na posao. ULJEZ (unatoč divljenju prema autoru kao jednom od najmarljivijih i najuglednijih suradnika SIRIUSA, ovaj put glasam za »ne« — jer: vremenski skokovi u priči nisu motivirana, a cijela je priča pisana očito u više navrata pa ne čini shvatljivu cjelinu); POVRATAK (na granici »ne« i »da«, s tim da prednost Ima ono prvo. Zar se letjelica popravlja tako jednostavno kao »fićo«?): VRIJEME UHODA (fabula s bradom, i to malo predugom i preornom: pesimistična pobjeda robota nad ljudima); UZBUNA U NASELJU; SALT 14 (opet: nije SF!); OTKRIVENJE (dobra fabula ispričana previše brzopleto, pa je postala nejasna. Napišite tu priču u još nekoliko varijanata, a najbolju od njih pošaljite SIRIUSU!); PREOBRAŽAJ (glavna ideja — preobražaj — ostala neobrađena!); PROKLETA PLANETA (zar baš crnci?); POVRATAK BEZ POVRATKA (tema često obrađivana, ali mnogo bolje — možda baš zbog onoga »često«: ljudi zbrišu sa Zemlje, a onda se vrate i naježe...); POVRATAK BOGOVA (1 dr. — zašto se ne ugledate u jasnoću vlastitih priča objavljenih u SIRIUSU?); CIKLUS... IZ SEOSKOG DVORIŠTA (i bez Vašega potpisa, koji ste očito namjerno Izostavili, potpisujem ocjenu recenzenta: nije SF, motivi ni za što — pisano OK); DVOJNIK; BEZ DIJAGNOZE (banalno i pomalo sanjivo); SUNCANIK... (stručna leksika manjkava; pripovijedanje previše kompliciranо. Pišite nove verzije te priče jer je osnovna ideja odlična!); LOVAC i dr. (nedorečeno, neprecizno u ideji) ;CARSTVO C VETO VA (ideja dobra, no konfuzno ispripovijedano. Neka vam tu priču preradi netko od vaših prijatelja koji je vičan pisanju onako kako ste vi stručni u svojoj profesiji — to se vidi iz priče!); EKRAN; KAD... (ideje OK, pisano zbrkano i nejasno); KONAČNA METAMORFOZA (bez ideje!); OPASNO JE BITI BOG i dr (jeste li se to potpisali pseudonimom, a pravo Vam je ime Daniken? Šteta, inače ste pismeni!); SAKUPLJAČ ENERGIJE i dr (»motor vremeplova je sve vreme kašljucao«, napisaste i ostadoste živi. E, pa živjeli!); DRUGO SUNCE (početnički, a to znači: učite, učite!); MORE BELINE (deliričan san o telepatiji. Jok!); MAČKE; BOGATSTVO ILI SITOST (Ne.); NEOBIČAN GOST... (Srdačan pozdrav od Aladina iz 1001 noći!); METAMORFOZA (rekosmo i dogovorismo se Još poodavno: pjesme ne! Ni ove u prozi!); GRANICA; DOSADNE MALE BUHE; PETI KVARTAL (previše naivno da bi bilo objavljivo); POSLEDNJI INEMAL; SANJE (model korišten: druga vrsta sagledava čovu i njegovo ponašanje. Dajte nešto novo!); OSECANJA (ideja sjajna, udružite se s nekim tko ima sape da je uobliči u prihvatljivu formu!); BRON I TROG (da je kraj kao početak...); SPOROCILO (previše umovanja, premalo priče); PRIMITIVCI (objasnite mi na jedno

stotinjak stranica što ste htjeli tom pričom, pa onda...); STRAH i još dvije (početnički, ali ne bezizgledno;) VJEROVALI ILI NE i PAKLENA VOŽNJA (zaista ne vjerujem da je to SF!); NEŠTO POSEBNO NA PRODAJU (puževi i seks... žao mi Je što je. napokon, seks' — a nije za SIRIUS!); VREMEPLOV (dvije priče spetljane u jednu koja nema veze, posve je nejasna); NEZAPAMĆENA...; ROMANTIČAR (obje posve nejasne!); ODHOD NA PEASY (eskapizam i naiva); NEUROLOGIJA (imate 11 još mačića? Jer ovi se prvi bacaju u ... koš); VELIKO JEMSTVO (opet neuspješno primijenjena šablona space opere. Zar u njoj na primjer, ima bilo kakvo značenje fraza »danas« je sreda«? Malo pouke u priči nije alibi: loše ostaje loše i uz pouku!); ELEKTRANA (ideja rječnik: O. Prašta se: početništvo. Howgh.); AMEBA (znanstvena komponenta bez logičkih veza); TRAVA PROŠLOSTI (priče koje su vam objavljene nisu adut; ova, i još neke, nemaju unutarnje logike, a i pojedinosti u njima sukobljuju se s logikom — ako Vela pogiba u prošlosti, odakle sad ona u sadašnjosti? — Uopće: logika i znanstvene veze nikako ne štimaju! Osim toga — a to vrijedi kab pravilo za sve: pišite samo na jednoj strani papira! To je drevno novinsko-književno pravilo koje je preživjelo sve stabilizacije, ratove i štednje!); POLIESTER; METAMORFOZA (nismo shvatili ni Koščević ni ja. Mislite li da bi ih shvatio netko od ostalih čitatelja SIRIUSA? Uprite prstom u njega!); ARHEOLOZI (ideja dobra, nespretno ispripovijedana); KLUPCE (prizemna, čak vunena ideja. Suprotno krajnost od onih autora koji u laganoj SF priči pokušavaju riješiti egzistencijalna pitanja ljudske vrste i svih njezinih dilema od kamenog doba do 101.980. godine naše ere); JOSHUA; ASTEROID (obje: nedorađene, nedopričane, neobjašnjene); EKSPERIMENTALNA STVARNOST (ako Vam je netko rekao da je shvatio tu priču, slobodno mu. uz moj pristanak, recite da je lažac); NEODRŽIVO OBEĆANJE (neodrživa ldeja; moj vapaj za domaćim temama u domaćem SF-u shvatili ste malo previse »do daske«); BOMBARDERI; IZMIŠLJANJE; OTKRIĆE, ŽALBA; 2 + ? = 4; DZO; (TRI) AUTOBIOGRAFIJE; ZRAKE ŽIVOTA; PROKLETI KOMARČI (sve nedorečeno, početničko, zrelo za ponovno-ponovnu obradu i reobradu).

Dosta razočaravanja. zar ne? Ma ne, to su ohrabrenja! Zato: do Idućeg nije — za sirius Vaš B. J.

Ljubitelji znanstvene fantastike, čitatelji SIRIUSA

Serija koju smo pokrenuli od početka ove godine, »Dvanaest veličanstvenih«, posvećena esejima o najvećim svjetskim autorima naučne fantastike, doživjela je među vama veliku popularnost. U

redakciju Siriusa svakodnevno stižu pisma u kojima se hvali kako sama zamisao da se poduzme objavljivanje ovakvog ciklusa, tako i kvaliteta i obaviještenost tekstova. Zbog svega toga redakcija Siriusa i uredništvo Kentaura odlučili su da vam prirede iznenađenje, za koje smo uvjereni da će vam se svidjeti. Ove dvije vodeće jugoslavenske edicije za naučnu fantastiku pripremaju zajedničko izdanje — knjigu SAVREMENICI BUDUĆNOSTI — kojim će biti obuhvaćeni svi eseji magistra Zorana Živkovića iz ciklusa »Dvanaest veličanstvenih«, dopunjeni tekstom o domaćem SF-bardu Zvonimiru Furtingeru, kao i reprezentativne priče, karakteristične za opuse velikih majstora žanra. Bit će to jedinstvena knjiga te vrste u Jugoslaviji, koju će nesumnjivo pozdraviti svaki pravi ljubitelj naučne fantastike. Planirano je da knjiga izađe iz štampe do 1- IV 1981. godine, a mi vas već sada pozivamo da osigurate svoj primjerak. To možete učiniti na dva načina: pretplatom i narudžbenicom. Ukoliko se opredijelite za preplatu, onda uživate specijalan popust, tako da ćete knjigu SAVREMENICI BUDUĆNOSTI dobiti za svega 200 dinara, koje možete uplatiti u četiri rate od po 50 dinara. Oni koji odluče da knjigu nabave putem narudžbenice, dobit će je pouzećem, a to znači da će prilikom primitka knjige poštom platiti njenu maloprodajnu cijenu od 250 dinara. Pozivamo vas da što prije osigurate svoj primjerak na jedan od ova dva načina, jer će knjiga biti štampana u ograničenoj nakladi, a očekujemo veliko zanimanje vas, čitatelja.

KENTAUR

JEDINA JUGOSLAVENSKA BIBLIOTEKA NAUČNOFANTASTICNIH ROMANA

Prosveta, OOUR Izdavački zavod Jugoslavija

U godišnjem kolu od osam knjiga KENTAUR donosi najbolja ostvarenja svetske naučne fantastike. Do sada su objavljena sledeća dela:

1. Ričard Metison: »Ja sam legenda«, 2. Rene Baržavel: »Neoprezni putnik«, 3. Filip Hoze Farmer: »Ljubavnici«, 4. Rej Bredberi: »Tetovirani čovek«, 5. Volter Tevis: »Čovek koji je pao na Zemlju«, 6. Roberto Vaka: »Smrt megalopolisa«, 7. Kobo Abe: »Četvrto meduledeno doba«, 8. Anatolij i Boris Strugacki: »Golać na urvini«, 9. Džordž Orvel: »1984.«, 10. Oldos Haksli: »Vrli novi svet«, 11. Mišel 2eri: »Neodređeno vreme«, 12. Anatolij i Boris Strugacki: »Teško je biti bog«, 13. Filip Dick: »Čovek u visokom dvorcu«, 14. Pol Anderson: »Čuvari vremena«, 15. Erih Koš: »Sneg i led«, 16. Džon Vindhem: »Dan Trifida«, 17. Kliford Simak: »Grad«, 18. Teodor Sterdžen: »Više nego

ljudski«, 19. Džon Kristofer: »Smrt trave«, 20. Fred Hoil i Džon Eliot: »A kao Andromeda« , 21. Isak Asimov: »Ja, robot«, 22. Stanislav Lem: »Nepobedivi«, 23. Artur Klark: »Kraj detinjstva«, 24. Dž. Balard: »Potopljeni svet«, 25. Frederik Pol i Siril Kornblut: »Reklamokratija«, 26. Džejms Bliš: »Zvezdane spore«, 27. Olga Larionova: »Leopard sa Kilimandžara«, 28. Stanislav Lem: »Glas gospodara«, 29. Tomas Diš: »Logor koncentracije«, 30. Filip Kirval: »Čovek naopako«, 31. Robert Hajnlajn: »Metusalemova deca«, 32. Ursula Legvin: »Leva ruka tame«, 33. Jevgenij Zamjatin: »Mi«, 34. Kurt Vonegat: »Kolevka za macu«

U redovnom kolu KENTAURA za 1980. godinu biće objavljeno stedecih osam SF romana:

53. Ursula Legvin: »Svet se kaže šuma«, 54. Artur Klark: »Rajski vodoskoci«, 55. Ivan Ivanji: »Na kraju ostaje reč«, 56. Lari Niven: »Prsten«, 57. Karl Ameri: »Kraljevski projekat«, 58. Žerar Klajn: »Gospodari rata«, 59. Sam Lundval: »Nije vreme za heroje«, 60. Rodžer Zelazni: »Gospodar svetlosti«

Osim izdanja iz redovnog kola. KENTAUR je počeo svake godine da objavljuje i specijalno kolo od šest knjiga pod nazivom »Izbor iz opusa velikih majstora žanra«. Posebno vam skrećemo pažnju na ovu jedinstvenu biblioteku — iz dva razloga: prvo, pruža vam se izuzetna prilika da na jednom mestu nađete sabrana najbolja SF ostvarenja vaših ljubimaca, koji su svojim opusom veoma zadužili naučno-fantastični žanr; drugo, popularnost ovih kompleta već je uveliko doživela potvrdu kod čitalaca-ljubitelja naučne fantastike, o čemu najbolje svedoče podaci da su Asimovljeva dela bezmalo rasprodata, da se od Klarkovih više ne može nabaviti ni jedan primerak, kao i da vlada nezapamćeno interesovanje za sekstalogiju Frenka Herberta »Peščana planeta«, koja postaje pravi bestseler. Ali odbacite svaku bojazan da ćete ostati bez svojih primeraka ovih izuzetno traženih SF knjiga. Dovoljno je samo da popunite ovu narudžbenicu — i ostalo je briga KENTAURA. Tačno je, doduše, da Klarkovog kompleta više nema, da je Asimovljen na samom izmaku, kao i da će to po svoj prilici uskoro biti sa Herbertovim, iako se tek nedavno pojavio iz štampe — ali mi vas i dalje pozivamo da ih naručujete, iz prostog razloga što ćemo, onog časa kada sakupimo određen minimalan broj vaših narudžbenica, odmah prirediti drugo izdanje onih kompleta koji su rasprodati. U pogledu naručivanja kompleta uvodimo jednu novinu, koju su pravi ljubitelji naučne fantastike već uveliko prećutno usvojili: reč je, naime, o tome da predviđamo naručivanje samo celih kompleta, a ne pojedinačnih dela iz njih. Stvar je u tome što se rasparčavanjem gubi smisao kompleta, kao koncentracije najboljih ostvarenja datog autora, koja treba da celovito predoče njegov SF opus. Osim toga, rasparčavanje u slučaju Herbertove serije »Peščana planeta« nema smisla iz jednostavnog razloga što su posredi romani

koji se organski nastavljaju jedan na drugi. Konačno, pre no što damo popis objavljenih dela u ediciji »Izbor iz opusa velikih majstora žanra«, koristimo priliku da vas obavestimo da za sam početak 1981. godine imamo u planu objavljivanje kompleta od šest romana Herberta Džordža Velsa, velikog rodonačelnika moderne naučne fantastike — objavljivanje za koje smo uvereni da će predstavljati pravi praznik za sve poklonike SF žanra. I za Velsove romane već sada možete slati narudžbenice, što je najpouzdaniji način da dođete do svojih primeraka knjiga.

I) Isak Asimov III) Frenk Herbert
35. »Zadužbina« 47. »Arakis«
36. »Zadužbina i carstvo« 48. »Muad' Dib«
37. »Druga zadužbina« 49. »Prorok«
38. »Pod čeličnim nebom« 50. »Mesija«
39. »Golo sunce« 51. »Deca Arakisa (I) «
40. »Kraj večnosti« 52. »Deca Arakisa (II) «
II) Artur Klark IV) Herbert Džordž Vels
41. »Grad i zvezde« 61. »Vremepolov (I druge priče) «
42. »S druge strane neba« 62. »Prvi ljudi na Mesecu«
43. »Izgubljeni svetovi 2001.« 63. »Ostrvo doktora Moroa«
44. »Svetlost zemaljska« 64. »Rat u vazduhu«
45. »Sastanak sa Ramom« 65. »Hram bogova«
46. »Matica Zemlja« 66. »U danima komete«